

RADA (3671) *sb f i m*

W znac. 7. *f* (172), *m* (152), *f a. m* (250); *f* *MetrKor*, *WróbŻolt*, *ConPiotr*, *KromRozm III*, *LubPs*, *UstPraw*, *LeszczRzecz*, *RejZwierz* (2), *BibRadz*, *OrzRozm* (8), *RejPos*, *BielSpr*, *RejZwierc* (16), *PaprPan*, *KołakCath* (2), *SkarKazSej*; *m* *ZapWar* (2), *RejRozpr*, *OrzQuin*, *SarnUzn*, *GórnDworz*, *WujJudConf*, *BudBib* (3), *ModrzBaz* (8); *f : m* *LibLeg* (6:20), *ComCrac* (3:6), *Diar* (20:6), *DiarDop* (7:4), *BielKron* (5:2), *BiałKaz* (2:1), *StryjKron* (1:2), *ActReg* (2:12), *Phil* (1:1), *SarnStat* (84:79), *CzahTr* (1:1). W pozostałych znaczeniach *f* (3097).

Oba a jasne (w tym: w pierwszym 56 r., w końcowym 4 r. błędne znakowanie).

sg *N* *rada* (469). ◇ *G* *radę* (966). ◇ *D* *radzie* (84). ◇ *A* *radę* (651). ◇ *I* *radą* (393) [w tym zapis: *radam* w rymie do nakładam (1)]. ◇ *L* *radzie* (278). ◇ *V* *rado* (2). ◇ *pl* *N* *radę* (154). ◇ *G* *råd* (301); -å- (220), -a- (7), -(a)- (74); -a- *LeszczRzecz*; -å- : -a- *BibRadz* (3:1), *SarnStat* (146:5). ◇ *D* *radâm* (35), *radom* (19); -âm *MetrKor* (2), *ComCrac* (5), *Diar* (5), *DiarDop* (2), *LubPs*, *OrzRozm*, *OrzQuin*, *KuczbKat*, *ModrzBaz* (4); -om *UstPraw*, *MycPrz*, *ActReg*, *SkarKaz*, *SkarKazSej* (3); -âm : -om *LibLeg* (4:1), *RejPos* (1:1), *SarnStat* (8:10); ~ -âm (17), -ãm (6), -(a)m (12); -âm *LubPs*, *OrzRozm*, *OrzQuin*, *RejPos*, *KuczbKat*, *ModrzBaz* (4), *SarnStat* (8); -ãm *MetrKor* (2), *ComCrac* (4); ~ -om (6), -óm (4), -(o)m (9); -om : -óm *SarnStat* (6:4). ◇ *A* *radę* (143). ◇ *I* *radami* (152); -ami (100), -(a)mi (52). ◇ *L* *radâch* (24); -âch (12), -ach (10), -(a)ch (2); -âch *LubPs* (2), *RejPos* (4), *RejZwierc* (2), *BielSpr*; -ach *Leop*, *ModrzBaz*, *Oczko*, *BielSjem*, *WujNT*, *SarnStat* (2), *GrabPospR*; -âch : -ach *BibRadz* (1:1), *PowodPr* (2:1).

Składnia orzeczenia w znac. 6. w *sg* *f* *rada* *była* (12), w *pl* *m* *pers* *rada* *byli* (8); *byli* *DiarDop*, *StryjKron*; *była* : *byli* *UstPraw* (1:1), *BielKron* (10:4), *BielSpr* (1:1).

Składnia orzeczenia w znac. 7. w *pl* *m* *pers* *radę* *byli* (16), *subst* *radę* *były* (6); *byli* *LibLeg* (3), *ComCrac*, *Diar* (2), *BiałKaz* (2); *były* *OrzRozm* (2); *byli* : *były* *ActReg* (1:1), *SarnStat* (7:3).

Sł stp: *rada*, *reda*, *Cn* *notuje*, *Linde XVI* (sześć z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

1. *Porada*, *wskazówka*, *nauka*, *pomoc*; też *radzenie*, *pouczanie*; *consilium* *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*, *JanPrzyw*, *Cn*; *sententia* *Mącz*, *Cn*; *praedicatio* *JanStat*, *JanPrzyw*; *sensus* *BartBydę*; *persuasio* *Miech*; *vox* *PolAnt*; *consultatio*, *suada*, *suadela*, *suasio* *Mącz*; *effectus* *consultationis*, *ratio* *Cn* [w tym: *czyja* [= *kto* *udzielił*] (782) – *G* *sb* *i* *pron* (480), *pron* *poss* (194), *ai* (108)] (1453) : *MetrKor* 38/287; *Ezop* też *i* *ako* *mądry* *był*. *Wielką* *radę* w *báśniach* *zákrył* *BierEz* H2; *Rádá* *nieczáfu* *fwego*/ *Nie* *czýni* *zyfku* *żadnego* *BierEz* K2v, Fv [2 r.], H4, K2v, M4, N [2 r.], Ov, Qv; *Vltyfzawfzy* *on* *młodzienietz* *Roftropnego* *radę*/ *tako* *mu* *odpowi*: [...] *ForCnR* C3, A4, C2, E2v; *PatKaz* I 7; *HistJóz* B2v; *BartBydę* 142; *TarDuch* D6v; *BielŻyw* 112, 126; *BielŻywGlab* nlb 14; *y* *fpodobála* *fie* *tatarom* [...] *rada* *ona* *Sarracenow* *MiechGlab* 20; *obawiami* *sye* *tego* *abismi* *radą* *naschą* *nyepospieszną* *prze* *niewiadomocz* *rzeczi* [...] *trudnofczy* *yakiey* *zniechczenia* *a* *niewyadomoczzy* *Krolowey* *y.m.* *nyevczynily*. *LibLeg* 11/41, 6/192, 11/41, 41v, 42 [2 r.]; *RejPs* 93; *RejJóz* Ev; *SeklKat* B3, Iv; *Ienak* *mi* *ctie* *nieboze* *zal*. *Choczyas* *Lotr* *a* *fobie* *winien* *Zes* *mey* *radę* *niebyl* *pylen*. *RejKup* g7v, d7v, d8v, G, i3v, m2v (12); *Atenowie* *iednoftáynie* *poczęli* *chwalić* *radę* *Demoftená* *mędrca*/ *y* *vmylili* *połlác* *Alexandrowi* *koronę* *złotą* *HistAl* D6v, D6v [2 r.], D7v; *MurzHist* E [2 r.], Ev; *Diar* 28, 30, 40, 84; *BielKom* kt, nlb 6, E4v, F2v, F7v, G, G2v; *Yełfcze* *nád* *tho* *pánowye* *fámi* *áby* [*prokuratorowie*]

ich spraw pilni byli/ rządzą ye sobye yákoby ná wyečność/ áby v páná yákyego fluzył dobry yáki mowcá á Prokurator/ ktoryby od rády pánu był *GliczKsiąż* N4; *KrowObr* 127v; *RejWiz* 22, 33v, 55v, 67v; *Leop Gen* 41/37, *Esth* 1/21, *Iob* 29/21, 38 arg; *RejFig* Ee2; *BibRadz* 2.Reg 16/23, *Act* 5 arg; *OrzRozm* Q3; (*marg*) Rádá Woiewody Ryńłkiego. (-) á ták rádę vchodzić Cefárzá pośelłtwem miernym/ [...] á zbroie ná Cefárzá niepodnofić. *BielKron* 226, 58v, 209, 220v, 272, 306v (13); *Consilium suum consilio alterius interponere*, Swoyę rádę nád ynłzego przedkłádác. *Mqcz* 311a; *Persuadeo*, Przeradzam przewodzę rádą á wymownościá łwá nieco/ wiárę komu czinię. *Mqcz* 424c, 35d, 46a, 61d, 63c, d (22); *SarnUzn* C2; *RejAp* 44; więc ci vczeni/ gdy ołobno mowią/ widzą łie być bárzo mądrymi/ á łkoro do kupy przydą/ tho on rozum niewiem gdzie zginie/ bo z ich rády/ nic dobrego nie wychodzi *GórnDworz* G5, Q7v, Z4, Dd8, Ee; *HistRzym* 31v; *RejPos* 107 *marg*, 117, [323] *marg*; *BielSat* G3; *RejZwierc* 90v, 92, 163v *marg*, 180, 230, 253, Aaa3; *BielSpr* 45v [2 r.], 46; *BudBib* 2.Reg 16/23, *Eccli* 19/19; *CzechRozm* 4v; *PapRpan* K4v, Y2v; Lecż ná pocżátku ták bywáło: Przychodźiło mnołtwo ludźi ná pułte polá/ [...] obieráli miedzy łobą iednego/ ktorego mędrłzym y potężniełzym być rozumiełi/ áby ie rádą łwoiá rządzil *ModrzBaz* 47v; Bo żołnierzom nie ták dálece płácą zá rádę iáko zá pracą. *ModrzBaz* 114v, 27, [41], 49, 129v, 140; Y niewiedząc co czynić z nimi/ do Cefarzá o rádę nápiłál. *SkarŻyw* 179, 332, 486 *marg*, 508 [2 r.], 509, 545, 570, 572; *StryjKron* 129, 215 [2 r.]; Ktora rádá Xiędzá Arcybiskupia/ iáko nie z Bogá pośłzá/ ták też nie w pożytek/ ále w łzkodę wieczną/ tym ktorzyby iey połłuzni byli/ obroćić łię muśi. *NiemObr* 82, 20 [2 r.]; *KochFr* 5; *KochMarsz* 154; *KochSz* A4; *BielSen* 17; Tá [*nasza matka, tj. Polska*] nas dobrze náuczy/ iáko walczyć mamy/ Iey rádą Mołkwę/ Niemce/ Tátary zdiáłamy. *BielSjem* 31, 9, 17, 31; *PudłFr* 44; *PapRup* I2, I2v; *ZawJeft* 29; *Phil* H3, S2, S3 *marg*; *KochFrag* 48; náucza [*Jakub*] y łyny łwe/ áby wzywáli imieniá iego/ y imion zmárłych przodkow y rodźicielow iego/ Abráhámá y Izááká. ktorey rádzie vczynil dofyć nienágániony práwodawcá Moyzełz *LatHar* 327; *WujNT* 280 *marg*, *Act* 5 arg; *SarnStat* 60; *GrabPospR* L2; *KmitaSpit* Bv [2 r.]; *PowodPr* 40; *CiekPotr* 59; Gdyż ia przyjmę rad wdźięcznie koźdego przelłtroge/ Acżem prołtak do rády to powiedźieć mogę. *CzahTr* I4, G2; *GosłCast* 29 [2 r.]; *PaxLiz* D4; *SapEpit* B [2 r.]; Napierwey ná baczeniu miey tę moię rádę/ A ták łácno ominiełz więc domowá zwádę. *ZbyłPrzyg* Bv; Widźimy łmętni/ iże niezyczyły [!] Zazdrołne Párki/ by dłużey fluzyły Wdźięczney Oyczyźnie twe [*wojewodo*] łprawy pocźciwe/ Ktore ták dłuęo będą pámiętlive/ Iák mądrym w rádzie/ ták mężnym we zbroiey *SzarzRyt* C4v.

rada czego [= *do uzyskania czego*] (2): *WujNT* 164 *marg*; Bogu łię łwemu vkorźcie/ ielłi mądrości dołtác ná dobrá rádę záchowánia oyczyźny łwoiey práęniećie. *SkarKazSej* 661a.

rada do czego (3): łzukála rády od Páná Bogá iákoby chęć oycowłką/ y oblubieńcá łwieckiego miłość/ przelłzkodzić iey nie mogłá. (*marg*) Rádá do zátáienia łię przed Oycem. (-) *SkarŻyw* 13; Wylieźenie krotkie grzechow przećiwko Dzieśięćioręu Przykazániu Bożemu popełnionych. [...] Przećiwko Piątemu. MEżoboyłtwo/ ábo pomoc/ ábo rádá do niego. *LatHar* 115. Cf »radę da(wa)ć«.

rada od kogo (4): *RejZwierc* 45v; Iż vpadek mułi wźiác choć on mądrym dułál/ A od nich rádę máięć bárzo łie ołzukał. *MycPrz* I A4v; *SkarŻyw* 535; Słufłzna czynić y fluchác/ gdy kto dobrze rádzi: Namnięć to niewádzi/ choć rádá od czeládzi. *GosłCast* 36. Cf też »rady naby(wa)ć«, »potrzebować rady«, »radę przyjąc«, »rady szukać«, »żádać rady«.

rada komu, czemu (7): A tu obacz pocźciwą rádę cnotliwey mátki dzyewecce ſwoiey/ rofkazała iey áby onego flepego á ſzalonego krolá nie proſiła ni ocz iedno o głowę Iáná s. *RejPos* 322v; Rádá Polakom. *RejZwierc* 265 *marg* [*idem*] Bbb2; *CzahTr* E3. Cf »rady szukać«.

rada k(u) czemu (7): Czym [czystością Lizydy Democyllus] ſie zwabić [do małżeństwa] ná drodze dopuſcił/ Gdyż y Oćiec rádę k temu zyſcił. *PaxLiz* E4v. Cf »radę da(wa)ć«, »potrzebować rady«.

rada na kogo, na co (13): *RejZwierc* 92; *SkarŻyw* 290 *marg*; Dziewięć grzechow cudzych/ to ieſt/ ktore drugim teź/ okrom tego co ie pełni/ bywáią przyczytáne [...]. Rádá ná grzech/ rofkazanie/ ſpolne z grzeſzącym zezwolenie [...] *LatHar* +++2; *SarnStat* 85; Sam Pan ſluby wiąże/ ſam wie iáko Może bydź rozwiázany: niechce rády ná to. *SiebRozmyśl* F3. Cf »radę da(wa)ć«, »rady dostać«, »rady szukać«, »żądać rady«.

rada o kim, o czym (11): O czym [o obronie Rzeczypospolitej] teź będziem radzi chcieć rady panow IchM ſłyſzeć. *Diar* 77, 38; *GliczKsiąż* D4v; Rádá o czyſtoſci y wboſtwie czym rozna od rofkazania *SkarKaz* Oooo2d. Cf »radę da(wa)ć«, »ſłuchać rady«, »rady szukać«.

rada czyja [= komu dana] (6): *BielKron* 376 *marg*; Concionale genus causerum, idem quod deliberativum apud Oratores Xięgi które należą ná poſpolitego człowieka rádę. *Mącz* 53d; *RejPos* 218v; *RejZwierc* 262v; *KochPs* 180; y Apoſtołom rádził [Pan Jezus]/ gdy y ieſć czáfu nie mieli/ ludzkie kłopoty y rády odpráwuiać: áby wćiekli ná pułzczą y trochę odpoczęli. *SkarKaz* 609a.

cum inf (5): Przeto rada dobra takich wozgrzywych [tj. chorych owiec] odbyć precź/ bo na inſzym powietrzu będącz: mogą być zachowane. *FalZioł* IV 2c; Rádá ożenić ſie. *RejWiz* 56v *marg* [*idem*] Dd2; *PapPan* Q4; *WujNT Act* 27/12.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść [w tym z zapowiednikami: ta (10), to (4), taka (1); (a)by (30), zaimek pytajny (25), iż(e)by (5), iż, że (5)] (65): *BierEz* Q; *ForCnR* B3; A owſſem káždy/ to ieſt moiá rádá ktho kolwiek ieſt ſpełnego rozumu áby zupełną nadzieią oczekawał miłofierdzia páńſkiego *RejPs* 198, 90v; Powyedzyall iſch nykth ynny yedno woydziech Withoſławſky rady they abi Mathką ſwoyą vnyoſl yemv yeſth dodall. *LibMal* 1546/122, 1546/122v, 1549/149; *RejKup* o2v, y4v; *DiarDop* 110; moyá rádá yeſt iż nye trzebá ſie dzifia ná káplánſtwá kwápić/ yeſli ku te^{mv} godnoſci nie ma ſyn. *GliczKsiąż* O6v, N5; *KrowObr* 112; Tedy onych ſłuźebnikow tá rádá byłá/ áby ony więźnie pozábijáli/ by ktory wyplýnáfzy nie wćiekl. *Leop Act* 27/42, *Ier* 38 *arg*; *RejZwierc* 12v, 25v; Tenći Káiáfás był ktory dał Zydom rádę: Iźby tho pożyteczno było áby ieden człowiek vmárł zá lud. *BibRadz Ioann* 18/14, 1.*Mach* 4/45; Rzekł Báláám [do Balaka]/ [...] damći rádę iáko ten lud zdzyáłałz *BielKron* 42v, 142, 200v, 203, 217, 265v, 298; *GórnDworz* L4v, T3; *HistRzym* 10v; Rádá co czynić maſz. *RejPos* 20v *marg*, 25v, 223 *marg*, 251, 350; *RejZwierc* 6, 92, 151, 250v; *BielSpr* 45v, 46, 47v; *WujJud* 85v; *BudBib* 2.Reg 16/20; *ModrzBaz* 102v; Iź moiá wierna rádá v ćiebie/ o wielki Krolu/ waźna nie byłá/ żebyſ był Helenę Graekom wydać rofkazał *KochOdpr* C4v; Senator ieden/ ná imię Antygonus/ [...] do poboźnego pánowania zázwždy Cefarzá rádą ſwoią wiodł/ áby wedle Bogá páńſtwo ſpráwował *SkarŻyw* [223], 570; *StryjKron* 131; Ná koniec do tey rády ſie przychylił [*Fiedur*]/ Aby go [hetmana, tj. figurę szachową] był gdzye przez nogę náchylił. *KochSz* B2; *GórnRozm* D3v; *ActReg* 28; *Phil* R4; Moiá rádá tedy/ áby człowiek nie wiele przyiaćiół miał/ ále tákich/ którymby

fię dufać godziło *KochCn* B4; *OstrEpit* A3v; *WyprPl* A2v, C3v; *LatHar* 255, 729; *WujNT Act* 27/42, s. 595; *SiebRozmyśl* K3v; *SkarKaz* 277b; *CzahTr* E3, I3v; *KlonWor* 62.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikami: tak(ow)a (4), to (3), ta (2), ona (1), temi słowy dana (1)] (21): A k temuć iest moiá rádá/ Ták czyn iżby była bláda: Nie iedz nie piy/ áni łypiy/ A chcąc lie chorą vdziálay. *BierEz* Qv, H4, I4; *RejKup* cc8; *RejZwierz* 24; Przetoż dawamci tę rádę. Weźmi z łobą kłębek nići/ á gdy przydziełz do drzwi ogrodnich v więż nić v forty *HistRzym* 103v, 114; żołnierzom przypowiedz Służbę: łpiegi rozełli: łtraż miey y ná morzu Y ná źiemi: [...] To iest rádá moiá. *KochOdpr* D; *SkarŻyw* 346, 486, 535; Nieućiekay/ ma rádá *KochFr* 132, 9, 15; *BielSen* 14; Ná pokoy lie/ ma rádá/ nigdy nie łpufzczaycie *BielRozm* 10; *Phil* L2; *LatHar* 327; To zaś ma proftá rádá byś miał nayłiźszego/ Nieprzyaciéłá tedy nie włpominay iego. *CzahTr* I3v; *GosłCast* 46; Gęsiom/ kurom: złodźieyftwem choć to zową łzkolny^m: Moiá rádá/ day pokoy/ iegli chcelz być wolnym. *KlonWor* 25.

W połączeniach szeregowych (74): a tho wfythko czo by przeczyw yego krolyewłkyey myłóczy, y zyemyam poddanym obywatelom a sluzebnykom bylo, nycz nyechczą poczynacz any czynycz bądź tho radą skuthkyem pyłzmem słowy y ynym kthorim kolwyek wymyłlyonym obyczayem *MetrKor* 37/2v, 34/268; *LibLeg* 10/114v; [o królu] Człowiekci też iáko drugi/ Trzebá mu rad trzebá łługi/ Trzebá piłarzow kantorow/ Geńcow krotofil doktorow *BielKom* A3; *LubPs* B; *GroicPorz* ii; *BielKron* 104v, 246 [2 r.], [332²], 338; Sententiam rogatus, Pytány o łwoye wotum/ rádę álbo wzdánie. *Mącz* 357d, 358a, 424c; *HistRzym* 86; Mułiłz rozważyć łobie/ iż thu iuż ná zyemi żadnego włpomożenia/ żadney rády/ áni żadnego ráunku łobie ználeść nie mozełz/ iegli nie podniełsz oczu łwoich w niebo do tego Pána *RejPos* 202, 130, 218v, 327, 335v, 339; ále lie pilnie łtáraią [zacni a pocziwi ludzie] iákoby łwych dárow Bożych kędyby mogli káždemu dobrowolnie vdzieláli komu by mogli. Komu dobrodzieyftwem/ dobrodzieyftwem: komu też rádą/ więc rádą: komu pomocą/ więc pomocą: y czym kolwiek mogą *RejZwierz* 100v; rádą/ piłmem/ á rołtropnym rzeczy przyłzłych rozwaženiem łiła poćciwy człowiek moze ku dobremu Rzeczyłpolitey połżużyć *RejZwierz* 145, 23v, 84v, 90v, 99v, 100v, 160, 163v; *BielSpr* 37; Ktory [*Pan Bóg*] łam rády y pomocy y żadney inłzey rzeczy nie potrzebuie *CzechRozm* 9v, 4v, 255; *PaprpPan* F4; *KarnNap* D4; Káždy tedy ile moze/ álbo namową/ álbo rzeczą/ álbo rádą/ álbo zwierzchnością/ álbo proźbami/ álbo mocą pánowania/ niech fię o to łtára/ żeby niezgodne do zgody przywođził. *ModrzBaz* 66v, 24v, 77, 80v; *ActReg* 137; *OrzJan* 66; Włzákże iednák y ná zápláćenie tákowych długów nie bęđzie lie godziło co przedawác/ záłtawiác/ y iákokolwiek rozrywác/ ázby do tego przyłtąpiłá łtárszych w onym domu rádą/ zwolenie y wola *SarnStat* 593, 119, 220, 408, 989 [2 r.], 998 (16); *SkarKaz* 279a; *GosłCast* 42; *SkarKazSej* 660a, 674b. Cf »bez rady«, »z rady«, »na radę«, »za radą«.

W przeciwstawieniach: »rada ... przykazanie (a. rozkazanie) (15), mandat« (15): *KromRozm II* y2; *KrowObr* 225v; *Leop* 1.Cor 7/25; kto moze poiác niech poymie. Co iest tylko rádą/ á nie mándat áni rołkazanie. [...] A to też przeciw dźiśieyłzym haeretykom: ktorzy powiádaią/ iż nie máłz w Ewángeliey żadney rády/ ále włzytko iest przykazanie. *WujNT* 80; Bo o tym nie máłz żadnego Páńłkiego rołkazania/ ále tylko rádą daná tym/ ktorzy chcą być dołkonáli *WujNT* [405], 80 [2 r.], 81 marg, 271, 1.Cor 7/25, 595 [2 r.], Bbbbbb3; *SkarKaz* Oooo2v.

W porównaniach (2): Vmieiętność mądrego/ iáko powodź zbierze á záleie/ á rádá iego iáko ftudnicá żywotá trwa. *Leop Eccli* 21/16; Bo zrozumienie iey [nauki poznania] ieft pełniejszy niż morze/ á rádá iey głębsza ieft niż przepásć. *BudBib Eccli* 24/33[39].

Przysłowia: TEgo nacz chcefz obroćić/ małz go gotowego/ Do rády y do zwády *RejZwierz* 73, 72v, 89v; Omnium horarum homo, id est, qui seriis pariter ac iocis accommodatus est, Człowiek y do rády y do zwády/ náydzie go yáko kto chce. *Mącz* 158a; Bo dawno to ieft oná ftára przypowieść/ iż ftári od rády á młody od zwády. *RejZwierz* 162v; Quia frustra sunt arma foris, ubi non sunt consilia domi, to ieft/ prozna iefth ná ftonie zwádá/ gdy nie będzie domá rádá. *RejZwierz* 162v, [28³]v, 162v marg, 247, Bbb2v; Y do boiu do rády náłz Waclaw fie godzi *PaprPan* F4v, G4, K2v, M, N2v, P4v, Z4v, Aa2v; Konftántin y Lafki ták do rády iáko y do rzeczy woiennych fzczeńliwi byli [et consiliis dandis et armis tractandis foelices erant]. *ModrzBaz* 45; *StryjKron* 360; *PowodPr* 72; *CzahTr* L2v; *SapEpit* A3. [Ogólem 23 r.]

Nie dba o mądrą radę nic szalony *RejZwierz* 215, 215.

Gdy szukałz rady/ pátrzay iákiew zdrády. *BierEz* P3v.

Pan każdy dobrą radą fthoy *RejJóz* L3v marg.

Dobra wodá ná dáchu kiedy fąfiad gore/ Bo gdy fie domá zaymie/ iuz rády nie fpore. *RejZwierz* 241v.

Naydziefz kto w plát ięzyk dawa/ A radę ná funt przedawa *KochSob* 69.

GDy fczęście niechce/ y rádá pobładzi *KochFrag* 39.

Zwroty: »dać się na radę« = *zwrócić się z prośbą o radę* (1): ále bacząc Lántgráv fwoie złe/ dał fie ná radę Maurycego y Kúrfierftá z Brándeburgu/ ktorzy fnim fzlizá przyrzeczeniem przed Cefárzá *BielKron* 229v.

»radę da(wa)ć (a. podać, a. wyda(wa)ć, a. zadawać), dawający; rady doda(wa)ć (a. podawać), (do)da(wa)nie, (do)dawający; rada dana« [w tym: ku czemu (5), przeciw(ko) komu, czemu (5), na kogo, na co [w tym: dobra na co (1)] (4), o kim, o czym (4), w czym (3), z strony czego (2), do czego (1), około czego (2)] = (po)radzić; *consilium dare HistAl, Vulg, PolAnt, Modrz, JanStat; providere Mącz; consilium capere a. navare, vallare postulationibus Modrz; consiliari, consulere Calep; consilium praestare JanStat* [szyk zmienny] (96:1;38:5:3;6): Człowiek gdy go pies vkaśl/ Szukał ktoby go vleczył. Aż ieden miedzy fąfiádiy/ Dodał mu tákowey rády. Chcefzli by rychle zdrowie miał/ Day pfu być ránę wylizał. *BierEz* I4, E4, F, H4, Q; A przetoż profzę wás dáycie mi radę/ iakobych fie mógł ku panu wálfemu Szczęfciu przykazać/ a iemu fłużić? *ForCnR* B3; *LibLeg* 10/114v; *BielŻywGlab* n1b 15; wfchakze powyada yfch pyotr Granowfky yemv nyeradzyl na tho abi Mathką vnyofl yedno mv radą dawall abi raczey byenyaka yakoby mógł pozil *LibMal* 1546/122v, 1544/91, 1546/122, 1548/144, 1549/149; *RejKup* o2v; *HistAl* D5v; *MurzHist* P3; A przytym też opowiedzieli IchM, iż oczekiwają rady IchM panow, ktorą im obiecali dawno dać około pokoju domowego *Diar* 38; *BielKom* G4v; [doktor] dodawa mu [uczniowi] tákiewy rády ktorą mu wpámyć kładzie/ áby cnotę miłował/ bogá fie bał *GliczKsiqz* N5; *GroicPorz* z, kk2, mm4; *KrowObr* 112, 225v; *RejWiz* 78v; *Leop* 2.Par 20/21, *Esth* 2/4, *Is* 19/11, *Ier* 38 arg, 1.Cor 7/25; Nie mogęć zá to więcey dać iedno tę radę/ [...] Nie vciekay *RejZwierz* 24, 12v, 25v; *BibRadz* 2.Reg 17/7, 3.Reg 12/8, *Ioann* 18/14; *OrzRozm* T3v; *BielKron* 42v, 88v, 264,

265v; Commonitio, Dodanie rady/ potuchnienie. *Mącz* 231a; Suasor, Rádnik/ rádę dávájący *Mącz* 424c, 41d, 63d, 231a, 294a, 315c; *GórnDworz* T3; [rzekł jeden z towarzyszy:] vczyńmy między łobą łofy/ [...] Tedy oni rzekli: Łofuymy. Y czynili los między łobą: á padł los ná onego/ który rádę wydał. *HistRzym* 114v, 10v, 96v, 103, 103v, 114; *RejPos* 25v, 183v, 202v, [226]v, 309, 328v; *BiałKat* 371; Abowiem y márynarz łtáry á bywáły/ co v rudlá ábo v kompáfu łpokoiem łtoi á rády drugim dodawa/ dáleko iefth potrzebnieyfzy niżli owi co po powroziech biegáią *RejZwierc* 163v, 6, 86, 99v, 209, 215; *BielSpr* 46 [2 r.], 59v; *WujJud* 85v; *BudBib* 2.Reg 16/20; *PapPan* Hv; *ModrzBaz* 17, 27, 102v [2 r.], 107, 115; Dali mu zgodną rádę/ áby páńłtwo zle nábyte porzucił *SkarŻyw* 570, 35, 332, 334, 486, 566; *StrykKron* 131, 442; *CzechEp* 116; *WerGośc* 215; *BielSjem* 30; *PapUp* I, K; *ZawJeft* 9, 29; *ActReg* 54 [2 r.], 69; Consuasor – Radi dodawájący. *Calep* 250a, 246b, 247a [2 r.], b; *Phil* H3, L2, R4, S3; *GrabowSet* E4v; PRoźę cię/ o Páni święta Marya/ [...] ábyś ze włyłtkimi Świętymi y wybránymi Bożymi/ przyśłá y pokwápiłá fię ná porátowánie moie/ y rády mnie dodánie *LatHar* 489, +++v, 327, 729; *WujNT Act* 27/12, s. [405], 1.*Cor* 7/25, s. 595 [2 r.], 2.*Cor* 8/10, Zzzzzv; Włzákże w łądziéich náłzych przy ołobie náłzý/ gdy ołobą łwá ná łądzie będziemy/ będzie wolno Duchownym ołobam przy nas síedzié y rádę dáwác. *SarnStat* 489, 123, 171 [3 r.], 298, 324, 408 (18); *SiebRozmyśl* Mv [2 r.]; *SkarKaz*)(2v; *VotSzl* B3v; *CiekPotr* 86; *CzahTr* I3v, L2v; [Jempsar mówi do mamki:] Nie zádaway mi/ profzý/ zádnyé łprzecznyé rády/ Niech iuz ná co myśł wiedzíe/ niema zádnyé wády. *GosłCast* 51, 38, 51, 63; A zóná złá/ ciéłzy fię z oney łwoiey zdrády/ Onym łwym Kukułczętom dodawa y rády iákoby Oycowice do końcá ołzukác *KlonWor* 62.

»rady dostać« [w tym: na co (1), przeciw komu (1)] [szyk zmienny] (8): á zwłázcza o tym náwięcey ma być náłze myślenie y zádza, żebyłmy fię zawłze radzili o rzeczách poczcziwych, [...] ktoreyżeto rady náwięcey dołtaniemy, czytáiąc á wpamięć łobie bierzác piłma, dzieie, y tez mądre nauki takowych przodkow náłzych *BielŻywGlab nlb* 15; *LibLeg* 11/40v; Czoż mam rzecz nieboraczek y z kąd rady dołtác *RejJóz* G2; *RejWiz* 135; *RejZwierz* 108v; *RejZwierc* 12v; rády włzelákicy/ Możem dołtác od niego przeciw Sárácenom *PapPan* C, Ev.

»rady naby(wa)ć, wziąć; radę wziąć, brąc« [w tym: od kogo (2)] = *consilium petere a. sequi Cn* [szyk zmienny] (17:1;4:2): ábowiem ia nigdy niłkąd inąd nienábywam rády łobie iedno žem fię nád włlytko ine rołkochał włłkávem zákonie twoiem [*Panie*]. *RejPs* 188v; Połwájatu zmyá [lege: z myśłá] biegamy Zynąd rady nabywamy *RejKup* r8, m4, n6v, n7v, r2v, x5, y4v, ee3v; Ale ty ták/ iáko cie tu Pan twoy vpomina/ łłuchay iáko łłuchác máłz. A iákoż łłuchác máłz? á cžegoż fię vczyć máłz? á łkądże rádę brác máłz? *RejPos* 339, 115v, 120v, 130, 130v, 167v, 190, 205v; *RejZwierc* 133v; niecháli ich ták s pokoiem [*Samnici rzymskie wojsko*] w onym zámknieniu/ áżby rády nábyli/ co s nimi cžynić. *BielSpr* 45v, 47v; Włzák nietráfny połłępek gdy kto łobie poczníe/ Rádę od mądrych biorác okaże fię zńácznie. *MycPrz* I A4v; Włzyłcy tedy kiedy tę moc Cieplicam przyznawáią [...] nie ták iákoby potrzebá/ z niémi łye obchodząc/ wtym podobno grzelzá/ że dobréy rády niewłziáwłzy/ ladá iáko łobie rátunku łzukáią *Oczko* 15v, A4v; *SkarŻyw* 570; *ActReg* 111; weźm tę rádę zdrowá/ Pomni ná to/ że muru nie przebiéłz głowá. *WyprPl* C3v.

»naśladować rady; íść (a. chodzić, a. odeść), postępować za radą« = *abire in consilio Vulg; oboedire voci PolAnt* [szyk zmienny] (3;3:1): tedi yey m. [*królowa*] tam niech rozvmem yvsz swim sprawowacz

sie raczi A czego zbicz niebedzie mogła bes szkodi swey wtim za ych [*panów węgierskich*] radą niechay poftempvye. *LibLeg* 11/42v; *MurzHist* M3; BLogońławiony tho człowiek kthory w tho vgodził/ Iże zá rádą ludzi złych thu nigdi nie chodził *LubPs* B [*idem*] *Leop Ps* 1/1; Tedy Moizefz náfláduiąc rády świekrá fwego/ vczynił tak wšytko iáko mu on powiedział. *BibRadz Ex* 18/24; *RejPos* 301v; Połpoltwo zá głupiá radą idzie. *SkarKazSej* 695a marg.

»opuścić [= odrzucić] radę« = *derelinquere consilium PolAnt* [szyk zmienny] (11): *MurzHist* M3; *RejWiz* 128v; *BibRadz* 3.Reg 12/8; Ten to Roboás opuścił był radę dobrą ftarych ludzi oycowfkich przyacioł/ á młodych płochych ludzi náfládował *BielKron* 82v; *RejAp* 56; Skądze iey [*Marii Magdalenie*] tho przyšlo á fład iey to vrołło/ iż oná [...] opuściwfzy ine wšytki rády y wymyły ludzi onych/ kthorzy rozlicznemi fprawámi teź ná on čás fzukáli vblágania Páńskiego/ thylko fie ze wšytká myłłą vcieklá do fámego miłofierdzya Pána onego *RejPos* 310, 16v, 351; *BudBib* 2.Par 10/8, 13; *Phil* H4.

»radą pomagać (a. (s)pomoc, a. wspomagać itp.), ratować, być pomocen, na pomocy być; rada (nie) pomoże, pomocna« [*w tym: przeciw komu (1), w czym (1)*] = *adesse a. iuvare consilio Mącz; consilium proderit Modrz; consilio adiuuare a. patrocinari, a. subvenire JanStat* [szyk zmienny] (16:2:1:1;3:1): *SeklKat* Iv; *RejKup* f3; ktorzy iemu [*Saulowi*] rádami fwemi przeciw Dawidowi pomagáli. *LubPs* G3, hh5v; Wfzákże fą takie wyftępy/ zá ktorymi áni Perfony Przerzeczone od męki bywáią wolne/ iáko ieft [...] gdy nieprzyacielowi zbroiá/ pieniádzmi/ radá/ y kthorymkolwiek infzym fpofohem przeciw fwemu Pánu dopomaga *GroicPorz* ii; [*Biskup Waradzyński zabity od Kastaldusa*] ktorego był Cefarz Kárzeł piąty poftał áby był radą pomocen krolowi Rzymfkiemu *BielKron* 317, 330v; *Iuare aliquem consilio, Spomoc kogo radą. Mącz* 179c, 429d; *RejPos* 99, 227; [*węgierska ziemia mówi do polskiej*]; Iuż y tám y fám mácam/ ná fżpiegi nákládam/ Ktoby mie dziś rátował/ fwoiá dobrá radą. *BielSat* G3; *RejZwierc* 140v, 232v; ktorych teź [*kardynałów*] vrząd ieft/ rádami fwemi w rzádeniu kościoła Powfzechnego Papieźá wfpomógáć. *WujJud* 142; *CzechRozm* 255; *PaprPan* K4v; *ModrzBaz* 127; Poftyłam tedy té Książki do W.M. Pána á dobrodzieiá fwégo Miło: z ktorých iefli co godnéy á pomocnéy rády wezmá ci/ co cieplic vżywáć chcá/ nie mnie/ ále W. M. niech zá tho powinni będą. *Oczko* A4v; [*obiecali nam: król polski i książę litewski*] przeciwko wšyftkim nieprzyacielom náfzym y zdrádzie y naieždzie pomocámi/ rádami/ y fáfkami fwemi nam pomógáć [*auxiliis, consiliis et favoribus suis prosequi et iuvare JanStat* 757]. *SarnStat* 998, 119, 220, 1079, 1095.

»radę, radą (po)radzić« = *consilium consulere PolAnt* (3:1): więcey ieden radą fwą porázić [*lege: poradzić*] y fpráwić może/ niźli ich wiele co nic nie vmieią. *RejZwierc* 163v; Y rzekł Chufzái do Awfzálomá nie dobra rádá/ ktorá radził Achitofel teras. *BudBib* 2.Reg 17/7, 2.Reg 16/23, 2.Par 10/8.

»radą (po)służyć; służąca rada« [szyk zmienny] (3:1): tedy żadney onich [*młodzieńcach*] niebedzie nádzieye dobrej iefliżeby ktemu złośliwy towarzifz ku temu [*zadawaniu się z niewiastami*] z służącą radą przifąpił. *KwiatKsiąż* D; *RejZwierc* 145; Presbitery byli ftarfzy miedzy bráciá ná to obieráni/ áby radą dobrá młodfzym fłużyli *WujJudConf* 141; *SkarŻyw* 508.

»potrzebować, (po)trzeba rady; rada (jest) potrzebna, w potrzebach« [*w tym: od kogo (3), w czym (3), z strony czego (1), ku czemu (1)*] = *egere consilio Vulg; consilio opus est PolAnt* [szyk zmienny] (9:17;6:1): *BierEz* O; *RejKup* k6, o3; Ktora miłofć ná tym fye zámyka áby ieden drugiemu wšythkiego dobrego

życzył/ rády dobrej w potrzebách dodawał *GroicPorz* mm4; *Leop Eccli* 42/22; Zdami fie iż thylko w wściech fwych maż słow dofyć/ ále do woyny potrzebá rády y mocy *BibRadz Is* 36/5, *4.Reg* 18/20; *BielKron* 73; *OrzQuin* Gv; Nędzny łtan niewolniczy/ nędzny łtan łwobodny/ Rády trzebá/ do ktorey nie iełt káždy godny. *Prot* B3v; *GórnDworz* Kk3v; *RejPos* 62; (*nagł*) Rzecz Posłow przed Księżną/ to iełt/ przed Polłką źiemią/ náłżą mátką. (-) [...] Bąđz nád żeńłkim narodem náłżym litościwa. [...] Dźis nam rády łtáteczney/ od ciebie potrzebá/ Nas wgániáią [*mężowie*] do piekła/ łami chćą do niebá. *BielSat* [I4]v [*idem BielSjem*]; Rádá mądrogo potrzebna. *RejZwierc* 145 *marg*, 91v, 250v, Bbb2; *BielSpr* 46v; *CzechRozm* 4v, 9v; *ModrzBazBud* ¶6; *CzechEp* 272; Maż przed oczymá domowe przykłády/ Iákíey potrzebá czáfu woyny rády. *KochSz* A2; *BielSjem* 14; *GórnRozm* M3v; *ActReg* 28, 54; Tá rádá s łthrony rzádenia fie w łpráwach Rzeczyłpolithy przełżonemu thego zacnego człeká iełt wielce potrzebna y wżyteczna *Phil* S4; *OstrEpit* A3v; W rzeczách złych á niedobrych/ rády trzebá přęcćy. *GosłCast* 29, 36; *SkarKaz* 279a; *PaxLiz* B4v.

»rady przesłuchać« = *postąpic niezgodnie z radą* (1): Czoż mi radziłz prołżć cie chcćć iuż na włzem duřać A ninaczym twey rady niehcćć nicz přełłuchać *RejJóz* K8v.

»na radzie przesta(wa)ć; sta(ną)ć przy radzie, na radzie« [*w tym: w czym* (1)] [*szyk zmienny*] (14;1:1): *Diar* 43; *KrowObr* 230v; Tákże z łynow Izálchárowych [...] było kłiążąt ich dwiełćie/ ná ktorych rádźie přełłtáwáli [*ad sermonem eorum erant*] ich bráćia. *BibRadz* 1.Par 12/32; Non requiescere consilio cuiuspíam, Nie chcćć přełłtáć ná czíey rádźie. *Mącz* 342a; Ná tych rádźie přełłtáway/ ktorym prawdá miłá *Prot* D4; *RejPos* 284; Y bęđzie fie rzkomo gniewał [*twój omyłny przyjaciel*] kiedy ná iego rádźie nie łtánielz *RejZwierc* 92, 150v; *CzechRozm* 254; Oycowie w Konłtáncyey zgromádeni w rzeczách niektorych/ ná iego [*św. Wincentego*] rádźie přełłtáwáli. *SkarŻyw* 310, 570, 582; A tákby nam lepiej łtáć przy łwey zdrowey rádźie/ Niżliby nam mieli być [*mężowie*] potym ná zawáđzie. *BielSjem* 4; *SkarKazSej* 695a; Záwłżćć oni [*pachołkowie*] też ná mey rádźie přełłtáwáią/ A co im kiedy rzekę/ oni mnie łłucháią. *ZbyłPrzyg* B4, B4.

»radę przyjąć (*a. przyjmować*); k radzie, do rady się przychylić; przystáć na radę, k radzie; przyzwolić radzie, ku radzie« [*w tym: od kogo* (1)] [*szyk zmienny*] (9;1:1;1:1;1:1): *BierEz* G4v; [*słowa listu Aleksandra do Porrusa*] przethoż cie napominam aby żadnego krom tego [*tj. Boga*] nie czćił, przyzwol radzie moiey á bałwany drogíe łwe ku mnie polli y dan *BielŻyw* 158, 61; Widząc tho Mácedonowie łmććili fie á w tym chćieli polłáć Maleagrá do krolá Alexandrá aby przibieżał do nich ná pomoc/ ále ich rády nie przyymował Maleager [*nullos tamen eorum voluit suscipere Meleager*]. *HistAl* B8; Y ty iełłize fie też k mey rádzye przychyliłz/ Poznáłz to w krotkim czćełie iż fie nie omyliłz. *RejWiz* 32; Przyłtał ná ich [*senatorów rzymskich*] rádę Klaudyus/ áby tylko ná powieciach rołkázował zá Iordanem iáko vrzędnik *BielKron* 142; *HistRzym* 101v; *RejPos* 317v; *ModrzBazBud* ¶6; Bo rádę dobrá łtárfzy y od młóđznych/ gdy dobra iełt/ przyimuie. *SkarJedn* 76; *KochSz* B2; *ActReg* 127; *GrochKal* 14; Przyjął y Iob święty rádę od iednego przyiáćielá łwego/ temi łłowy dáńą: vday łię do ktorego świętego *LatHar* 327; *SapEpit* B.

»słuchać (*a. posłuchać, a. słyszeć* [= *słuchać itp.*]), słuchanie, nie słuchający rady; szła w posłuch rada« [*w tym: w czym* (4), *o czym* (1)] = *audire consilium PolAnt, Modrz; audire vocem PolAnt* [*szyk zmienny*] (61:2:1;1): Tedy fie dopiero káiáli [*ptacy*]/ Iże iáłkołczyney rády nie łłucháli. *BierEz* N, Bv,

N2, P3v, R, S; *ForCnR* C; *RejPs* 209; *ComCrac* 11v; *RejKup* o7; *KromRozm II* x4; Bo my dobrze znamy powinność swą, iż nam przystoi ku WM a nie WM ku nam chodzić, rady WM słuchać ku dobremu RP *Diar* 39; *BielKom* Ev, E6v; *LubPs* B2 marg; *RejWiz* 134; *BibRadz Ex* 18/19; Wiele ich co ten vpadek wkładali ná Filipá Kálimachá/ kthorego rády Krol Olbrácht więcey słuchał niżli słwych obywatelów *BielKron* 399, 55v, 197, 215, 314, 405v; A ieden s thych kthorzy leźli/ rzekł/ Brácie nie łay/ wżák ieflić ciężko/ á słábo thrzymałz/ popluy rąk łobie: á then gdy chciał vśluchnąć rády/ ze wżytkimi zaráz gruchnął o ziemię *GórnDworz* P5v, Hh5v; Rzekłá iemu Sioftrá. Brácie moy miły/ słyż rády mey *HistRzym* 31, 31v, 101v; *RejPos* 164v, 219v, 226, 261v; Ktoemu [*Tryforowi*] on [*Jonatan*] dawłzy wiare/ vsłuchał ie⁸⁰ rády/ y odesłał wojká do ziemie Iudfkiey. *BudBib* 1.*Mach* 12/47, 2.*Par* 25/16; *PaprPan* Ff3v; *ModrzBaz* 135; á rádę áby ná moje mieylce Tárálego dobrego Kátoliká poštáwiono [...]. Szłá w posłuch dobra rádá/ poštánowiony iest Tarázyus ná Pátryárchołstwo *SkarJedn* 210; A iłz rády tego S. Brunoná tak słuchał/ iáko rofkázania włáfnego słwego przełożonego: czynił wżytko co on kazał. *SkarŻyw* 291; Pokorá w słuchániu rády. *SkarŻyw* 484 marg; Gdy náłtał ná krolełstwo Edwinus młody á vporny/ y rády dobrej niełłucháiący/ odiácháł od dworu Dunftanus *SkarŻyw* 509, 125, 142, 309, 346 (11); *NiemObr* 38, 143; *KochFr* 77; A wżákoż pod czas dla tego rády ženiney nie wáđzi słuchać *WerKaz* 290; *KochSob* 56; *GórnRozm* H3 [2 r.], K2v; *PaprUp* D, L3; Náđ to niech będzie daná wolność przyśtępu káždemu do ciebie/ y teź vcho do słuchánia rády w iákowey ípráwie. *Phil* S4; *WujNT* 595; *CiekPotr* 59; *SkarKazSej* 660b; Słuchayże moiey rády á pozbdź iuz tego *ZbylPrzyg* B3, B3v [2 r.].

»rady szukać, szukający« [w tym: od kogo (8), w czym (4), komu, czemu (3), na kogo, na co (2), o czym (2), około czego (1)] = *consilium perquirere* Vulg; *consilium requirere* PolAnt; *consilium quaerere* Modrz; *consulere* Calep [szyk zmienny] (48:1): *BierEz* P3v; W ten dzień dobrze abys rady słukał: od tego kto iest w prawie vczony *FalZioł* V [52]; *RejJóz* D8; Potym się kupiecz zawierczyał V Plebana rady słukał. *RejKup* b4, c5v, k6v, p8, aa6; *BielKom* C5v; *Leop Tob* 4/19; *RejZwierz* 130v; Lud moy rády słuka v drewná słwego [tj. bożków] [*lignum suum interrogabit*] *BibRadz Os* 4/12, I 428c marg; *BielKron* 20v, 194, 199, 386v; *Consilium captare*, Radzić się. Włzędzie rady słukác. *Mącz* 35b; *OrzQuin* F2; *RejAp* 64, 136; A tak nie bez przyczyny Pan tego potrzebował/ áby Duch święty to poduśzczył w nas/ ábychmy nikomu nie duřáli/ iedno Pánu słwemu/ á nigdziey rády áni wřpomożenia nie słukáli/ iedno v możności Bořtwá iego. *RejPos* 131, 7v, 68v, 84v, 126, 139v (12); *BiałKat* 336; *RejZwierz* 90v, 133v, 173v, 189; *BudBib Tob* 4/19; *PaprPan* Bv; *ModrzBaz* [16]; *KochPs* 75, 205; Obaczywřzy to Ásteriuřz z żoná słwoią vpadł do nog S. Wáłentego/ y słukał rády o zbáwieniu słwoim. *SkarŻyw* 147; *KochFr* 95; GDzieź indziey rády słukác ná nieprzyaciela/ Iedno v nářzey mátki [tj. Polski] *BielSjem* 30; *KochPieř* 9; *Consultor* – Rady słukáiący. *Calep* 247b, 247a.

»trzymać się, dzierżyć się rady« = *consilium sequi* Modrz [szyk zmienny] (3:2): oto Miłofierny mąż łáfkawy: kthorego moželz poźiwać iako chceřz: a wierzmi będzieřzli się iego radi trzymał/ nigdy nieupadnieřz. *ForCnR* C3; Stare consilio alicuius, Dzierżyć się yego rády. *Mącz* 417b; *MycPrz* I C4v; [*mamy*] rády vcćiwey á z cnotá złączoney záváđzy się trzymać *ModrzBaz* 69; *LatHar* [255].

»o radę się uciekać; po radę pość; udać się w radę« (2;1;1): Ku komu kolwiek inemu po radę poydę/ niż ku temu świętemu człowiekowi *HistRzym* [39]; tedy pomni iż on wielki á możny krol

Saul będąc krolem żydowskiem/ gdy odstąpił od Pána swego/ a vdał sie w radę do czarownic/ wnet mu sie vказаł on sprawcą jego *RejPos* 115v; A tak szkoły są które dają godne Káznodzieie Zborom/ [...] y do nich się o radę w rzeczách wątpliwych vciekają [*quae de rebus omnibus dubiis consuluntur*]. *ModrzBaz* 129v; *WujNT* 393.

»rady używać (a. użyć)« = *consilium communicare* *Modrz* [szyk zmienny] (6): Prokurator za pracą swą/ którą podejmuie w sprawowaniu rzeczy od kogo/ słusznie ma mieć zapłatę/ iako y náuczeni w Prawie/ rady swe vzyć mogą za zapłatę *GroicPorz* e4; *BielKron* 330v; *PapRpan* Q2; [*masz bliźnim dobrze czynić*] rady/ pomocy/ y máiętności twej im vzyćiáiąc *KarnNap* D4; *ModrzBaz* 68v; Otosz by nam potrzeba abys nam w nasz MPan rady swe vzyć y Informacją dać raczył *ActReg* 54.

»uży(wa)ć rady« [*w tym: w czym (7), o co (1)*] = *consilio uti* *Modrz*, *JanStat*; *adhibere consilio* *JanStat*, *JanPrzyw*; *consilium communicare* *Modrz* [szyk zmienny] (34); *LibLeg* 11/70v, 174v; Chciałliby lepak ty czyie rady vżyć patrz pilnie iako swe rzeczy sprawuie *BielŻyw* 44; *RejPs* 122; *DiarDop* 110; *BibRadz* 1.Reg 12 arg; *BielKron* 45v, 56, 72, 84, 112v (10); *GrzepGeom* B2v [2 r.]; *RejPos* 120v; Náóstátek/ niechaj [*ojcowie*] w synow swych wychowaniu y w ich ćwiczeniu/ [...] nieużywają złey y opaczney rady. *KuczKat* 310; *RejZwierc* 145; Coż więc przy prawach będąc vłyży to każdy/ Czyież [!] to ten nieborak vżywał w tym rady. *MycPrz* I A4v; [*zwierzchni panowie*] nie iedney/ ábo nie kilku osób rady w sprawowaniu rzeczy vżyć máią/ ále wielu osób *ModrzBaz* 24v, 24v, 22; *CzechEp* 180; *NiemObr* 16; *KochFrag* 48; które [*prawa i dowody*] gdy vłyży od oboiey strony/ vżyły mądrych ludzi rady/ wskazanie y vchwałę czyni *SarnStat* 1073, 334, 411, 637, 944; *SkarKaz*)(2v.

»wzgardzić (a. wzgardzać), odrzucić (a. zarzucać) radę; gardzić radą« = *despicere consilium* *PolAnt*; *repudiare a. respuere consilium* *Modrz* [szyk zmienny] (6;2;2); *BierEz* G; Przifedzi tedy młodzienietz zapo^mniawzi/ a prawie wzgardziwzy radę onych ludzi státecznych/ a máią łaskę pańską/ jmie być bezpieczem *ForCnR* C4; *BielSpr* 46v; *BudBib* Tob 4/19; ále on słáchetny Krol szkodliwe rady/ ku tyranstwu się fklániájące wzgardził *ModrzBaz* 21v, 121; *CzechEp* 93; [*Arystides powiedział*] że rada Temistokleowa iest bárzo pożyteczna ále nie poczciwa. A tak Athenieńczykowie bacząc że tam pożytek być nie miał gdzie poczciwości nie máł/ wzytkę onę radę za powodem Arythydeowym wzgardzili y opuścili. *Phil* H4; *GrabowSet* I2v; *KlonFlis* H2.

»(z)naleźć radę« [*w tym: około czego (1), w czym (1)*] = *capere consilium* *Modrz* [szyk zmienny] (15): Y Kxieza choc chodzą stady Mało y w nich znajdzie rady *RejKup* p3, b4; *RejWiz* 170; czytajcie sobie o tym *Orationem Demofthenis* [...] tam naydziez osobliwą radę około tey obrony potoczney/ którą ia wam vkaże *OrzRozm* V v; *RejPos* 202, 327; Ażá dziś vbogi człowieczek radę iáką álbó pomocz iáką znajdzie w iákim vpadku swoim bez dárow? *RejZwierc* 65; A byś więcęcy ná fráfunk lekarstwá nie miał/ iedno iżbyś sobie ty słowá wspomniał/ iakoś drugiemu rozwodził/ tedy iuz dofyć rady sam v siebie znajdziez/ iako w sobie myśl swą státeczną y vważyć y póstanowić máłz. *RejZwierc* 151, 84v, 85v; *PapRpan* V4; *ModrzBaz* 115; Naydzie tu [*w tych księgach*] sam Krol powinności swie/ Radę Senator/ Rycerz słobob zbroie; Páłterz duchowny/ naydzie y stan każdy Náukę záwždy. *ModrzBazStryj* ¶2v; *ActReg* 166; *SkarKazSej* 662a.

»żądać, prosić, dokładywać się rady; prosić, pytać, ubiegać się o radę« [*w tym: od kogo (2), na co (1)*] [*szyk zmienny*] (6:1:1;3:1:1): *LibLeg* 11/42; Temuć dofyć nie vdziálam/ Przetoż rády twoiey żądam. Poradz mi w tey mey przygodzie/ Bych nie przyzedł ku tey łzkodzie. *BierEz* D4v; *Diar* 84; Biłkup Argentyńki [...] ołkárzył Senat powyádaiąc/ iż łobie inne kápłany wybráli nád wolą moię ženáte/ ktorzy niechcą mnie poślufzni być ani przed mię łtawác w nádzyeię Senatu/ á ták prošil rády od Legatá iáko by ie mogł o to kárác. *BielKron* 200v, 217, 246; Perrogo, Káždego z ołobná o mniemánie/ widzenie y rádę pytać ná niektórą rzecz. *Mącz* 358a; niechay [*ludzie starzy*] vmieię vzyć mądrošci łwey/ biegłošci/ wiadomošci wiela rzeczy/ ktorey zá láty á došwiadšzeniem došłali/ áby łie do nich iáko do bogow iákich/ o rádę vbiegano *GórnDworz* K3v; *HistRzym* [39]; *ArtKanc* S4; *KmitaPsal* A4v; Oni [*apostołowie*] łyłząc té łłowá [*Piotra św.*]/ łercá łwé krułzyli/ Coby z tym czynić mieli/ o rádę prošili. *SiebRozmyšł* K3v; *CiekPotr* 46.

Wyrażenia: »(barzo) dobra (a. by nalepsza) rada« = *bonum consilium PolAnt, Modrz; salubre consilium Mącz, Modrz; rectum a. sanum consilium Mącz; consilium idoneum Modrz* [*szyk 39:19*] (58): Trzebác pracey nie żáłowác/ Kto chce dobrą rádę łkonác. *BierEz* Ov, H4, N2; *FalZioł* IV 2c; *RejJóz* L3v marg; *SeklKat* Iv; *RejKup* k6, cc8; á lud zgromádziwšy łie w iednołc profili Demošthená mędrćá áby im rádę dobrą dał [*ut eis consilium daret*] *HistAl* D5v; Ale chcemyli dobrą rádę o tem myeć/ yáko lepyey/ yełliby mátká łwemi włáwnemi piersyámi karmić myáłá płod łwoy. Słuchaymy Fávorynułá yednego včzonego człowyeká *GliczKsiąž* D4v; *GroicPorz* mm4; *RejWiz* 29 marg, 32 marg, Cc5; *RejZwierc* 108v; *BibRadz* 2.Reg 17/7, 14, 1.Mach 4/45; *BielKron* 82v, 88v; Ad consilium praensandum tempus esse, Ku chwytániu dobrej rádi. *Mącz* 318a, 348d, 366a, 367c; *OrzQuin* E3v; *RejPos* 325v; *BielSat* G3; W fráłowney głowie pewnie dwoiá wádá/ Kłopot/ y trudno ma być dobra rádá. *RejZwierc* 230; *BielSpr* 37; *WujJudConf* 141; *BudBib* 2.Reg 17/7; *PaprpPan* Ev; Máię łię tedy o to pilnie łtárác żołnierze/ áby łie igrám y rozmáitemu ćwiczeniu zwyczáili/ á rádámi dobremi przygotowáli do trudnych á ciężkich Márłowych łpraw *ModrzBaz* 118, 7, 80v, 98, 114v, 115 (9); *SkarJedn* 76, 210; *Oczko* 15v; *SkarŻyw* 334, 353, 484, 509; *WerKaz* 276; ále dáleko lepiey było [*choremu*] z przodku lekáržá łłuchác/ bo tylko by był połtrádał palcá iednego/ á niechcąc rády dobrej łłuchác/ vtrácił rękę cáłá. *GórnRozm* K2v; *KochWr* 33; *LatHar* +++v; *SarnStat* 124; *SkarKazSej* 661a, 662a. Cf »z dobrą radą«, »za dobrą radą«.

»w radzie došwiadczony« (1): Potym krol Agamemnon nieprzewycięžony Powstał, a z nim Ulisses w radzie došwiadczony *KochMon* 28.

»fałšzywa (a. fałeczna), kłámna rada« (2:1): Iáko łá iáwni lichwiarze/ iáwni męžoboycze/ [...] ktorzy s pożytkow márných/ iáko ná łefie/ lud Páńłki łupiá á odzyeráię/ fáłšzywemi łády łwemi/ fáłšzywemi rádámi á pomocámi łwemi *RejPos* 166v, 251; BOže/ day ráturek/ w moim vtrápieniu/ Bo kłámna rádá/ w ludzkim pokoleniu *GrabowSet* I4v.

»głupia, niemádra rada« [*szyk 3:2*] (3:2): Głupie Kxiąžetá Táneyłkie/ mádra rádá Fáraonowá/ dáły rádę niemádrá [*dederunt consilium insipiens*]. *Leop Is* 19/11; *NiemObr* 148; Lecz drudzy towarzyže ich/ łerce im zepłowáli/ ták iż ná głupiey y złey rádžie wšytko połpółstwo przełtáło *SkarKazSej* 695a, 695a marg. Cf »z głupiej rady«.

»mądra (a. mędrsza), roztropna rada« [w tym: *mądra a roztropna (1)*] = *sapiens consilium Mącz* [szyk 20:2] (18:4): Dobrey náuce przyłtaway/ A mądryy rády nie wzgardzay *BierEz* G, G; Wzrułżá fie myłli ludzkye ná hárdóść ná zwádę/ Opuściwłży y rozum y rołtropną rádę. *RejWiz* 128v, 8v; *BielKron* 17; Scitum consilium, Mądra rádá. *Mącz* 372c, 63c, 496b; Lecż mądry á bácżny człowiek vważywłży mądrá á potrzebná rádę/ [...] niemiałby fie dác áni przy rodzeniu [*lege*: przyrodzeniu]/ áni zwyczáiowi/ áni náłogowi vwodżić *RejZwierc* 91v, 215; *CzechRozm* 255; *StryjWjaz* A3v; *SkarŻyw* 346, 411, 487 *marg*, 552; *NiemObr* 16; atez podobno zinąd medrszá rádę znáidziesż *ActReg* 166, 39. Cf »według mądrej rady«, »z roztropnej rady«.

»rada obłudna, przykryta« [szyk 1:1] (1:1): Y wnet potym/ [...] połłáli do niego [*Pana*] s tą fáłeczną á przykrytą rádą/ iefliże im rádzi dác Cefárzowi czyńłż ábo nie. *RejPos* 251; [*mówi Jempсар do mamki*]: Niechćieyże mię rádámi obłudnémi płowác Od przedśięwżięcia mégo *GołCast* 51.

»rada omylna« [szyk 3:3] (6): Pan tákiemu záwżdy á záwżdy błogółłáwíc obiecác ráczył/ który [...] nie da fie vnieść zá iáką omylná rádą á wymyłłem tych fáłecznych Prorokow łwiátá tego/ á wymyłłáčżow iego. *RejPos* 187v, 205v [2 r.]; Rádá omylna nic nie pożyteczna. *RejZwierc* 92 *marg* [*idem*] Bbb2; Infza to niewiádomóść ktora bez náłżego Przyczyny dánia rośćie/ z przypadku iákiego; [...] y z omylney rády. *KlonWor* 70.

»płochá rada« [szyk 4:1] (5): Och och tocz płochá rada/ znać z nie mądryy głowy *RejJóz* Ev, D *marg*; á ták prófżę niechciey płochey rády łłuchác *BielKron* 55v; *BielKronCies* 477; *BielSjem* 9.

»rada (jest) pożyteczna« = *consilium utile PolAnt, Modrz; consilium opportunum JanStat* [szyk 7:1] (8): *RejPs* 122; *RejZwierc* 92 *marg*, Bbb2; nie gardz rádą pożyteczną. *BudBib Tob* 4/19; Dżiwne bowiem łá náłżego narodu dowćipy: káżdę nowe á nie słycháne rády/ by niewiem iáko vcźciwe y pożyteczne były/ przed łię ie zárzucáią. *ModrzBaz* 121; *WerKaz* 276; *Phil* H4; Praełáci máią iezdżić [...] áby dawáli rády Rzeczypołpolitęy pożyteczné wedle tego/ iáko który w czym pytan będzie. *SarnStat* 171.

»rada przyjacielska« [szyk 3:2] (5): Połłuchál młódzienietz rady przyjacielłkié *ForCnR* C; SToiąc oblicżnie przed łádem łzláčhetny N. ztąd á ztąd/ y tákże łzláčhetna N. małżonkowie zdrowi ná vmysle y ná ćiele: vżywłży przyiácielłkiéy rády [*amicorum consilio JanStat* 451] iáwnie y miánowicie wyználi [...] *SarnStat* 637; *CzahTr* 13. Cf »bez rady przyjacielskiej«, »wedle rady przyjacielskiej«.

»rozważna (a. uważna, a. (dobrze) uważona) (nie była) rada« [szyk 7:2] (9): *Consilium consideratissimum*, Dobrze uważona rádá. *Mącz* 64a; Bo znáydziełż w iednych nadobną/ poćciwą/ rozważną/ y práwie prawdziwą rádę/ náukę/ y ćwiczenie. *RejZwierc* 84v, 163 [2 r.], 163v. Cf »z (dobrze) uważonej rady«, »za uważoną rádą«.

»rada (zda się być) słuszna« [szyk 2:1] (3): A iáko Diogenes on wielki Mędrzec powiedział/ iż ia wiele mam naprzod gdy rády łłufżney dołthác nie mogę/ iż fie łam s łobą rozmowię/ y łam fie łiebie porádzę. *RejZwierc* 12v; Twoiá rádá nie zda fie nam być łłufżna/ iáko tego który nam do tego rádżiłż częgoś łam łkofżtował *Phil* F; *SarnStat* 1095.

»szczyra rada« (2): Przeto mile pániénki nie chćieyćie mię gniewác/ Ná łzczyrey moiey rádżie chćieyćie iuż przełtáwác. *ZbyłPrzyg* B4, B3v.

»zbawienna rada« [szyk 2:1] (3): *MurzHist* M3; Trzymayże fię tu zbáwienney rády/ Apoftolkiego wczenniká/ świętego Klemená [...] ábys po vzywaniu tey niebieskiey Mánný/ Pánu twemu zá tę łáfkę z fercá podziękował *LatHar* 255; *SkarKaz* 277b.

»rada zdrowa« = *salubre consilium* *Modrz* [szyk 10:5] (15): Ale iest tu Philozoph/ Solonem go zowá/ Wierz mi iż tám v tego znaydzyełz rádę zdrowá. *RejWiz* 170; Trzebá tobie Królu Rády/ nie będziefz iéy z inąd miał zdrowéy/ iedno od Káplaná. *OrzQuin* Gv; *ModrzBaz* 17; *KochPs* 51; *ReszList* 188; *BielSjem* 4; *GrochKal* 14; *WyprPl* C3v; *SiebRozmysl* Mv; *CiekPotr* 17; *CzahTr* L2v; przyiaćiołek twoich Słuchay/ gdyć podawáią tu zdrowych rad fwoich. *GoslCast* 63, 29, 34. Cf »za radą zdrowá«.

»(barzo) zła (a. nagorsza) rada« = *nequissimum a. pessimum consilium* *Vulg* [szyk 18:2] (20): Złey rády nigdy nie fluchay *BierEz* N2; *LibMal* 1543/77, 1548/144; *LubPs* B2 *marg*; Ten który czyni nagorflá radę/ ná fámeo fię obáli *Leop Eccli* 27/30, *Ez* 11/2; *BibRadz* 1.Reg 12 *arg*; Przemyflaw Poznánskie Kłiążę [...] Złey rády vzywáiąc dał iednę fynowicę za małżonkę Konstáncią Márgrábi Brándeburflkiemu *BielKron* 362v, 72, 298; *RejPos* 319v; *KuczKat* 310; Y potym nápiáno ná iego grobie: *Confilium malum confultori pefsimum*. To iest/ zła rádá záwždy temu bywa názkodliwíza kto iá wymyfla. *RejZwierc* 50v; *BielSpr* 73; *MycPrz* I B; *PaprPan* Ff3; *KochDz* 105; *ZawJest* 23; Bo cóż może być nieflufzniefzzego/ iáko dobrym vmyflém/ rádzącemu fię złą rádę dáć *Phil* H3; *SkarKazSej* 695a.

»życzliwa (a. życzna) rada« [szyk 2:1] (3): Znácznie fię tedy gniew twoy wyláł Pánie ná mię/ [...] częgo y w tym známie/ Ześ chętlive odadlił [*lege*: oddalił] przyiaćioły moie/ Co dawáli w záłościách/ życzne rády fwoie. *GrabowSet* E4v; Rádá życzliwa dobrym przyiaćielom/ Iáko fobie te przypowieści máią rozumieć. *CzahTr* E3, I3.

Szeregi: »tak rada jako i lekarstwo« (1): A tu obácz iż pokufzenie káżdey rzeczy poczćiwey/ thák rády iáko y lekárftwá/ iest s przeźrzenia Pánflkiego. *RejPos* 257.

»(i) rada, (i) męstwo« [szyk 2:2] (4): Ktory [*Mikołaj Kuropatnicki*] Inadz Iowifzowi podobien ofobá/ Bo y rádą y męftwem pomoże nam wżego/ Do częgo go obroćim mamy gotowego. *PaprPan* K4v, C, P3v, Cc2v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»rada ani namowa« (1): Widząc lud ná fię bárzo zwaśniony/ który fię iufz rádą áni namowá żadną wiáć niemogł: vćiekl z miáftá *SkarŻyw* 273. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(ani) rada i (ani) napominanie (a. upominanie)« (6): Wczem ieflibi náflsey rady y napominania pofluchacz niechcieli, tedy na pirwflý syem Coronny przyflly Rad náflych Koronnych y poflow wtem vzyviemy czo będziemy daliey ftem czynicz mieli. *ComCrac* 11v; Iefli fię też zafie trefi pánu być ták mądrym/ y dobrym przez fię/ iż mu namniey czudzey rády/ áni vpominánia nie thrzebá/ [...] więc Dworzánin ná tym przelstanie/ iż on iest tym/ który páná/ gdzie by tego potrzebował/ wczynić ofobnym może *Górndworz* Kk3v; *RejPos* 322v; *NiemObr* 38. Cf »za radą, (a) za napominaniem«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»rada i (a) nauka« [szyk 8:2] (10): ktorzy [*apostolowie*] nam też záłożyli á fundowáli wflzytki rády á náuki fwoie ná thym pewnym fundámencie á ná tey mocney flkále ná Kriřtufie Pánu náflzym. *RejAp* 183v; Abo on Kornelius gdy wřzał Piotrá s. człowieczká ftárego/ prořtego/ bořego/ vpadł przed nogi iego/ á náwřzem przelstáł ná rádzye á ná náuce iego. *RejPos* 284, 14, 62, 301v; Kto iest rozumem y mądrořciá obdárzon/ niech náuki fwey y rády [*doctrinam et consilia*] życzła potrzebnym

[*tj. potrzebującym*] *ModrzBaz* 68v; y wzywaiąc brátá do komorki fwey/ przyftoyną mu radę y náukę do fercá wlewał. *SkarŻyw* 298, 461, 518. Cf »za radą a za nauką«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»rada i obmyślanie« (1): Przetoż nie máłz co chwalić/ gdy do rády y do obmyślánia dobrego pólpolitego máło ielt vczonych/ ćwiczonych/ ftárych/ y doświádczonych *SkarKazSej* 663a.»rada i obrona« (2): bo ku they myłłly y pósluśfenftwu t.m. my bandzyemy gotowy t.m. rade y obrone náłfze dzyerzeczy *LibLeg* 8/133v; *RejWiz* 135. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»rada i opatrzenie« (3): A Iż niepewna ielt przyfzłych czáfów wiadomóść/ áni przeciwko nim mogą bydź dáné pewné rády y opátrzenia [*certa consilia ... aut provisiones JanStat* 691]: będzie w mocy náłfzey zá Dekretem tego Séymu ruźyc wojnę pólpolitą *SarnStat* 123 [*idem* (2)] 298, 424. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»pociecha, rada« (1): Książętá przeciw mnie mówią/ á ia fłowá twoie Rozbiéram: to fą póciechy/ to fą rády moie. *KochPs* 180. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(tak, ani) rada, (i, a, albo, jako (i), ani) pomoc (a. wspomózenie)« = *consilium et opera Modrz; consilium et auxilium JanStat* [szyk 53:5] (58): *LibLeg* 9/53v, 11/174v; Iuż ni rady ni pomoczy Iuż fyę włfytko welbie kręczy. *RejKup* cc7v, f8, p2v, y7v; *GroicPorz* o3, z, kk2; *RejZwierz* 130v; Pothym obroćiwfzy fie ku Ellektorom y innym książęthom/ fálkává próbę z vpominániam do nich vczynił/ áby Krolowi wybránemu/ rády wierney y pomocy fwey chćiwie vžyczáli. *BielKron* 330v, 330v; *Advocare aliquem, Prizwác kogo/ ku pomocy álbo ku radzie wziác. Mqcz* 504d; *RejAp* 64, 136, 179v; á przetoż wiele ludźi knie^{mv} z rozlicznych ftron przychodźiło/ żądáiąc iego [*papieża Grzegorza*] rády y wfpomózenia. *HistRzym* [39], 103; *RejPos* 68v, 99, 115v, 131, 131v (12); Miał niemáło przyiacioł z dawná záchowálych. Ktorzy głupich półtepkow iego litowáli/ A ráda y pomocą wždy go rátowáli. *HistLan* B4v; Bo iuż tháki [*tj. zły*] pan nie może mieć áni wierney rády/ áni żadney žyczliwey pomocy od poddáných fwoich *RejZwierc* 45v, 35v, 65, 133v, 140v, 189 [2 r.], 262v; *ModrzBaz* 107; *SkarŻyw* 570; *CzechEp* 272; *ArtKanc* S4; *KmitaPsal* A4v; *WujNT* 393; *SarnStat* 989 *marg*, 1069; [*do Leona Sapiehy*] Ty ráda/ ty pomocą máłce fwey półługi Czyniłz miłey oyczyźnie/ iák Cámillus drugi. *SapEpit* B. Cf »bez rady i pomocy«, »za radą i pomocą«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 26 r.*]

»rada ani potucha« (1): alye na kradzyefch radi zadney yemv nygdi nyedall, any pothuczi [*lege: potuchy*]. *LibMal* 1544/91.»rada i (a) próśba« [szyk 4:3] (7): á vważ fobie [*každy przelożony świata tego*] záwždy pirwey káżdą radę y káżdą próbę v fiebie/ nacž á ku iákíemu fie końcowi fciąga *RejPos* 323. Cf »(za) radą i za próśbą«.

»ani rada ani przestroga« [szyk 1:1] (2):Bo ktoć fie iuż puści zá fwowolnym rozmyfłem fwoim/ o iuż tákiemu nie f mákuie áni rádá/ áni przestrogá żadnego człowieká *RejZwierc* 91v; *SarnStat* 853. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»rada i roztropność« (1): A kiedyby *X(iqdz) K(anonik)* chcąc te rány/ ktore fą z ftrony Religiey w Polfzcze vleczyc/ mądrey rády y roftropności Chriftyánfkiey vżywał/ nigdyby fie ná takie medya/ ábo fźrodki nie zdobywał. *NiemObr* 16. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»(i) rozum, (i, a, ani) rada« = *ratio et consilium Modrz* [szyk 6:1] (7): *RejWiz* 8v, 128v; rozumu y rády v Káplaná/ iáko v głowy fwéy fžukay *OrzQuin* F2; *RejPos* 126; *RejZwierc* 163; Y owfzem tak

ieft kázde wzrúfzenie ferdeczne/ iz zámýka drogę rozumowi y rádam dobrem. *ModrzBaz* 7, 102. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

»ani rada ani rozważność« (1): y iáko w nim [w *trwożliwym*] nádzieię iáką pokłádác máfz? bo iuż tám áni rády/ áni rozważności o iákich przygodach ábo też o przyfzłych rzeczach nie naydziefz *RejZwierc* 85v.

»(ani) słowa (a. powieść, a. rzecz) i (ani) rada« [szyk 4:1] (5): á náśládowác chcąc [*pierwsi chrześcijanie*] vboftwá Páná náfzego Iezuá/ pełnili radę y fłowá ony od Apoftólow/ nie z piímá [...] ale zpodánia ich wzięte: przedaycie/ [...] á daycie vbogim *SkarŻyw* 535; *Paprup* Ev; *ActReg* 159; MA też [*człowiek*] być prožen wfelkiey nienawiści y zdrády/ [...] żadna przyiázność y thowárzyftwo nie ma być mu ták miłe/ żeby w rzeczach wátpliwych nie miał thego przynieść powieścią y rádá fwą *Phil* H4, S4. [Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.]

»(tak) rada i (a, abo, jako) sprawa« = *consilium aut opus Vulg* [szyk 5:1] (6): *RejZwierc* 53; Tego tho Ekiufá rádá y fpráwá on wielki okrutnik Attylá porážon *BielKron* 160; A tu pátrzf/ iáko rozważna rádá á fpráwá/ więcey czálem może niżli nawiętfza moc. *RejZwierc* 163, 163v; *BielSjem* 9; *WujNT Act* 5/38. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

»rada a(l)bo (i) staranie« (3): *RejZwierc* 255v; Bo to mamy zá pewną rzecz mieć/ że nieieft żaden ktoryby ieden fám/ ábo rádá fwą/ ábo ftáraniem fwym [*qui vel consilio, vel operis suis*] mógł wfzytkiey Rzeczypoftolitey dofyć vczynić *ModrzBaz* 24v. Cf »za radą i staraniem«.

»rada, ustawa« (1): Dáley fłuchay/ iz ten nędzny człowiek iuż znalazfzy á poznawfzy Páná fwego/ wnet opuścił wfzytki ine rády/ wfzytki ine vftáwy/ ták ludzkýe iáko y zákonne/ i wnet fie vciekł do Boftwá iego [*Pana*] *RejPos* 351.

»rada albo swe widzenie« (1): *Postulationibus vacare*, Siedzieć ná pytánium/ to yeft słuchác fpraw y dáwác rádę/ albo fwe widzenie. *Mącz* 315c. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»wola i (a, albo) rada« [szyk 5:2] (7): Wfakze yeflycz czo ofznaymy thego slvchacz mozeff, alye nywczem po yego voly aradzie nyeposthampvy. *LibLeg* 7/35; [*list do królowej węgierskiej*] A thak yefly bi yey M. na wolią K. ych M. [*tj. króla polskiego i królowej*] y na rade tho pvfczala. powie yz tho bedzie traczenie czasfv, bo ych M. any radzycz any obmiłlacz nycz niechczą *LibLeg* 10/115. Cf »bez rady albo wolej«, »nad wola i radę«, »za wola i radą«. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»(nie) rada i (a, ani) wymysł« [szyk 4:1] (5): opuściwfy wymyfły á rády ludzkie/ ktore nam czynili dla ofiar á dla pożytkow fwoich/ [...] vpadńmy poftpołu s tymi duchy fwiętymi przed tym fwiętym máyefstatem Páná tego *RejAp* 56; A vwierzylu iemu/ iz on [*Bóg*] [...] wfzytko dla nas vczyni [...] á ná wfzem nam miłofierny będzie A nie fzukác żadney infzey rády áni żadnych wymyfłow ná to fwięte nam obiecáne miłofierdzye iego [*Pana*] *RejPos* 84v, 16v, 187v, 310.

»(ani) zdanie i (ani) rada« [szyk 4:3] (7): nie zdało się nam przystojno samem co imo radę WM o tym podawác, gdyżechmy jako przedtym zawsze inedy, tak i na tym sejmie w niwecz się nie wdawác nie wystyszawszy zdania i rady WM *Diar* 40, 41; ták frodze iákom rzekł thym fie pfuią [*panowie*]/ iz s thego głupfthwá wchodzą w dziwną dumę/ á w dzierżenie o sobie/ zá czym áni rády/ áni zdánia niczyiego ná fwiecie iuż nie przypufzczáią. *Górndworz* Ee4v; *Phil* S4. Cf »według rady i zdania«.

»(i) rada i z(ez)wolenie (a. pozwolenie, a. dozwolenie)« = *consensus et consilium JanStat, JanPrzyw* [szyk 26:9] (35): Przy czym byli przerweczeni/ Naiálnieyfzy brát náfz Pan Alexánder álbo Witówd/ Wielkie Książę Litewłkie/ etc. nam namilfzy: który y zwolenié y rádę ná wfyfztko dawał. *SarnStat* 888. Cf »przez dozwozenia i rady«, »z zezwozenia i rady«, »za radą i (po)zwoleniem«. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Wyrażenia przyimkowe: »bez, przez, (o)krom, oprócz rady« = *sine consilio Modrz, JanStat; absque consilio JanStat* (27:9:2:1): A przetoż będziefzli przii tym dworze/ nicz nieczyń bez ich [*dobrych mężów*] rady *ForCnR* A4, C2; *LubPs* R3 marg; *KrowObr* 32v; *BibRadz Eccli* 32/21; *BielKron* 17, 238; *Consilio uti*, Niepoczynąć nic bez rady. *Mącz* 510b; *KochOdpr* B3; *SkarŻyw* 508; Ale Połowcy vczyniwfzy rozruch/ ifz bez ich rady pokoy fkończył [*kniaź Roman*]/ zábili Kniáziá Romaná. *StryjKron* 190; *ActReg* 157, 159.

~ *W połączeniach szeregowych* (3): bez ktorego [*koła senatorskiego*] rady/ zdánia/ y zwierzchności/ nic w Rzeczypospolitey/ áni w ziemi/ áni zá gránicą czynić się niegodzi. *ModrzBaz* 25v; *O*Biecuujemy od tych czáfów nigdy przez rady y przyzwolenia ofobnégo/ y dopuńczenia Pánów królestwa náfzého/ monéty teraz w królestwie náfzym bieżący/ [...] nie kázác áni dopuńcić bić *SarnStat* 405 [*idem*] 886.

Wyrażenie: »bez rady przyjacielskiej« (1): Aczkolwiek to Práwo wielem nieiáko iefz obciężliwe/ gdy ieden bes rozmyńlenia/ bes rady przyiácielłkiey/ y tych co fyw w práwie rozumieią zárázem ma ápellowác *GroicPorz* bb.

Szeregi: »bez rady i dołożenia« (1): Dziedzictwá y fáttku/ ku ftołu memu należącego nieprzedam/ áni záftháwię/ [...] bes rady y dołożenia Rzymłkiego Bifkupá. *KrowObr* 128v.

»przez dozwozenia i rady« (4): monety z któregokolwiek kruńzcu przez dozwozenia y rady [*absque consensu et consilio JanStat* 371] Duchownych Pánów y Swietckich w królestwie Polłkim nie dopuńci kowác *SarnStat* 406 [*idem* 892], 406, 892 [2 r.]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»bez rady i (a) pomocy« [szyk 6:2] (8): [*Jeronim Łaski mówi do panów węgierskich*:] widzę że wy fobie lekce pokládacie mocy Tureckie/ kthorym żaden pan ieden Krześciańłki odeprzec niemoże/ bez rady y pomocy infzych krolow. *BielKron* 311; gdyż on [*Chrystus*] fám dobrze wfyfztko fpráwić á opátrzyć mogł/ bez rady á bez pomocy zwolennikow fwych. *RejPos* 183v; *CzechRozm* 3v, 36 [2 r.], 122; *CzechEp* 277; Te y infzych wiele rzeczy pokázował Hippiás/ powiedáiąc/ że to wfyfztko fwą ręką bez rady y pomocy cudzey vrobił *KlonFlis* A2.

»bez rady a (bez) rozmyśłu (a. rozmyńlenia)« [szyk 2:1] (3): *GroicPorz* bb; Bez rady á rozmyńłu nicz nie czyń/ przykłádem Páńłkim. *RejPos* 183v marg, 183v.

»sam (przez się), bez rady« (6): *RejPos* 183v; Ktory [*Bóg Ojciec*] iáko fám przez się/ bez czyiey pomocy y rady/ wfyfztko duchem/ ábo fłowy vft fwych/ fтворzył: tákże też fám przez się/ [...] wfyfłtkim fwoim fтворzenim włáda *CzechRozm* 3v [*podobnie* (4)], 36 [2 r.], 122; *CzechEp* 277.

»przez (a. okrom, a. bez) wiadomości i rady« = *sine scitu et consilio JanStat* [szyk 5:1] (6): *D*Okládamy tu/ iż Pręłáci/ Pánowie/ y Szłáchtá królestwa Polłkiego/ [...] królá y páná niemáią fobie obierác/ przez wiadomości y rady náfzého *SarnStat* 14 [*idem* 990]; bez którchy [*urzędników koronnych*] rady y wiadomości/ nic my y potomkowie náfzy czynić nie mamy *SarnStat* 39, 990, 999, 1000 [2 r.].

»bez rady albo wolej« (1): Węgrzy będąc zazdrościwi gniewáli fie ná Krolá Władziłáwá/ iż bez ich rad álbo woley Lewocki fyem dzyálał krolowi Polłkiemu pomagác na Turki *BielKron* 398v. ~

»wedle (a. według, a. podług) rady« = *iuxta consilium Vulg, PolAnt; secundum consilium Vulg; in consilium PolAnt; de sententia Mącz* (23): *BierEz* S3v; *ForCnR* E2v; Y chciałem rad na on czas vcźnić według rady twey M. iedno żądza á miłólc náuki ta mie zafię ku Krakowu zawiodła. *MiechGlab* *2; *GliczKsiąż* H4; *GroicPorz* a3v; á ielliby vmárł mąż iey/ wyzwoloná iest [*niewiasta*] od zakonu: kogo chce niechay poymie/ tylko w Panie. A błogolláwieńńá będzie/ ielliby ták trwáká podług moiey rády [*tj. nie pojmowała męża*]. *Leop* 1.*Cor* 7/40, *Esth* 1/21; Strzegłes rozkazánia Amry/ y káždey íprawy domu Achábowego/ y chodźiles wedle rad ich *BibRadz Mich* 6/16; Wízedł tedy Abfálon do náložnic krolewłkich według rády Achitofel *BielKron* 72, 91; *RejPos* 301v; A mowił do nich wedle rády młodzieńcow/ Oćiec moy oćiżzał was iármem/ ále ia wam przydam tym więcey *BudBib* 2.*Par* 10/14; nie fkąd inąd iedno z pińmá ś. tego fię vcźyć/ y dochodzić mamy/ wedle rády tegoż Apoštoła. *NiemObr* 79, 5; *Paprup* A2, E3v; *WujNT* 274, 1.*Cor* 7/40; *SkarKaz* 520b.

~ *Wyrażenia*: »według mądrej rady« (1): Reštauruemy ftáre/ á nowe ná potrzebnych mieyfcách pobuduemy pográniczne zamki: według pakt poprzyiężonych od Krolá I.M. y według dawney á mądrej rády [...] Ošťáphieia Dázkiewiczá Stárofty Cyrkálkiego/ którą był podał Krolowi Zygmuntowi pierwłzemu *VotSzl* B3v.»wedle rady przyjacielskiej« (1): De amicorum sententia Roscius Romam profuit, Wedle rády przyzielskiej. *Mącz* 78b.

Szereg: »według (a. wedle) rady i (a) zdania« [*szyk 2:1*] (3): *Diar* 43; [*aby*] brácia piérwéy niż rok po śmierci oycowłkiéy wynidzie/ byli powinni według rády y zdánia powińnych bliznich [...] náznácyć połági według zdánia/ y łumniénia fwégo. *SarnStat* 590 [*idem*] 635. ~

»z rady« = *ex consilio JanStat* (14): a kthoreby [*artykuły*] ízyą sdaly, vzytheczne bicz podolłkyey zyemy połlom názym srady poddanych názych abo Stharóthy Camyenyeczskiego. othy by ízią v Voyewody stharaly aby byly przyanthe *LibLeg* 7/11v; Tego czáfu z rády niektorych rofkazał Krol Woiewodzie Siedmigrockiemu/ [...] żeby ábo w tył Turkowi vderzył/ [...] álbo do Thurek ciágnął *BielKron* 306; *HistRzym* 40v; *RejZwierc* [272]; *Paprup* 14v.

~ *W połączeniach szeregowych* (2): Ích Slachethnego Maczieya Lewyna pana y krewnego fwego w Wilczinye wdomu yego włafnym we ízpyaczki zabill, zrady rofkazanya y namowy Barbary the⁸⁰ tho Lewina malzonky *LibMal* 1548/145; *RejAp* 179v.

Wyrażenia: »z głupiej rady« (1): [*mówi Jempsar*:] Niełtetyfz/ ná com przyfzłá? iż zemnie przykłády W przypadkách ludzie biorą/ z moiey głupiéy rády. *GosłCast* 43.

»z roztropnej rady« (1): [*aby mogli być pohamowani*] Domowi s ławnych á zacnych ípraw y przykłádom W.W. A połtronni z rołtropney á vważoney rády á przełthrzeżenia W.W. *RejZwierc* 119v.

»z (dobrze) uważonej rady« (3): *RejZwierc* 119v; których téż Conłtituciy połłtepek y Artykuły/ z pewnéy wiadomości y z dobrze vważoney y vżytey rády [*ex ... maturo consilio JanStat* 33]/ we wfzyłtkich ich punktciéch/ czáłtkách/ zámknieniu/ mocné wdzięcznie czynimy *SarnStat* 369 [*idem*] 382.

Szeregi: »z rady a przestrzeżenia« (1): *RejZwierc* 119v cf »z roztropnej rady«.

»z rady i rozkazania« (1): Acháb poiął był żonę okrutną Iezabel/ corę krolá Sydońkiego/ która go była zhołdowała [...] Przeto z iey rády y rofkazania nábudował bożnic modlárkich *BielKron* 84. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»tak sam z siebie jako z rady« (1): A tám myłlic począł [*król*] tám sam z siebie iako z niektórych rády/ iákoby odciągnąć ná zad z ludem *BielKron* 306v.

»z zezwolenia i rady« (1): na ktorem [*sejmie*] Ziednoftainego y Zgodnego Zezwolenia y rady wlfch łtanow. themu by łię zabiezalo. aby iaky łfkody Corona niewzięła. *ConPiotr* 30. ~

»na radę« (1):

~ *W połączeniu szeregowym* (1): á zwłáčzá ná ofobliwą próbę y przyczynę y rádę [*ad preces interventus et suasum JanPrzyw* 8] Naiałnieyłzého brátá náłzého namilłzého Páná Alexándrá álbo Witowdá/ [...] nižéy nápiłané Práwá/ wolności/ exempcię/ [...] ná wieczné czály trwác pozwalamy. *SarnStat* 886. ~

»nad radę« = *wbrew radzie* (1):

~ *Szereg*: »nad wolą i radę« (1): [*Jakub*] nád wolą y rádę oycá łwego/ żony niebrał. *SkarŻyw* 346. ~

»z radą« = *cum consilio JanStat* (4): Vczynyl thą odpowyedz zradą przerzeczonich pomocznikow łwich *LibMal* 1553/177.

~ *Wyrażenia*: »z dobrą radą« (1): Consulte – Mądrze, Z dobrą radą. *Calep* 247b.

»z radą zgodną« (1): [*cesarz upominał króla, aby*] wšytkim doległóstiam Rzelłkim z radą zgodną Ellektorow dopomagał wiernie etc. *BielKron* 330v.

Szereg: »z wiadomością i radą« (1): Podłkárbi Dworny nic tych rzeczy łprawowác nie będzie/ które zalezą ná Podłkárbiého Koronného: ále z wiadomością y radą [*cum scientia et consilio JanStat* 309] Podłkárbiého Koronného będzie rozrzadzał *SarnStat* 335. ~

»za radą« = *consilio Vulg, Modrz, JanStat, Cn; cum consilio PolAnt, JanStat, JanPrzyw; de consilio JanStat, Cn; ex consilio, consulto JanStat; de sententia Cn* (132): Ale Etius [...] radził mu [*Torismundowi*] aby czo narichley niechajacz bitwy, iechał na łtolec Krolewłki chciałliby aby go brat nieuprzedził. Za tą radą on odiechał [*quo permotus discessit*] *MiechGlab* 54; *RejKup* ł6v; Namawialiśmy z IchM odłózenie i upewnienie wyszczenia praw, wolności naszych za radą IchM nad wszyćko zdanie nasze *Diar* 84, 26, 82, 84; zá radą Krolá Cirulá poczętho budowanie domu Pańłkiego *Leop* 3. *Esdr* 6/22, *Is* 36/5; *BibRadz* 2. *Mach* 4/39; Zoftanie tedy Polłká bez Krolełtwá pewnie/ [...] Iełli Krol džišieyłzy náłz/ zá ślepą radą wálzą/ Krzywoprzyśięłtwem iákim Papiełtwo w Krolełtwie łwym obrázi. *OrzRozm* B4v, V v; *BielKron* 385; Haere ne me spectes, me impulsore haec non facit, Nie pátrż ná mię pánie yam w tym łście namniey nie krziw/ nie czini tego zá moyą radą. *Mącz* 405a; Thomałz S. [...] tám powiáda: *Autoritas, est principium cognitionis nostrae, in his rebus quae sunt fidei*. Przeto zá radą tego Człowieká święłtego y vczóného/ wezmę to co nápiłano w Zakónie iełt przez Moyżezá S. *OrzQuin* T2, H4v, I2, Ov, R4; *RejPos* 56v; A Tám vważywłzy iuz łobie mieyłce pocźciwe/ zá radą rołtropnych ludzi/ gdziebył łie iuz łłuzłnie obroćić miał/ łtarayze łie ábył teź tám s tym hándlem łie vkazał ktorym tám ludzie hándłuią. *RejZwierc* 17v, 177v; *MycPrz* II Bv; *BiałKaz* K3v; Poradz łie go [*Ostrowskiego*] w czym zechcełz tráfi taką klobę/ Zeć nie poydzye zá iego radą nic ná zgubę *PaprPan* I3, T; *ModrzBaz* 24, 75v, 83; *KochOdpr* C3; Duchowiełłtwo vczyniłwłzy Synod y

wezwawłzy S. Bernatá/ zá iego rádą/ przy Innocentym zoftáli. *SkarŻyw* 164, 74, 165, 179, 461, 471; *NiemObr* 6, 21; *Paprup* F4, I4v; *ActReg* 32, 170; *Calep* 118a; *Phil* K2; Tym tedy ťpořobem oni króle řwoie vczynli/ áby zá rádą wřyzřtkich/ nie z vporu włáfnego/ woyny podnořili. *OrzJan* 60, 107, 131; A ták zá rádą Pánów nářznych vřtáviamy/ iř opiekun/ gdy do tego czás przydřie/ z řadnéy rzeczy liczby niebėdřie powinien czyniř/ iedno z czynřzów á řřtádá [ř]. *SarnStat* 584, 85, 93, 171, 183, 607 (12).

~ *W pořęzeniach szeregowych* (5): Ale nie mniėy tych/ zá których dopuřczeniėm/ przyiářnią/ rádą/ [...] to przeiechániė řie řřtáło: o tákową zdráde iáko wysřzėy ieřt rzeczořo/ bėdřiemy kárář. *SarnStat* 398 [*idem* 714], 190, 361, 714, 898.

Wyrażenia: »za dobrą rádą« (2): tákře my wiedzác řłuřnie/ y zá dobrą rádą [*consulto JanStat* 277] onę vřtáwe bydř vchwaloną/ řkazáliřmy/ áby byłá pochwaloná/ vmocnioná *SarnStat* 285 [*idem*] 930.

»za jednostajną rádą« = *de unanimi consilio JanStat* (4): Vřtáviamy y rozřřdžamy zá iednořtáyną Rad nářznych rádą: Iř [...] *SarnStat* 406, 176, 461, 503.

»za rádą niezbořną« (1): Tákře y Ambroży ř. Wáłentynianowi Cefářzowi (ktory/ zá rádą niezbořną řuřtyny mářki řwey Ariánki/ řřdál áby Ambroży ř. w Medyolanie pozwořł iedem kořćioł Arianom) odpowiedziál: [...] *WujNT* 93.

»za rádą (panow) rad (a. radnych panow)« = *voluntate a. de consilio consiliariorum, ex senatus consulto, cum consilio senatorum JanStat* [řzyk 41:2] (43): *Diar* 64; Przeto chce wtym ták pořtampic za rádą Ichmřciow PP rad Koronnych *ActReg* 78; SEym Wáłny Koronny [...] zá rádą pánów Rad oboygá Pánřtwá/ iáko czás y pořzebá Rzeczypořpolitėy przynořić bėdřie/ powinni go řkłádác bėdřiemy. *SarnStat* 30; řebyřmy my/ zá rádą Rad nářznych y pořzoleniėm Pořłów Ziemiřkich/ ták w tym pořřpili/ iáko by řo nalepiėy y nauřyteczniėy Rzeczypořpolitėy. *SarnStat* 88; My tedy Włádyřław z łáłki Bořėy Król przerzeczony/ zá rádą Rad nářznych/ które przy boku nářzym řiedžiáły/ y zá pořřbą przed Máieřtatem nářzym vczynioną/ [...] tákowy řiřt vmocniáiac odnowieniėm Przywileiu [...] pořwiedřžamy *SarnStat* 958, 13, 25, 28, 42, 43 (41).

»za rádą pořpolitą« (1): dla tego zá řzoleniėm y rádą pořpolitą [*de consensu et consultatione communi JanStat* 511] [...] tylko niřėy nápiřáné vřtáwy pochwaliliřmy *SarnStat* 931.

»za rádą zdrową« (1): zá rádą zdrową [*salubribus ... consiliis JanStat* 753] nářznych Pręłátów/ y Pánów/ Pánu Zygmuntowi Wielkiėmu Křięięciu řtryiowi nářzemu namiřřzemu/ [...] Práwá/ řiřty/ y Przywileie/ [...] mocné czyniėmy *SarnStat* 995.

Szeregi: »za dołoženiėm i rádą« (1): gdjeby *cafus* iáki pořypadł řnácny/ řeby tám [*w Warszawie sejm walny*] řłožón y trzyman bydř nie mógl: wolno nam bėdřie zá dołoženiėm y rádą Pánów Rad oboygá narodu tám ři řłožyř/ gdjeby *commodius* bydř mógló w Pořłcze. *SarnStat* 1027.

»za rádą, (a) napominaniem (a. upominaniem)« (2): Hortatore te fecimus, Zá twoyą rádą/ nápořinániėm. *Mqcz* 158c; *GórnDworz* Z5.

»za rádą a za nauką« (1): Iákořeřmy byli bářzo zářáđžili ná tym [*na miłosierdžu pańskim*] omyłne náđžyeie řwoie/ teř zá rádą á zá náuką łudzi omyłnych *RejPos* 177v.

»za rádą i (a) pomocą« (2): *LibLeg* 11/42v; Táieřne [*jest złodziejřtvo*] gdy złodźieięá nie poięáię ná złodźieięřtwie/ áni ná onym mieřřcu gdje kradł/ ále gdy rzecz kradźioną tái/ áłbo gdy zá czyię rádą y pomocą złodźieięřtvo řye řřtáło. *GroicPorz* kk.

»za radą i (za) (po)zwoleniem (a. zezwoleniem, a. przyzwoleniem)« = *de consilio et (ac) consensu, cum consilio et assensu JanStat; cum consilio et consensu JanPrzyw* [szyk 26:3] (29): tedy za radą PP. Rad/ y pozwoleniem włzech łtanów oboygá narodu miánowané/ y náznáczoné tu łá ná tym Séymie dobrá łtołu náłzého Królewłkiego *SarnStat* 25; Iełli który zamek dla obrony y pożytku tego Królestwá/ zá radą y zwoleniem Pánów zechcemy budowác: tedy ná budowánié oného ciż przełoženi w Królestwie będą powinni pomagác. *SarnStat* 126; W Ziemi Gołtińkiéy przywiedzieni nieiáką łłuzną przyczyną/ zá radą Rad y Połłów Królestwá przyzwoleniem vřtáviamy/ y łkazálifmy: áby ták Grodzkié iáko Ziemłkié księgi y zapifcy w nich vczynioné były wáżné *SarnStat* 539, 28, 87, 88, 104, 176 (29). [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»(za) radą i (a) za prośbą« = *postulatione et consilio, de consilio et instantia JanStat* [szyk 3:3] (6): *LibLeg* 11/40; I umiałby to JKM sobie ciężyc a szukać takowych obyczajow, jakoby się to JKM nagrodzić musiało znacznie lecz za radą a prośbą senatu swego Rad Koronnych puszcza to mimo się. *Diar* 64; zá prośbami Połłów od Rycérřtwá y rádami Rad náłzych koronnych zdáło łie nam bydż potrzebno/ ábyłmy to wedle powinowáctwá y opifánia náłzého tu ná tym łéymie nápráwili *SarnStat* 13, 97, 958, 1227.

»za przyczyną i radą« (1): zá przyczyną Połłów ziemłkich/ y radą PP. Rad náłzych oboygá narodu/ [...] pozwalamy. *SarnStat* 75.

»za przyjaźnią i radą« (1): Przetolř Iakob [...] zá przyiáźnią y radą mátki/ która go wiécey niřzli łtárřzego miłowálá: ty przywileie pierworodnořci w ołobie Ezaego wziął *Skarřzyw* 346. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»za radą i rozkazani(e)m« [szyk 1:1] (2): panu łłuzbą za radą y rořkazanym panyey wipowyedzial *LibMal* 1548/145v; Száfowánié ma bydż zá rořkazániém Królá, y radą pánów Rad Koronnych *SarnStat* 411.

»za radą i staranim« (1): A tám zásię/ kędy zá radą y łtáránim/ ich mořci Prálatow/ Krolowie Ewánieliey Páná Chriřtułowey do pańřtw łwych wpuřcić niechćieli/ [...] zá tym iákie niełzczęřcie/ rozruchy domowe/ gwałtowne łupieřtwá/ krwáwe mordy wyrořły/ [...] řwiádczą to Francułkie/ y Niderłándłkie kráiny *NiemObr* 20.

»za wolą i radą« = *de voluntate et consilio JanStat* [szyk 2:1] (3): Nie będąiefz łię tedy dziwował/ iefli łię ná ozdobę domu Bożego/ y wznieceniá nabożeńřtwá twego/ y drobnieyřze rzeczy przynolřzą: zwłáłzczá zá wolą y radą tych/ ktorych mi łię w zakonie łłuchác godži. *LatHar* +4; Ktory to Przywiley we wřzyłřtkich punktćiech/ [...] zá radą y wolą Pánów y Połłów wřzyłřtkich tu zgromádzonych/ [...] potwiérdzamy ná wieczné czáły. *SarnStat* 915, 661.

»za radą i za żądaniem« (1): któręy złęy rzeczy áby łie zábieżáło/ zá radą Pánów królestwá náłzého/ y zá żądániém [*ex consilio ... et postulantibus JanStat* 1127] Połłów ziemłkich/ łkazuiemy/ y łkazálifmy: łż [...] *SarnStat* 262. ~

»na radzie« = *pod względem rady* (1): [*czart namawiał św. Julianę, aby wyszła za mąż za poganina*] Tedy łię bárzo zřřwoży [*Juliana*]/ y myřlić pocźnie: ná weyřzeniu Anioł/ ále ná rádzie nieprzyiáciel iefł. *Skarřzyw* 151.

W przen (11) : Labat consilium meum quod fixum erat, Leći o ziemię moyá rádą którąm zá wołą miał. *Mqcz* 180b; *Consilia evigilata*, *Ocucone*/ zbudzone rády/ to yeft dobrze mądre/ bączne á roftropne. *Mqcz* 496b; *Baczę z kim mówię/ bym z onemi teraz mówił/ którzy rozum w nożnách/ á rádę w rękách/ nie w głowie chowaią* *OrzQuin* F2v; która nienawiść nas/ iáko Sodomę á Gomorrę/ w Polńce záślepiłá/ ták iż ku drzwiám dobréy rády tráfić/ ná żadnym Seymie/ żadną miarą nie możemy. *OrzQuin* E3v; *SkarŻyw* 552; *KlonŻal* A2v; *Pátrz ná niewinné dźiatki gdzie niemáľz przyłády/ Ani iefcze vwodzą Człowieká złé rády: Vyźrzyľz znáki nie máłé wrodzonéy hoyności/ Y cnoty* *KochDz* 105; *ArtKanc* M4; *ZawJeft* 23; *Oto martwy leżę/ IEzu lutościwy/ [...] Tyś lekarz/ ku tobie oczy nioľé śmieie. Ná gim/ więc mroz ćierpię/ ty włádniefz pokłády/ Przeto w mym vćifku/ życz/ odźzieniem/ rády* *GrabowSet* O4; *RybGęśli* C4.

Przen (42) :

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść [z zapowiednikiem: ta; aby, żeby] (2): *Odnowienie żywotá tę nam rádę dáie/ ábyľmy byli ćichemi/ długo oczekawáiącemi/ odpuľczáiąc wyľthępki bliźnim/ á żebyľmy ie miłowáli.* *RejPosWstaw* [110³]v; *GórnTroas* 43.

Zwroty: »brać radę [od czego]« (1): *Bierz rádę od przypowieści/ Nie potępiay ich proftości.* *BierEz* H2.

»rady dodawać; radę dawać« [szyk zmienny] (1;1): *RejPosWstaw* [110³]v; *Nie dźiwuy/ tálz téz miłość nam rády dodáie: Zebyľmy náľzych dźieci rzeczóm dogodźili* *GórnTroas* 43.

»iść za radą serca« (1): *Ale oni niechćieli go łłucháć/ áni przychylili vľzu łwych/ owľzem káždy łzedł zá rádą łercá łwego złego [abierunt unusquisque in duritiam cordis sui mali]* *BibRadz Ier* 11/8.

»radą pomoc« (1): *Nie przeplácona ieft rzecz rozum/ choć bęđzie czáľem w łłábym/ á w włomnym ćiele: bo rádą łwoiá więcéy pomoc może/ niźli nawięťłza gľupia moc.* *KochPij* C2v.

»na radzie nie przestać« (1): *A což gdy on łproľny náłog [tj. opilstwo]/ ktory łnadź mocnieyľzy ieft niź przyrodzenie/ wľzytko popľuie/ á ná żadney radzie nie przeľtanie onego więźniá łwego poćciwego [tj. duszy]* *RejZwierc* 63.

»rady radzić się, słuchać« [szyk zmienny] (1;1): *Dobrey náuce przyłtaway/ A mądrey rády nie wzgardzay: Bo kto łie rad mądrych rádzi/ Ten łie w plotkách nie vwałdzi.* *BierEz* G; *Miłość mi dawno rádźiłá/ Lecz ia/ iáko práwy wiłá/ Niechćiałem łłucháć iéy rády* *KochFr* 6.

»uciec się [do czego] o radę« (1): *A powiedáią o Rycerľkich ludziach/ iż kiedy ku bithwie że ieden zblednie/ drugiemu łie nogá w łtrzemieniu trzęľie/ [...] ále łkoro łie obaczy á vćieczę łie do rozumu/ do łławy/ á do cnoty o rádę/ o wnet go ono wľzythko łnadnie ominie.* *RejZwierc* 73v.

»rady używać« (2): *RejWiz* 129v; *Abowiem cznotá iż ieft z niebá záwždy teź iáko niebo wkołó łie toczyć muśi/ vpátruiącz w káżdym poćciwym łtanie/ kto iey rády vżywa/ częgoby záwždy popráwić á pochedożyć miáłá.* *RejZwierc* 144.

Wyrażenie: »rada omylna« (1): *Wy látá nieukróconé/ W kwiát młodości ozdobioné/ Długóź rády łwé omylné łzykować? Płochó bęđziecie w myśli łwéy łpráwować?* *GosłCast* 41.

Wyrażenia przyimkowe: »wedle rady« (1): *Oto pátrz iż po Láľce bęđziefz miał wnet wľzytko wypeľnienie zakonu gdy wedle iey rády záchowáľ łie káždemu w miłofierdźiu á w łpráwiedliwości łwoiey* *RejZwierc* 127v.

»za radą« (1):

~ Szereg: »z rozmysłem a za radą« (1): A tak káždy poćiwy ma łie pilnie rozmyłłáć ná káždą łpráwę łwoię/ áby iey záwzdy z nadobnym rozmyłłem á zá rádą łławnego rozumu poćiwie wzywał. *RejZwierc* 81v. ~

a) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy* (3) : Myłli [*Fiedur*]/ co ma być z Rycerzem zá zwádá/ łáka to ma być tá Popowa rádá. *KochSz* C3, C2, C3.

a) *O zachętach i pokusach łwiata doczesnego* (25) :

rada o czym (1): Bo wierę o tym łwiecie mozełz myłłic máłó/ [...] Y czegoż tu odbyeżyłz/ iedno fáłłzu zdrády/ Boć iedno o tym práwie iego włzytki rády. *RejWiz* 106v.

W połączeniach szeregowych (7): Przed tą [*mądrością*] mułzą włtępic włzytki łwiátá tego/ Spráwy/ rády/ możności/ y bogáctwá iego. *RejWiz* 62v; A thą [*drogą prawdziwą*] iegli kto chodźic nie będye/ pewnie łie obłędzić mułi/ by przyłzedł ná nawięłtze rády/ rozumu/ á wymyłły mizernego á tak záwzdy omyłnego łwiátá tego. *RejPos* 283v, 14, 169v, 257v, 266; *RejZwierc* 184v.

Zwroty: »iść, udawać się za radą« (1:1): A my przedłię wolimy iść zá więłtżemi trudnołciámi á zá rádámi iego [*omyłnego łwiata*] *RejPos* 235v, 262.

»opułcić radę; odbieżeć rady« [*szyk zmienny*] (2;1): Nie łękyże łie nic tych Fáryzeułzow á tych wymyłłáczow łwiátá thego/ ále łie ćiłń mocno zálłowy á zá náukámi Páná łwego/ ine włzytki rády/ náuki/ y wymyłły opułciwłzy łwiátá tego. *RejPos* 169v, 326 [2 r.].

»szukać rady« [*szyk zmienny*] (8): *RejWiz* 55v; Nie woła też [*prorok*]/ biegaycie po łwiátu łzukáiąc rozłicznych rad/ pomocy/ y wymyłłow łwiátá tego. *RejPos* 14; iuż łáie/ iuż przekłina [*człowiek, ná którego przyszłó nieszczęłcie*]/ iuż v łwiátá łzuka rády y włpomożenia łwe^{go} *RejPos* 264, A5, 280v, 355; á przedłię od łwiátá rády/ nádzyeie/ y włpomożenia/ dziwnych wymyłłow á wykřetow rozłicznych wzywáiąc [*ludzie mniełszych stanów*]/ łzukáli y nábywáli/ iáko márnie zelzli/ iákiemi hániebnemi łmierciámi ginęłi *RejZwierc* 184v; A coż gdy my wzgárdziwłzy ten głos tak łákkáwy iego [*Pana*]/ á ty dziwne á nieomyłne obietnice iego wolimy łzukać rády v omyłnego á mizernego łwiátá tego/ á v kłámliwego kłiążęciá iego *RejZwierc* 256v.

Wyrażenie: »omyłna (jest) rada« (6): á omyłna ielt rádá y pomoc łwiáthá tego *RejPos* 257v, 263, 326 [2 r.]. *Cf* »za omyłną radą«.

Szeregi: »rada i nauka« (1): Odwiedźze łie ná łtronę od złółciwych tłufzcz łwiátá tego/ y od márnej rády y náuki iego. *RejPos* 205.

»rada i (a) pomoc (a. włpomożenie)« [*szyk 4:1*] (5): przedłię łie włpina [*człowiek*] á łzuka rády y pomocy v łwiátá omyłnego tego. *RejPos* 280v, 257v, 264, 355. *Cf* »bez rady a bez pomocy«.

»rada i ratunek« (1): Ale łtrách á pochłebłtwo á zła wiárá ktemu/ Odeymuie ten rozum y łtałóć káždemu. Iż Pánu nie dułamy/ á v łwiátá tego/ Szukamy káždey rády y rátunku łwego. *RejWiz* 55v.

»zdanie a rada« (1): á coż kiedy o nię [*o radę Pana*] nic nie dbamy/ więczy łobie wvážáiąc zdánie á rádę łwiátá nikczemnego *RejAp* 44v.

Wyrażenia przyimkowe: »bez rady« (1):

~ Szereg: »bez rady a bez pomocy« (1): Bo on [Pan Jezus] [...] otwarcza im [wiernym swoim] dobrowolnie drogę do krolesthwá fwego á do oyczyzny ich/ coby im y to fwiát rad wydárł by mógł/ opowiedáiac im to/ iż to nie mogło być bez rády á bez pomocy iego. *RejPos* 26. ~

»wedle rady« (1): A tu iuż ná koniec fłyfyzł/ [...] iż pewnie iest zgothowane thobie [...] obiecáne krolestwo twoie/ [...] iefliże tych dárow Pánfkich będyełz vżywał/ iáko cie tu Pan vpominác raczy/ w duchu/ w cíchości/ á nie wedle rády fwiátá omylnego. *RejPos* 264v.

»za radą« (2):

~ Wyrażenie: »za omylną radą« (2): á nie odnoś lie áni ná lewo áni ná práwo od niego [Pana]/ zá tymi omylnemi rádámi/ s kthorych cie tu Pan przełtrzegác raczy/ fwiáthá tego. *RejPos* 262v, 262. ~

α. *Opinia, mniemanie, pogląd, zdanie* (28) : Lepiey tedi zawzdi [...] narade lie onego ogledac ktori mowi: *Nunquam decernas, audias nisi tu prius ambus. PaprUp* H3v; Ma tedi kazdi tak zic pamietaiac narade Ciceronowe ktori mowi: *Quid quid facies respice ad mortem PaprUp* I, B2v, E3v, F4v, G, G2 (11); *PowodPr* 75.

rada od kogo o czym (2): Poftánowiono iest o tych/ ktorzy ku fprawie Ołtarzá [tj. o kapłanach] przyięci bywáia: Aby pierwey rádá była od ludu/ o żywoćie y záchowániu ich *KrowObr* 123v, 124v.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść (1): Toć iest moiá rádá/ y to o tych woynách/ pomście/ y práwowániu lie wiernych o fwe dolegliwości wyrozumienie: [...] žeby lie bes tych cíelefnych winnikow/ cále ná BOgá y fyná iego [...] [królowie] fpuścili *CzechRozm* 256.

Z przytoczeniem (1): Dawno ta rada w ludziach fnadz na fwiecie flynie Niech wierę kto chce tonie kyedy fam wypłynie Zapomni wnet drugiego gdy fam na fwobodzie *RejJóz* K4v.

Zwroty: »poradzić się rady« = *zasięgnąć opinii* (1): POradzmy fię rády cziiéy/ Kołniérzli to v deliiéy Czy deliia v kołniérzá/ Ná grzbiećie cnego rycérzá. *KochFr* 100.

»na radzie przestawać« [szyk zmienny] (2): Tym tákowym [ludziom prostym] widzi mi fye dofyć będye/ przestawáiac ná rádzie Sokrát(esa) vmiéc to co fye tu nápiáło/ o mierzániu Imienia/ tákże téz o mierzániu wyfokości j dálekości *GrzepGeom* B3; Dla Boga niezukaimi Panow gniewliwich na radzie Pitagorefowej przestawaimi ktori mowi: *In perfecto rege ut bonus fit imperator, iudex et sacerdos requiratur. PaprUp* H4.

Wyrażenie: »rada (panow) rad, rady« [szyk 7:1] (7:1): My/ y potomkowie náłzy/ nic záczynác y czynić nie mamy bez rády Rad Koronnych oboygá narodu *SarnStat* 125 [*idem* 430]; Przez rády pánów Rad [*sine consensu Baronum JanStat* 371] monétá nie ma bydz kowána. *SarnStat* 406, 430, 1095. Cf »z radą rady, panow rad«, »za radą rad«.

Szereg: »rada i wyrozumienie« (1): *CzechRozm* 256 cf *Ze zdaniem przydawkowym*.

Wyrażenia przyimkowe: »bez rady« (1): wízákże bez twey rády (*marg*) twego zdánia G. (–) niechćialem nic czynić *WujNT Philem* 14.

»wedle rady« (1): Iáko téz y Senat wyfyla Krolá ná woynę/ nie iáko niżłzego/ ále iáko tám wedle rády ich potrzebnieyłzego. *SkarJedn* 77.

»z radą« = *cum consilio JanStat* (2):

~ Wyrażenie: »z radą rady, panow rad« = *cum senatus consilio JanStat (1:1)*: z tych przyczyn/ deputuiemy z radą pánów Rad koronnych pewné ołoby ku tákowéy íprawie ná tym Séymie przyśzłym. *SarnStat* 59, 56. ~

»za radą« = *cum consilio JanStat (2)*:

~ Wyrażenia: »za radą rad« (2): A ták zá ípólną radą wśyítkich Rad náłznych [*cum consilio communi Consiliariorum omnium nostrorum JanStat* 50]/ przyśzliśmy do niżéy nápiśánégo íkazánia/ y pośtánowienia: áby Sól Wielickich y Bocheńskich Zup/ przez wśyítki królestwá obywátele/ [...] bylá wożoná y przedawáná *SarnStat* 384 [*idem*] 925.

»za spólną radą« = *cum communi consilio JanStat (2)*: *SarnStat* 384, 925 *cf* »za radą rad«. ~

a. *Nauka, wskazówka pochodząca od Boga lub bogów, też natchnienie (166)*: O moy miły Pánie toć to bárzo wdzięczná á bárzo łákkáwa íeśth rádá twoiá *RejAp* 37; *HistRzym* 98; *RejPos* 14 *marg*; Spieśzyli fię [Żydzi]/ zápomnieli wczynkow iego [*Pana Boga*]/ nie czekáli rady iego. *BudBib Ps* 105/13, *Is* 28/29; O pánie/ iáko wielce íą známienité Rády twoie: iáko íą wielce obfité *KochPs* 203, 161; á przyśzedwśzy do Biśkupá Elphegá/ wśłyśzał rádę Chryśtuśowę: w ktorey go námawiał/ áby wśyítko opuściwśzy co świát ma y obiecuie zakonnikiem zośtał. *SkarŻyw* 508,)(A5v, 463; *CzechEp* 181.

rada do czego (4): Y wkázuie im [*Pan wiernym swoim*] iáko dobrotliwy Pan/ rádę y náukę do tego [*miłowania siebie*] *RejPos* 230v. *Cf* »(po)da(wa)ć radę«.

rada o czym (5): [*Pan*] o nyektorych rzeczach rádę nam tylko/ á nyeprzykazánye zośtáwił *KromRozm II* x4, x4v; Rádá Páńśka o íprzedániu wśyítkiego. *WujNT Luc* 18 *arg*, 271 *marg*. *Cf* »nie przyjąć rady«.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść [w tym z zapowiednikiem: ta (1); iż (5), aby (4)] (9): A radę nawyśłego na pośmiech obraczáli [*Ps* 106/11]. (*koment*) Gdy im radę dawał aby bałwańśtwo opuścili. *WróbŻółt* kk5v; Pirwśza rzecz/ iż tu rádę y náukę dawa [*Pan*] káždemu przełożonemu świátá tego/ iż chociaby teź wśyítko w íwey mocy miał/ á iżby teź czego mógł z możności íwey á z dowćipu íwoiego dowieść y wczynić wedle myśli íwey/ tedy mu tey drogi dodawa Pan *RejPos* 183v; Ale co my [...] wzyáwśzy wporną myśl íwoię/ [...] ták w niey mocno trwamy/ ták íey odśtápić nie chcemy: chociay iuź iáńnie/ iáwnie/ á oczywífcie widzimy íprzećiwną rádę/ náukę: á nie ináczey iáko obliczną rozmowę Páná íwego/ iż ták źle/ iż ták íeśt przećiw woley iego [...]. A wśdy ták trwamy *RejPos* 230, 224, 245, 254; *RejZwierc* 256v, 259; *SkarŻyw* 397.

Ze zdaniem przydawkowym referującym sytuację wymagającą zaradzenia [jako(by)] (3): *RejPos* 183v, 240; Czym oná [św. *Eufrozyna*] bárzo wźruśzoná [!]/ chcąc wykonać przedlię wzięćie íwoie/ ízukála rady od Páná Bogá iákoby chęć oycowśką/ y oblubieńcá świeckiego miłość/ prześzkodzić íey nie mogła. *SkarŻyw* 13.

Z przytoczeniem w inf (1): A bowiem Pan Chryśtus dał tę rádę zwolennikóm íwoim/ ofiárowác piérwaśtki [!] pánu Bogu/ z íe⁸⁰ ítworzenia *BiałKat* 351.

W połączeniach szeregowych (22): *RejAp* 178; A tego íedno íámego Iezuśá/ á nikogo inego/ rady i teź náuki á pośhánowienia/ śłuchác mamy *RejPos* 285v, 172, 173, 177v, 230, 257v [3 r.] (12); Bo íie dawno opowíada [*Pan*]/ iż íeśli mię śłuchác nie będziecie/ á rady/ á woley/ á pośtępkow mych ítrzedz nie będziecie/ otworzę wrothá/ dzikim źwirzęthom ná was *RejZwierc* 188v; A wy śmiećie mowíc/ że

ich [*doktorów kościelnych*] áni Pan Chryftus poftánowił/ áni Apoftołowie/ ktorých żywot y íam przez íię/ náuką/ rádámí/ y przykłądem żywotá íwego íwięte⁸⁰/ y przez Apoftoły íwoie zálećić/ ftánowić y wtwirdzić raczył. *WujJud* 144v; *SkarJedn* 357; *NiemObr* 18; A rácz [*Panie*] ziednác mnie íludze twemu N. [...] cnot wízelákich obftość ze wízelkim miłoíierdzím y poćiechą/ ze wízelką rádą y pomocą/ wízelkim błogóftáwieníftwem y poíwięceniem *LatHar* 489, 144. Cf »bez rady«, »wedle rady«.

W przeciwstawieniu: »rada ... przykazanie« (2): O nyektorych [*rzeczach*] áni przykazánya/ áni rády nam nyezoítáwił [*Pan Chrystus*] *KromRozm II* x4v, x4.

Fraza: »rady [*komu skąd*] potrzeba« (1): Ná to iáko Moyzeízowi/ rády wam z niebá y rozumu wielkiego potrzebá/ ná ták trudny rozmyíl y wielkie Korony wízytkiey niebieípieczeńftwo. *SkarKaz* 120a.

Zwroty: »naíladować rady; íść za radą« [*szyk zmienny*] (12;1): Ieízcze y trzecím obyćzáiem móžeme pokazać fáílżywą omylność tey náuki/ á to náíladuiąc rády kthorą nam Pan á Zbáwiciel náíz zoítáwić raczył *SarnUzn* G8; íednom ía winien íluchác á náíladować rády á náuki Páná íwego *RejPos* 264, 172 [2 r.], 277v, 301v, 327v, 328; Oto Prorok powíada íánie/ íz dla tego [*tak íię działo*]/ íz wczynili złość przed oczymá Páńfkíemi/ [...] náíladuiąc bogow cudzych y rády ich/ to íeft/ Baalímá á Aítárotá/ á Pan Bog też záwždy opuítzczał íe *RejZwierc* 258; [*Mnií*] áby Pánu Bogu bez zázkody pilniey íluzyc mogli/ ktoremu íie raz oddáli/ żywotá Apoftoílkíego/ y rad Páná Chriítuíowych náíladuía. *WujJud* 213; A iáko rády Páná Chriítuíowey/ ták áni przykłądu/ áni náuki Apoftoílkíey/ w tym X(íádz) K(anonik) nie náíladuie *NiemObr* 18; *WujNT* 164; *SarnStat* 18.

»opuítć (*a.* opuszczać) radę; odstápić rady, od rady« [*szyk zmienny*] (6;1:1): Słuchayże záíię/ íeíli odtápiííz od tey rády Páná íwego/ á wzgárdzíz wołá/ náuką/ y vpomináníem íego íwiętyím/ íuz záwždy będzie błędna nádzyeíá twoíá *RejPos* 223; A ták nieíza íedno álbo íz muície wierzyc íłowom Páná íwoiego/ ábo opuítciwízy radę íego/ muície zoítác przy rádzye onego krolá ciemnego íwiátá tego *RejPos* 253, 172, 235v, 241v, 261v, 335 *margin*; *LatHar* 134.

»(po)da(wa)ć radę; (do)da(wa)ć (*a.* podac), użyczac rady« [*w tym: do czego* (3), *na kogo, na co* (2)] [*szyk zmienny*] (15;5:1): *WróbZóít* B, kk5v; *OrzRozm* T3; Pátrzayże tu záíię dobrotliwoíci Páná tego/ iáką tu íam ná íię radę podawa nam wízytkím ítworzeniu íwemu *RejPos* 248, 183v, 211, 222, 224, 245; *BiałKat* 351; Tedy íie ták s przygody trefíło mu práwie. Íz ízedł mimo ítolarzá y wftápił do niego/ A Pan Bog podáí radę w myíl ítárcá onego *HistLan* Cv; *RejZwierc* 256v; wierze/ że Bog będąc íuz do narodu ludzkiego íáíkáwízy/ dodawaíci rády gdyś to pííáí. *ModrzBazBud* ¶5v; y podáí mu [*íw. Bernardynowi kuszonemu przez niewiastę*] Duch S. tákíey rády. rzekł íey [*Bernardyn niewieície*]: chceízli to íieć po mnie/ zwlecíz ty ízáty. *SkarŻyw* 462, 397; *ArtKanc* L10v; O Oycze zdrowia náízego obroná/ [...] Day by pod íego [*króla Zygmunta III*] Nieprzyiáciel nogi Padł/ iák lew frogi. Day mu [*królowi*] íwey rády/ y tarcz íwoiey moczy *KmitaPsal* A2v; Day radę [*Panie*] w troíce/ bo tyle w człowieku Rozumu nie máíz/ áby w tákím wieku Rzeczóm rádźić mógl *GrabowSet* E4, O3v; *RybGęíli* D3; Víkarzá íie Pan Bog przez Izáíalzá/ íz dla obzýrftwá ktorým ítoły áz záímrodźíáły/ nie móże rády íwey dodawać do rzeczy wáżnych y potrzebnych. *PowodPr* 72.

»(po)íluchac rady« [*szyk zmienny*] (17): *RejWiz* 185v; Atho íluchay íwiętey rády íego [*Pana*]: Náwroć íie do pírwízych wczýnkow twoích/ á czýn pokutę. *RejAp* 19v; Dayże nam íam náíz miły á

wfzechmogący Pánie thákie rybitwy/ [...] áby nas ták vczyli [...] iákobychmy [...] flucháli flów/ rády/ y náuk fwiętych twoich. *RejPos* 177v; Słuchayże thu pilno rádzęć łáfkáwey á miłóściwey rády Páná fwego *RejPos* 201v; Ale fluchay á náfláduy pilnie woley/ rády/ á náuki Páná fwego *RejPos* 277v, 173, 181, 185v [2 r.], 193, 201 (14); Rádzę tedy X(iędzu) K(anonikowi) áby pośluchał rády ducha BOżego/ á w čás wychodził z Bábilonu tego *NiemObr* 174.

»prosić, pytać się o radę« [w tym: w czym (1)] (1:1): *RejAp* 44; Człek [!] święty brzydząc się niecnotą oną/ fercem krzyknął do Páná Bogá: profsząc o zbáwienną rádę/ w ták trudney rzeczy. *SkarŻyw* 462.

»(przy)dać radę« [w tym: czemu (1), ku czemu (1)] [szyk zmienny] (2): *TarDuch* B6; A ty przed sie ácz niewidomie/ zázwždy podafz mnie miłófierną rękę twoię máiąc ná pieczy ípráwy moie y dáiąc rádę wflýtkiem drogám moiem [et in voluntate Tua deduxisti me *Vulg Ps* 72/24] *RejPs* 107v.

»nie przyjąć (a. nie przyjmować) rady« [w tym: o czym (1)] (2): *RejPos* 321; Bogáty ktory chował od młodości Boże przykazanie/ nie przyimuie rády Chrístufowey o íprzedaniu wflýtkiego. *WujNT Mar* 10 arg.

»szukać rady« [w tym: od kogo (1)] (2): Abowiem gdy iuz kto przeltanie ná tey fwiętey rádzie iego [Pana]/ á imie sie iey flukáć á o niey sie pytać/ o iuz on dopirko obiecał go pociągnąć zá sobą *RejAp* 44; *SkarŻyw* 13.

»uciec się do rady« (1): á nie vcieciesz [!] sie do práwego głófu á do miłófierdzya Páná fwoyego/ á do fwiętey rády y náuki iego/ pewnieć sie takież stłanie iáko tym nędznym przodkom twoim/ iż będą zállepione oczy twoie *RejPos* 198.

»używać rady« (1): Oto cie obiecuie [Pan] leczyc/ opátrowáć/ ftánowic/ [...] iefli będyefz vżywał tych rad/ náuk/ á poftánowienia iego. *RejPos* 328.

»wzgardzać, odrzucić radę; radą gardzić« [szyk zmienny] (3:2;1): A Pharifeuszowie i w zakonie nauczeni wzgardzili radę bożą [consilium Dei spreverunt] *MurzNT Luc* 7/30; *LubPs* Y2v; *RejPos* 241v; iefliby kto przyśiągł iż niechce rádam tákowym byc pośluzen/ tedy przez onę przyśięgę rádami Bożymi gárdzi/ y łamie ie. *KuczbKat* 290; TOć mowi Pan/ Iam wywiodł lud ten z niewoley/ y podałem mu rofkazanie przes sługi moie proroki ktorych oni słuchać nie chćieli/ ále odrzucili rády moie [sed irrita fecerunt Mea consilia *Vulg*]. *BudBib* 4.*Esdr* 2/1; *WujNT* 222.

»(z)należć radę« [szyk zmienny] (2): *OrzRozm* T3; A znaydzye [Pan] zázwždy drogę/ y rádę/ y opiekálniká thobye/ iż áni lam wzwiesz flądci czo przypádnie *RejPos* 257v.

»(zo)sta(wa)ć przy radzie; przestać na radzie« (5;3): *RejAp* 44; wízytko dobre twoie zależy w tym/ iefli zoftániefz przy tey fwiętey rádzye á náuce iego [tj. Pana]. *RejPos* 172; Abowiem ieflibyś teź nye przeltał ná tey fwiętey rádzye iego [Pana]/ óstrzegayże sie pilnie onego írogiego dekretu iego *RejPos* 181v, 230, 253v, 261, 294, 326v.

Wyrażenia: »rada boża, boska, (Pana) Boga, bostwa« = *consilium Dei PolAnt, Vulg* [szyk 15:1] (11:1:3:1): *MurzNT Luc* 7/30; Responsum item, Rádá boska/ słowo a odpowiedzenie boże. *Mqcz* 410c; A my przedfię wolimy íść zá wietfzemi trudnościami á zá rádami iego [świata tego]/ á opuścić miłóściwe rády y náuki Boftwá twego fwiętego. *RejPos* 235v; *KuczbKat* 290; Izaliś rádę Bożą słýfzał [Nunquid in secreto Dei audisti] y przyciągnáles [!] kłobie mądrość? *BudBib Iob* 15/8; Pánu ia wielce/ y wielce dziękuief/ Któregó rádę w fercu swoim czuief *KochPs* 20; To ten wierny flugá páná Chrístuflów

[*tj. św. Paweł*]/ żadney rády Bożey/ nie táił przed wiernymi vcźniámi swoimi. *NiemObr* 86, 86 [2 r.]; *WujNT* 222, *Act* 20/27; *SarnStat* 18; Pátrzanie lámo ná Bogá y widzenie twarzy iego/ dáie wiadomość wśytkich mądrości y táiemnic y głębokości rad Bożych *SkarKaz* 637b. *Cf* »bez rady Pana Boga«, »z radą bożą«.

»dobra rada« (2): Pienie abo piełn pirwfza/ ieft o Iezufie panie naszym/ iż miał dobrą radę y naukę ludu dawać *WróbŻołt* B; *SkarŻyw* 397.

»nieomylna rada« [*szyk 6:1*] (7): Włpomni łobie ná onę nieomylną rádę Páná swoiego/ gdy obaczyłz iż cie ten márnny krol łwiátá tego będzie odwoził od niego [...] iáko mu łie małz obronić onemi mocnemi łłowy Páná łwego *RejPos* 240; Dayże nam to tedy náłz włzechmogący Pánie/ áby łie nam tá łwięta á nieomylna rádá twoiá/ wlepiłá w ty nędzne á nieobacźne łercá náłze *RejPos* 254, 172, 201, 240 *marg*, 254. *Cf* »wedle nieomyłnej rady«.

»rada Pana, Pańska« [*szyk 39:3*] (23:19): *LubPs* Y2v; *RejWiz* 185v; przełtępnikowi tey rády á tey náuki Pánłkiey wieczne pomłty á wieczne vpadki záwždy łá zgotowáne/ y thu ná zyemi/ y wiecznie ná niebye. *RejPos* 253v; Słuchayże thedy pilnie rády Páná łwego/ á dzyerz łie mocnie iáko práwego gruntu/ łwiętey náuki iego *RejPos* 261v, 185v, 189, 190, 193, 201 (27); Oto nędzniku małz rádę á náukę Pánłką/ iżci każe probowác ducha s prawdy/ dokłádáiąc tego/ iż żaden nie ieft duch s prawdy iedno kthory powiáda prawdziwe łłowá iego. *RejZwierc* 259; *SkarJedn* 357; [*św. Antoniusz*] przyáł ciáłny żywot rády Pánłkiey/ vdáiąc łię do zakonnikow S. Augułtyná *SkarŻyw* 542; Trzy główne Pánłkie rády w S. Ewángeliey. Vbołstwo dobrowolne/ czyłtość wiekułfta/ y połłufenłstwo dołkonáłe *LatHar* +++2v; *WujNT Luc* 18 *arg*, s. 271 *marg*. *Cf* »krom rady Pańskiey«, »wedle rady Pańskiey, Pana«.

»prawdziwa rada« (1): dla tego omyłnego miłtrzá łwego [*tj. czarta*]/ á omyłney rády iego/ wzgardzałz á opułzczałz wierná á prawdziwą rádę Páná łwego *RejPos* 241v.

»szczyra rada« (2): A tego to Kriłtułá kto chce poznác/ tedy tego potrzebá/ [...] áby zołtał mocno przy łámey łczyrey rádzye á náuce iego/ y przy łwięty m połtanowieniu iego *RejPos* 326v, 16v.

»łwięta rada« [*szyk 16:8*] (24): *RejPs* 16; O iáwniełz nam brzmi po ty czáły do włzu náłzych thá łwięta rádá iego [*Pana*] *RejAp* 44v; Oto łłyłzyłz iż powieáa [*Pan*]/ iż ia thákiego káźdego ochłódeż wodá żywą/ tho ieft owá łwięta rádá obroná y pomocá łwoiá y káźdą opátrznóciá łwoiá *RejAp* 178, 19v, 44; Gdyż on [*Pan*] iedno tákim obiecał błogołłáwić/ ktorzy łłucháią głófu iego/ á zołtawáią przy łwiętey rádzye iego. *RejPos* 230; á omylna ieft rádá y pomoc łwiáthá tego/ gdzye nie będzie zwirchnóci/ rády á pomocy łwięthey iego [*Pana*]. *RejPos* 257v; Słyłzyłz iż Pan twoy [...] łam cie vpomina/ [...] ábył náłłádowná łwiętey rády á náuki iego/ á nieomyłnych łpraw y połtępkow iego. *RejPos* 327v, 172 [3 r.], 173, 181, 181v, 198 (17). *Cf* »z rady łwiętey«, »za radą łwięta«.

»wierna rada« (2): Czemu thu nie łłuchałz tey wierney rády Páná swoiego *RejPos* 185v, 241v.

»zbawienna rada« (1): *SkarŻyw* 462 *cf* »prosić o radę«.

Szeregi: »rada i droga« (1): Gdyż iełzcze ktemu dáł [*Pan Bóg*] ták łácná rádę y drogę do tego/ iż ktoby s krewkości wykroczył s tey powinności łwey/ á wzałował łie vpádku łwego/ [...] iż mu wśythko ma być opułzcźono. *RejZwierc* 256v. [*Ponadto w połáczeniu szeregowym 1 r.*]

»rada i namowy« (1): iż tu wezwał [Pan] zwolennikow fwyh á wczynił rádę y namowy do nich/ iáko á czymby to opátrzyć miał. *RejPos* 183v.

»rada a napominanie (a. upominanie)« (3): á iákoż thou nie słuchác tey świętey rády á nápominánia iego [Pana] *RejPos* 181; áni theż chcemy wípomnieć ná święte błogofławieństwá iego [Pana]/ á ná obietnice iego/ ktore fą wšytkim wiernym iego zgotowáne/ ktorzy iedno będą słuchác rády á vpominánia iego *RejPos* 185v, 261.

»(ani) rada a (i, ani) nauka« (25): *WróbŻółt* B; Ale otho mařz świeżá rádę á żywą náukę przed oczymá fwemi/ ktorác tu Pan twoy w tey nędzney pogánce iáwnie okazać raczył. *RejPos* 75; Słuchayże rády á náuki tegoż lámego thák dobrotliwego Páná twego *RejPos* 193; Słuchayże iuz iáko tu tobie Pan ná ořtátek pod ofobá onego omylnego pytáczá á onego Fárizeuřzá rádę á náukę dáwać raczy/ ábyř nie zemdlał á nie zginał w onych ránach fwoich *RejPos* 211, 16v, 172, 173, 183v, 198 (23); *RejZwierz* 259. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 11 r.*]

»rada a obrona« (1): niechćiał tego [Pan] zániechác/ áby nam ná tę nařmácźnieyřzú pokuřę [czartowskú] nie miał rády á obrony fwoiey zořtáwić. *RejPos* 72.

»rada a opatrność« (1): Pan tedy [...] wšytki rzeczy fwoie chce řpráwówác dziwná rádú á dziwná opátrźnoćiá fwoiá *RejPos* 329v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»rada ani opieka« (1): chytrze a tajemnie podřtápiłi nas [nieprzyjaciele nasi] iakoby iakie błędne ktorzyby zadney rady ani opieki: [t]wey świętey nad řobá niemiel *RejPs* 16.

»rada a podparcie« (1): Ale iż [...] řlábe obaczenie nářze/ iefli nie będzie rády á podpárcia Duchá twego świętego. *RejPos* 131v.

»rada i pomoc« (2): Nie wzgardzay mnie [Panie]/ [...] Gdyż Oćiec Dobrotliwy/ Chętny do rády y pomocy fwemu/ Synowi *GrabowSet* S4v. Cf »bez rady a pomocy«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»prawda a rada« (1): O nędzny fwiecie/ toć wřtáwicźnie tá řkoczka [tj. córka Herodiady] táncuie przed oczymá twemi/ á zállepia nam nędzne oczy nářze/ iż nie moźymy poznác żadney wády do řiebie/ á przyiác prawdy á rády twoiey nářz miły Pánie. *RejPos* 321.

»przykazanie a rada« (1): Quia exacerbauerunt eloquia dei: et coⁿfilium altiffimi irritauerunt. abouiem przykazanim boźym [...] wzgardzili byli [...] A rádę nawyřřego na pořmiech obracźali. *WróbŻółt* 106/11. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»řlowa a rada« (1): Wwaźayże tu káźdy pilnie řłowá á rádę Páńřkú/ iáko nas tu pilnie przeřtrzeģa/ ábychmy řie řtrzeģli řáľeřnych náuk á řáľeřnych Prorokow řwiáthá thego *RejPos* 190.

»wola a rada« [*řzyk* 3:2] (5): Gdyż káźdemu z ofobná zá wřytek řwiát řřtánie/ Ná kogo przyřdzye Páńřkie tám řroģie řkázanie. Y powieda przyřzyny/ iż nie řłuchał rády/ A woley Páná řwego/ iedno řwieckiey zdrády *RejWiz* 185v; Czemuź cie nie ruřzú ony řłowá Páná twego/ [...] iż iefli řie vznařz á řřthánieřz mocnie przy řáďdzye á przy woli Páńřkiey/ [...] řřtánie řie ofřwiecone řerce twoie nád iáľnoć řłoneczná *RejPos* 189, 172. Cf »wedle woley a rady«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

Wyrażenia przyimkowe: »bez, krom, oprócz rady« (4:1:1): Iáko Hierycho znáćzy niedořtátek/ Ták cźłowiek/ bez twey rády/ iefł nieřtátek *GrabowSet* N4, R3v.

~ *W połączeniu szeregowym (1):* A gdyż tego doftać áni doftępić nie możemy/ oprócz rady/ pomocy/ á podparcia Duchá świętego. *RejPos* 143.

Wyrażenia: »bez rady Pana Boga« (1): kázda tu rádá omylna iest bez rady Pána Bogá twoiego: á żadne lekárftwo nie ielth pewnieyfe iedno od niego. *RejPos* 205v.

»krom rady Pańskiej« (1): ktorzy [ludzie uczeni] te⁸⁰ fą świadkami i po wlyftkiei to ziemi włofkiei/ piłmy fwęmi nie krom ofobliwéi rady pańskie/ rofławili *MurzHist* B3.

Szereg: »bez rady a pomocy« (1): Bez rady á pomocy Duchá świętego/ flába obroná náfzá. *RejPos* 142v *marg.* ~

»wedle rady« (10): [wdowa nie chce iść za mąż] Biádá wam będzie ná onym świećie/ ifz mnie to rádźić śmiećie/ niewiećie/ ktora vmyfliá życ wedle rady Chryftufowej *SkarŻyw* [223], 461.

~ *W połączeniach szeregowych (2):* *RejAp* 44v; Boć żadnych inlych przypraw prze fię thenże iediny Syn Boży gothowác nie rofkázuie/ iedno ábyś [...] záchowwał powinność fwoię/ wedle flów/ rady/ á náuki świętey iego. *RejPos* 148.

Wyrażenia: »wedle nieomylnej rady« (1): A gdyż tedy flýfzyfz y ty ták lálkawe á miłofciwe obietnicze od niego [Pana]/ ielłize fie będziefz záchowywał wedle świętey woley iego/ á wedle tey nieomylnej rady iego. *RejPos* 172.

»wedle rady Pańskiej, Pana« (5:1): A przypátruiąc fie temu/ [...] fnádniey możefz rozeznác kákol od pńzenicze. Pńzenicę fchowác á kákol zárzućić/ wedle rady Páńskiey. *RejWiz* A4; Iużeś fie dofyc kázdy náfluchał/ iz wiárá ma záfwdy kwitnác fpráwami żywotá/ dobrego á cnotliwego/ ktory by fie záchowywał wedle woley/ rady/ á náuki Páńskiey. *RejAp* 44v; *RejPos* 7v, 164, 315v; A toć iest ftan dołkonáfłofci/ ktorey zakonnicy fzukáią/ wedle tey rady Páńskiey/ wlytško opuściwlyz á náfláduiąc go. *WujNT* 81.

Szereg: »wedle woley a (wedle) rady« (2): iuz áni złoto/ áni żadne bogáctwá/ áni thu áni tám nas nie wykupi/ ielłize thu fobyte wedle woley á rady Pána fwego/ nie zyednamy zbáwienia á odkupienia fwe⁸⁰. *RejPos* 7v, 172. ~

»z rady« (3): nie ciebieć mnie zły á omylny krolu [tj. czarcie] on Moizefz z niebieskiey rady opowiedzwał/ ábychći fluzyc miał/ iedno Pánu Bogu fwemu *RejPos* 240.

~ *Wyrażenie:* »z rady świętey« (1): oto nas vpominác raczy náfz miłofciwy Pan/ ábyfmy fobie od niego fzukáli odzienia białego ku zákryciu tey mizerney nágości náfzey/ doftawlyz pirwey [...] z rady iego świętey iego zápaloney á fzczyrey wiári náfzey. *RejAp* 45.

Szereg: »z rady i z natchnienia« (1): gdy mu [rodzice św. Julianowi] bárzo z innemi przyaćioły przykrzy byli: z rady y znáchnienia Duchá S. obiecał im ożenić fię *SkarŻyw* 178. ~

»z radą« (2):

~ *Wyrażenie:* »z radą bożą« (2): [mówi Achimelech do Saula:] com czynił iemu [Dawidowi]/ czynilem z radą Bożą/ á tegom niewiedzwał by od ciebie vciekł. *BielKron* 66v, 70. ~

»za radą« (2): wiele iest bącznych y pobożnych ludzi/ ktorzy zá radą Duchá S. bez wáfptienia temu wiárę dádzą *SkarŻyw* 28.

~ *Wyrażenie:* »za radą świętą« (1): Sciągnáfłes ku mnie [Panie] rękę twey Boskiey wielmożności Zá rádą świętą twoyą á zá dobrą twą fpráwą/ Sameś myę wywyeć raczył ná onę drogę práwą *LubPs* R2.

Szereg: »za radą a za sprawą« (1): *LubPs R2 cf* »za radą świętą«. ~

W przen (1) : á ty wedle rady tego ciemnego śprawce swoiego/ odłtąpiwłzy od niego [*Pana Boga*]/ záplotłes łerce swoie w rozmáite rády á w rozmáite nádzyeie Bogow inych/ pomocnikow inych/ á pátronow inych *RejPos* 180v.

b. Nauka, wskazówka Pisma Świętego (10) :

rada o czym (1): Rády Ewángeliyłkie. O dobrowolnym vbołtwie. [...] O pośłuzenłtwie. [...] O czyłłtości. *WujNT* Bbbbbbb3.

Zwroty: »radę przydawać« (1): A rády też niektore przydáie Ewángelia: á to co zepłowáli Pháryzeufzowie/ to nápráwuie. *SkarKaz* 311b.

»rady słuchać; radzie być posłuzen« (1;1): kiedy kto przysięga iż niechce byc pośłuzen onym rzeczám/ ktore nam czynić Ewángelia rádži: [...] Bo ácz to nie iełł z potrzeby żeby ich kto miał náśładowáć/ wólzákze iełłliby kto przysięgł iż niechce rádam tákowym byc pośłuzen/ tedy przez onę przysięgę rádámí Bożymí gárdži *KuczKat* 290, 290 *margin*.

Wyrażenia: »rada ewanjelijej, ewanjelijaska, z pisma świętego« (2;2:1): Iedny [*dobra dane Kościołowi*] fą nauki święte iako boże przykazanie, abo też y rady niektore Ewangeliey świętey. *WróbZołł* H3; Nuż to iuż małz rádę s píłmá świętego *RejPos* 326; *KuczKat* 290 *margin*; *WujNT* Bbbbbbb3, Bbbbbbb4v.

»rada słow Pana (a. Pańskich)« [*szyk 2:1*] (3): Iużes łlyłzał co iełł złoto ognifłe/ tho iełł łczyra á wierna radá łłow Páńłkich/ s kthorych pochodzi wiárá práwie ognifłta *RejAp* 44v; *RejPos* 65. *Cf* »wedle słowa rady«.

»szczyra rada« (1): *RejAp* 44v *cf* »rada słow Pana«. »wierna rada« (2): *RejAp* 44v *cf* »rada słow Pana«; *RejPos* 65 *cf Szereg*.

Szereg: »rada a nauka« (1): O nędznész to łerce/ ktore łie da ták vnośić łwiátu temu nędznemu/ á nie przypułzcza k łobie wierney rády á wierney náuki łłow Pána swoiego. *RejPos* 65.

Wyrażenie przyimkowe: »wedle rady« (1):

~ *Wyrażenie*: »wedle słowa rady« (1): prośiłbym bárzo pilno káżdego Chryłłtýániná [...] áby oni pilnie łię rzeczy tey przypátrzywłzy/ wedle Bogá y łłowá ie^{go} rády/ przełłtáli iuż ná potym dumáć o tym tám zmyłłonym łynu przedwiecznym *CzechEp* 259. ~

c. Pokusa, podszept szatański (47) : A ná tho też pomnieć małz/ iż dyabeł nam nigdy nie zámiełzka z rádámí łwemi *RejPos* 33; Iż on [*książę łwiata tego*] chociaiy niewidomie/ ále łie vłłtáwicznie łłára/ áby nas kuśił á odwodził od zupełney wiáry á nádzyeie náłzey. A małz vważáć/ iáko iełł trwála á pomocna radá iego/ bez opátrznóści Páńłkiey *RejPos* 117; A ták nielza iedno álbo iż muśłie łie wierzyć łłowom Pána swoiego/ ábo [...] muśłie łie zółłtáć przy rádzye onego krolá ciemnego łwiátá tego/ á náłładowáć omyłłnego zwiedzyenia iego *RejPos* 253, 33, 253.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść (1): ále gdy zwodził [*wąż, tj. szatan*] onę nędzną Ewę/ áby przełłtąpiłá ono pośłuzenłłtwo swoie/ tedy iey tę rádę dawał: Iż łłkoro łłkółzthuie łie iábłłká tego/ bęđzy łie iáko Bogowie *RejPos* 232v.

W połączeniu szeregowym (1): *RejPos* 218v *cf* »fałeczna rada«.

Zwroty: »rady dodawać; radę dawać« [w tym: *ku czemu* (1)] [szyk zmienny] (2;1): á no mu [złośliwemu człowiekowi] dodawa rady á wípomaga go on krol iego [tj. czart]/ kthoremu fie w opiekę dał *RejPos* 72v, 232v, 240.

»naśladować rady; iść za radą« [szyk zmienny] (4;1): gdy [król Saul] odłtąpił od Páná fwoiego/ á vdał fie w radę do czarownic/ wnet mu fie vказаł on íprawcá iego [tj. zły duch]/ ktego rady iuz náfládował *RejPos* 115v; A on nędznik zwąptiwłzy o tákich obietnicach Páná fwe⁸⁰/ [...] s kámienia práwie chce náczynić chlebá łobie/ náfládując rady onego ciemnego kfiążeciá tego fwiátá *RejPos* 218, 82v, 239v [2 r.].

»słuchać rady« [szyk zmienny] (9): Ale on [Józef] [...] nie vpadł przed nogi czártá onego íprofnego/ á nie fluchał rady iego. *RejPos* 72v; ktory [nieszlachetny mistrz, tj. czart] káždemu z nas ízepce zá vchem: włzákeš fin Boży/ pokuš fie chociać rzecz niepodobna/ á pušć fie z ganku. Ale vyrzyfz będziefzli iego rady fluchał/ iefli fie nie fluczełz. *RejPos* 71v, 72v [2 r.], 117, 218, 264, 326; *SkarKaz* 7a.

»udać się w radę« (1): gdyż [czart] zá káždym woła z nas/ áby vpadł przed nogámi iego/ to iefł/ áby fie vdał w połtuzieńftwo iego á w radę iego *RejPos* 239v.

»rady używać« [szyk zmienny] (2): *RejPos* 49v; Gdy iuz będą mieć [Cyganie] fwoie nadolne pořády [tj. osiedlą się]/ Támże czárćie z pogánem vżyway fwey rady. *BielSjem* 28.

Wyrażenia: »chytra rada« (1): Co iefł ímok w pífmie fwięthym to iuz wiemy/ iz czárt íprofný á chytra rádá iego. *RejAp* 137v.

»rada czarta, czartowska« [szyk 6:1] (5;2): A by był fluchał [Józef] rady czártá márnego/ mogłóć mu fie było kęš połzczęšćić/ ále krotkie á íprofnoby było dokończenie iego. *RejPos* 72v; Znáć rady czártowłkiey. *RejPos* 115v *marg*, 49v, 239v *marg*, 240 *marg*. Cf »wedle rady czarta«, »z rady czarta«.

»fałeczna rada« (1): Abowiem áć then nędzny á ciemny mítrz fáłeczny w wymyłły/ rádámi/ á náukámi fwemi możeć do czáfu pomoc w tym márnym nábyciu fwiátá thego z dozwołenia Pánłkiego tym zwolennikom fwoim. *RejPos* 218v.

»omylna rada« (7): Widziłz teź nieboże iuz y oczymá fwemi/ iz to omylna rádá iego [czarta] *RejPos* 239v; wielkić tho ftrách zá tę omylną radę tego márnego kfiążeciá fwiátá te⁸⁰/ odpáć od opieki á od opátrnošći prawdziwego á nieomylnego Páná fwego *RejPos* 240, 239v [2 r.], 240, 241v, 261v.

»rada zła« (1): Powftanie y krolowa Sábá y Niniwitowie/ y potępiác ie [złych ludzi]/ y czárći piekielni wrzełzceć ná nie będą, iz woleli ich rady złey fluchać *SkarKaz* 7a.

Szeregi: »rada a nauka« (2): ktory [czart] cie wiedzie ná to/ ábyš ty/ opušćiwłzy wierną náukę Páná fwego/ [...] náfládował rady á náuki iego. *RejPos* 82v, 72v. [*Ponadto w połqczeniu szeregowym 1 r.*]

»obietnica a rada« (1): Przedfię wolimy iść [...] zá onemi omylnemi obietnicámi á rádámi onego ciemnego krolá á kfiążeciá fwiátá tego *RejPos* 239v.

»pokusy i rada« (1): Tu iefł piękna náuká od Páná náłzego/ iáko zwycężyć mamy márne pokuły Czárthá íprzećiwniká fwego y radę iego *RejPos* 69v *marg*.

»rada a sprawa« (1): A pátrzayze te⁸⁰ po włzytkim fwiátu miedzy włzem zebrániem ludu fwiátá tego/ gdziekolwiek vyrzyfz tákiego człowieká/ ktory rádá á íprawą thego tho ciemnego kfiążeciá ípráwuie fie w obchodzie fwoim *RejPos* 115v.

Wyrażenia przyimkowe: »bez rady« (1): Ktory [papież Sylwester II] nie tylko przez czártá tey ítolice doftak: ále też ná niey bez rády iego nic nie ípráwował. *CzechEp* 424.

»wedle rady« (4): Azafz tu nie iáwnie ftyfzyfz od Páná íwego/ iákić tu nieomylny przywiley dawác raczy/ á iáki pewny Cyrográph ná mocne obietnice íwoie: Iz iefliże [...] ich [bogactw] nie będyefz wzywał wedle márnosci íwiátá tego/ á wedle rády onego íprofnego miítrzá iego/ [...] iz otoć do tego pomogę/ oto ták thego wzywiefz. *RejPos* 264, 180v.

~ *Wyrażenie:* »wedle rady czarta« (1): Boimy fie też tych bezecnych wsi/ ktorechmy tu márníe potárgowáli/ á biegamy około nich [...] íápáiąc z wíząd á nábywáiąc iáko mogąc tych márných rofkofzy iego/ á práwie íobie chleb iáko s kámienia czyniąc wedle rády oney czártá íprofnego *RejPos* 159v.

Szereg: »wedle woley a rady« (1): rozumiał Pan iz zá námi wftáwicznie miał ten przeftádownik [tj. czart] chodzić á wołác/ obiecuiąc nam dziwne bogáctwá/ [...] ábychmy iedno [...] vdali fie w íákomftwá á fálfzywe nábycia możności íwiátá tego/ wedle woley á rády iego. *RejPos* 72. ~

»z rady« (2):

~ *Wyrażenie:* »z rady czarta« (1): Wízfytko zle nábyte záwždy z rády czártá márnego. *RejPos* 326 marg.

Szereg: »z rady a z pomocy« (1): iz to wízfytko [mienie twe] maí z rády á s pomocy onego márnego á omylnego krolá y kfiáżeciá íwiátá tego *RejPos* 326. ~

»za radą« (2): A my niebożátká [...] wíwodfzy fie zá rádą tego íprzećiwniká íwego/ położylichmy wízfytkę nádzief w íwoię w pracach íwých á w trudnym nábyciu íwym *RejPos* 71, 116.

2. *Zamiar, zamysł, plan; postanowienie, decyzja; staranie; consilium Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; conatus, deliberatio, ratio, sententia Mącz; cogitatio PolAnt; consultatio Modrz; consensus JanStat [w tym: czyja, czego (281) – G sb i pron (112), pron poss (103), ai (poss) (66)] (465) : BierEz P2; Przitym ízczeńným obieraniu iego [króla] Niebýło s nich [panów] zádného takého: Ktorybý był w tey radzie pobłdził *KlerPow* 10; *BielŻyw* 16, 51; *WróbŻoít* 13/6; *RejKup* dd2; *DiarDop* 116 [3 r.], 117; Częftokroć ye [lud izraelski] z nyewoley ich íam [Pan] wybáwyác raczył/ Yednák oni w rádách íwoich w gnyew go pobudzáli *LubPs* Y3v, D2 [2 r.], E4; Tám naprzod z náuki ducha nietzfýtego wrádzili/ áby kfiéża żon wláfných niemieli: ktorą radę potym Syrycyus papiefz trzydziefty y ófmy báłwochwálcá potwierdził *KrowObr* 231, 207, 207v; Ná káždy czás chwał Páná Bogá: á próś od niego żeby drogi twoie ípráwował/ a wísfytki rády twoie w nim niech zoftáwáią. *Leop Tob* 4/19, 2.Reg 15/31; Thedy fłużełni rádzili áby więźnie pomordowáli/ izby kthory wypłynáwfy nie wćiekł. Ale íetnik chcąc záchowác Páwłá/ nie dopuścił im tey rády *BibRadz Act* 27/43, I 6c marg, 7a marg, 2.Reg 17/6, 14, *Ps* 80/13 (9); Lukrecyus íwiekier Kolátynułow á ociec Lukrecyey/ wyrozumiawfzy rádę Senátu/ nápominał zyęciá Kolátynułow/ áby dobrowolnie ípuścił wrząd w ręce Pátricyow *BielKron* 105, 72 [2 r.], 227; *KwiatKsiąż* O3v; Fretus consiliis et innixus, Spuífzczájący fie ná íwą rádę. *Mącz* 138a, 126c, 228b; *GórnDworz* P5; pánowie [...] rádzili miedzy íobą [...] y rzekli: záftápmy iemu [barwierzowi] íkryćie ná oney íćiefzce ktorą przez lás poiedzie á tám go zábijem/ á pochwalili wízfytcy thę rádę/ y nagotowáli fie tám nań. *HistRzym* 58v; iz gdzye kogo prawdá íwiéta iáko zły podkład w lube mieyfce doćiefnie/ iufz fie káždy o to pilnie ítára/ iákoby y rádámí íwemi/ y káždemi pilnoćiami*

fwemi zacierał á zátłaczał iá iákoby mógł *RejPos* 323, 334 [2 r.]; *HistLan Cv*; [rozumem wszystko miarkować mamy] Bo gdzieć tego w rádzie fwey mieć nie będziemy/ pewnieć nam wśzytko opák poydzie. *RejZwierc* 81v, 188, 255v; Zadna rádá nie iest lepszá iedno thá/ ktorey nie wie thwoy nieprzyaciél niżli co poczniefz/ á thy iego wiezf. *BielSpr* 35v; *BudBib Eccli* 15/14; *CzechRozm* 77; Bo iáko wiele białe głowy wpráwách ludzkich záfzkodzić mogą/ dofyć iásnie okazála oná ze wśzech nacudnieyfza y namędrfza Iewá/ ktorey rádá wśzytkiemu narodowi ludzkiemu zginienie przyniosła *ModrzBaz* 49, 137; O boże władogromy/ fzczeńliwy w fwey rádzie/ Ktokolwiek w tobie nádzieie kładzie. *KochPs* 127, 28; wytrwác niemogł mąż on zacny/ áby iego wćiekánim drudzy co ćiepierć mieli. y przefławną á práwie Philozowfká rádą/ wrocił fię do miáftá *SkarŻyw* 273; Wzięła potym Litwá co byli ná Zamku z Polaki do trzech dni przymierze/ izby fię rozmyflili y nárádzili wtym czáfie o podániu Zamku/ ále infza v nich była w fercu/ á infza w fłowiech rádá *StryjKron* 572; á Konftáns wiáwłzy fię záto/ furowy lift pifał/ do brátá fwego Konftáncyufá/ nápomináiąc go/ áby Atánázyufá dopuścił do iego Bifkupftwá; á iefliby tego wczynić nie chciał/ grożąc iże go mocą wprowadzić miał (tu niechay káždy wważa/ iefli tákie rády/ y poftępki z Bogá były) *NiemObr* 131; *BielSjem* 26; Tenże [Bóg] nam/ mimo znáiomfzé fáfiiády/ W śmiech obroćiwfzy náfzé płoné rády/ Przywiódł był Królá z dálekiéy kráiny *KochPieś* 40 [*idem KochWr*], 3, 24; *KochWr* 16; Kto chwały ze krwie niewinnégo Mężobóyfstwa nabywa: iáwnie fye tym chlubi/ Y nieopátrzną rádą fám z fwemi fye gubi. *ZawJeft* 40; *GrochKal* 10; Zaż wiek fkończę pierwey/ niż pobożney rády Skutek/ duzfá wyźrzy? *GrabowSet* G2v; Niech nie przemaga nádemną fálfz/ zdrádá/ Ani obłudnych/ ná mą fkázę rádá *GrabowSet* M4v; [politycy są] Podobni záflepionym Zydom/ gdy wrádzili Chryftufá zgładzić/ by fnadz Rzymiánie ziemie ich y onych fámych nie pośiedli: y gdy rádę fwą bezbożną wykonáli/ tedy y Chryftufá ftráćili/ y w niewoli wieczney zoftáli. *PowodPr* 40; *SkarKaz* 456b; Druga Iudyt co wczyniła? [...] y zdrowie y czyfłość fwoię ná to wáżyła: áby lud fwoy wybáwiła. Y pófzczęścił P.Bog rády iey/ y lud wybáwiła *SkarKazSej* 669a, 663a, 694a.

rada czego [= *dotycząca czego*] (2): A onże fám [mąż boży] pobuduje kościół Páńfki/ á odniefie chwałę/ fiedząc á panuiąc ná ftolicy fwoiey/ y ná theyże fwey ftolicy będzie Káplánem/ á będzie rádá pokoiu miedzy obiémá [*et consilium pacis erit inter utrumque*]. *BibRadz Zach* 6/13. Cf »radę (u)taić«.

rada około czego (3): żadne ine nasze rady, żadne stanowienia około obrony nic na(m) pózyteczne nie są ani będą. *Diar* 66; *RejPos* 16v; *SkarKazSej* 673a.

rada miedzy kim (pl) (1): iefli fie z woyfká [*nieprzyjacielskiego*] ktory wychyli: poimác go/ á ták fie dowiefz co zá rádá miedzy nimi *BielSpr* 25v.

rada o kim, o czym (13): A o tymże [*ludzie łakomi*] sie pracują [...] By onego przyczynili, Czego łakomie nabyli. A pomykając swych granic Nie mają sobie krzywdy za nic, – O tym wśzytká jego [łakomca] rada.– *BierRozm* 17; Záprawdę Miłóściwy Krolu wielki niedořtátek tu ná tym mieyfcu/ o kthorym iefli rády nie będzie/ actum de nobis. *LeszczRzecz* A4v; *RejZwierc* 91; Papieź w Rzymie [...]/ rády o rzeczách tych/ ktore *ad Statutum ROManae Ecclesiae pertinent*: á tę *priuata* do Roty odfyła *OrzRozm* T3v; O przyfzłym dniu niechay prózný rady *KochPieś* 24; *Phil* C3. Cf »mie(wa)ć radę«, »radę przedsięwziąć«, »rozproszyć radę«, »rady się zwierzać«.

rada w czym (3): *GroicPorz* A4v cf »pilna rada«. Cf »radę objawi(a)ć«, »radę (u)taić«. *cum inf* (1): To ich [mężów] rádá ná Seymie/ chłopká ná wsi złupić/ A ná fwych kołacyach káždy dzień fie vpić. *BielSjem* 3.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść [w tym z zapowiednikami: *ta* (4), *taka* (1); *(a)by*, *izby* (7), *iz*, *że* (4)] (11): *LibLeg* 11/48; *BierEz* L2; Biłkupowie z licemierniki radę vczynili/ aby milégo pana Iezufa zabitz mogli. *OpecŻyw* 69; Tedy ieden miedzy nimi Kaijfáls poczał mowitz: Wiécie ijżełmy niedáwno radę vczynili/ ijże go mámy zabitz *OpecŻyw* 82v, 82v; *OpecŻywSandR nlb* 3v; A ták y ia tę rádę przed fie wezmę ábych mu fie poruczył á wziął go zá bogá y zá obrońcę fwego *RejPs* 136; *RejKup* r8v; *BielKron* 411v; Sam zász [Witold] zmowiwłzy fię z przyciacíoły y z Boiáry swoimi Litewfkimi/ á zwierzvłzy fię im rády fwey/ iz miał do Litwy ná wielkie Xięłtwo ziáchác/ iáchál z Márienborku do Riterwerderu Zamku fwego pod Kowno. *StryjKron* 492; *KochAp* 6.

Ze zdaniem przydawkowym referującym sytuację wymagającą podjęcia decyzji [zaimek pytajny] (3): [*Ezop uwolniony przez Ksanta*] Szedł bełpiecznie miedzy ludzie: Y kazał áby milczeli/ [...] Oni gdy to vłlyfzeli/ Od boiázni áz wezdrzeli: Wełpoł fwe rády miefzáli/ Coby więc dáley działáli. *BierEz* F; *OpecŻyw* 82v; *RejPos* 213v.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: *taka* (1)] (2): Delfowie gdy to fłlyfzeli/ Táką rádę o tym mieli: Iefli się nie opátrzymy/ Połromoceni będziemy. *BierEz* G3v, P4v.

W połączeniach szeregowych (14): *LibLeg* 11/56v; Aby oni wkazdey rzeczi ktora byfie yem zdala niemnyey iem iako Koronie poziteczna wradzie, w vftavach y wobronie z koroną fie zgadzali. *ComCrac* 11v; (*nagł*) Przyfięgá Cefárska (-) Thobie Pánu Ianowi Papieżowi Ia Krol Otto obiecuię y przyfięgam/ [...] Ifz [...] żywotá álbo tzłonku nigdy/ áni dołthoienłthwá/ kthore małz/ moiá wołá álbo moiá rádą/ álbo moiá chucią/ álbo moim nápomínánim/ nie vthrácifz *KrowObr* 32v; Vestram nequeo satis mirari rationem Nie mogę fie wam wydzywić/ to yełt/ vczinku rádzie/ álbo przed fie wzięciu wálzemu *Mącz* 347b; *RejPos* 16v, 143; *RejZwierc* 255v; *RejPosWstaw* [143⁴]; *CzechRozm* 179v; *ModrzBaz* 70; *StryjKron* 522; O Boże włzechmogący/ od ktorego fá święte żądze/ dobre rády y pobożne fpráwy/ rácz opátrzyć fługi twoie/ tákim pokojem/ iákiego świat dáć nie może. *LatHar* 102 [*idem*] 182; *SkarKazSej* 695b.

W porównaniu (1): (Iáko) wody głęboke (iełt) rádá człowiecza *BudBib Prov* 20/5.

Przysłowie: Bo to łtára przypowieść/ iz káżdá obroná/ Słábłza gdy dobrej rády/ nie máłz o niey domá. *RejZwierz* 91.

Zwroty: »mie(wa)ć radę« [w tym: *o kim*, *o czym* (3), *z kogo* (1)] = *consilium habere* *Vulg*, *Modrz* [*szyk zmienny*] (11): *LibLeg* 11/48; *BierEz* G3v, P4v; Acz możne kfiążetá zyemłkye rády fwe myewáýą/ Ale Pan włlytko odmyeni co oni zmyłłáýą *LubPs* I; Słuchay co Pan bog o tákowey rádzie tego Concilium wálzego mowi przes Proroká. Biádá Synom fpuściáłym/ mieliście rádę/ ále niefemnie [*Vulg Is* 30/1] *KrowObr* 207, 241v; *Leop Apoc* 17/13; *Consilia instruere*, Mieć rádę po gotowiu pilnowác fwey rzeczy. *Mącz* 423a; *RejAp* 144; *ModrzBaz* 106v; Iedż potężnie [królu] do nieprzyacielá fwego. Záiedź mu drogę w oczy y mści fie chęłliwie/ Boć ma on o tobie rády niezycłliwie. *KmitaPsal* A4v.

»radę (na świat) objawi(a)ć (*a*. wyjawić), wyda(wa)ć, odnosić (*a*. roznosić), opowiadać, rozśławić; rada (bywa) wydawana, rozgłszana, wiadoma« [w tym: *wydać*, *wyjawić* (1); *w czym* (1)] = *manifestare*

consilium PolAnt, *Vulg; consilium evulgare Modrz; consilium revelare; consilium creditum a. divulgatum JanStat* [szyk zmienny] (8:6:2:1:1;2:1:1): *RejPs* 90v; *GroicPorz* d4; *KrowObr* 127v [2 r.], 128; *BibRadz* 1.*Cor* 4/5; iednego czału zburzyło fie połpolftwo ná niektore ludzi/ co wydawali przed nim [przed królem] ich rady tajemne. *BielKron* 327v; Enunciare consilia amicorum adversariis, Wydąć/ wywąć rady przyacielskie nieprzyacielóm. *Mqcz* 254b; Promere consilia, Rosławić rady. *Mqcz* 325b; *RejZwierc* 147; Gdy też rozumiesz iż twoię rádę wydano nieprzyacielowi/ odmień vmył fwoy/ przekuy z nowu fwoię sprawę ná inny czas y obyczay. *BielSpr* 36v; *PaprPan* Pv; Bo wiele złego ztąd przychodzi/ gdy rady zwierzchnych Pánow nierozmyślnie/ fkwápliwie á przed czałem bywają rozgłazane. *ModrzBaz* 25v; *SkarŻyw* 373; *KochPieś* 4; *WujNT* 1.*Cor* 4/5; *SarnStat* 116, 142, 868, 989, 1125.

»radę odmienić, obrocić [w co]« [szyk zmienny] (3:1): Potym Cefarz ruszył fie z Aufzpurku do Vlmy/ á tam wiarę odmienił/ y rádę *BielKron* 233v, 224, 236; Boże obróć w dobre Náfze rady. *CiekPotr* 86.

»ostać przy radzie« (1): Y ostantie przy tey radzie Iż to wtem nadzieje kładzie Czo tu ftrój za żiwota *RejKup* r8v.

»radę (po)znać, wiedzieć; rady się dowiedzieć (a. wywiedzieć), uznawca« [w tym: do czego (1)] = *consilium scire PolAnt* [szyk zmienny] (4:2;3:1): A poznawszy rádę iedney ftrony/ drugiej tego nieobiawię/ áni fye ku niey fklonię *GroicPorz* e3v, d4; A wżakoż temu [pochwyceniu Jonatana] dofyć vczynić nie mogli/ bowiem fię oney rady ich dowiedziano [quia innotuit illis consilium eorum]. *BibRadz* 1.*Mach* 9/60, *Is* 5/19; *Consilium hostium explorare*, Wywiedzieć fie rady nieprzyacielskiej. *Mqcz* 306b; *BudBib* 1.*Mach* 9/60; A przeto żołnierz/ chocia niewie rady ftrórznych fwoich [ignarus consiliorum superiorum suorum] (ktore częstokroć trzeba aby tajemne były) ma być posłuzen *ModrzBaz* 114v; *KochPs* 142; [mówi król] Ty [Boże] wiesz rádę/ mył/ y chęć moię do pokoiu *StryjKron* 522; Vznawco tajemné rady [tj. Boże]/ Który baczyłz fkryste zdrády/ Zepchni ią [zazdrość] w wieczné ciemności *ZawJest* 23.

»radę przedsięwziąć (a. wziąć (przed się)), (przedsię)brać« [w tym: o czym (2), przeciw komu (1)] = *intendere consilium, suscipere deliberationem Mqcz* [szyk zmienny] (9:2): Lífká potym k domu przyydzie/ A gdy fwych liśiat nie naydzie Porozumiálá orlą zdráde/ A o pomście bráá rádę. *BierEz* H3; *RejPs* 136; a wolno inffa rade bendzie na Seimye wziącz o należących koronnich nie bępiecznościach. *ConPiotr* 35; Stultum capere consilium, Szaloną rádę przed fię wziąć. *Mqcz* 423d, 191c, 352d, 445a, 486a; *CzechRozm* 185v; Widząc pánná ifz trudno było vyść oycowfkiey ręki/ taką rádę wzięła: vmyśliá tajemnie vciec *SkarŻyw* 487; KSiądz Siemikowfki/ máiąc beneficium iedno controuerfum, w którym mu Gámrat Arcybifkup Gniéznieniński przefzkadzał/ wziął tę rádę przedsię/ że przyftał do tegóz Arcybifkupá *KochAp* 6.

»(wniwecz) rozproszyć (a. rozpraszać, a. rozsyp(ow)ać, a. obracać itp.) radę; rada wspank się obraca, rozleci się, rozruszona będzie, wniwecz obrocona« [w tym: o czym (1)] = *dissipare consilium Vulg, PolAnt; destruere consilium PolAnt; dispergere consilium Modrz* [szyk zmienny] (15;2:1:1:2): *BierRaj* 16 [2 r.]; Tako panie Iezu kryfte raczi zniłzczyć gich [nieprzyaciól moich] złe rady/ Iakos w niwecz obrocił radę achitofelowę *TarDuch* D4; ábowiem y oni fámi [świeccy mocarze] niewiedzą gdy fie rozleczą

łpołu zdulfkami ich wlfytki łprawy y tciemne rady ich. *RejPs* 215, 48; *LubPs* H4v; Y rozerwie łe duch Egipthłki we wnetrznofciach iego [tj. *swoich*]/ á radę iego łtracę [et *consilium eius praecipitabo*] *Leop Is* 19/3, 2.*Reg* 15/34; *BibRadz* 2.*Reg* 17 *arg*, *Is* 19/3; *RejPos* 334; nie będyzeli on łam [tj. *Bóg*] Hetmánem/ á nie będzili łłki á miłofierdzia iego łwięthego/ y rady nálze/ y łprawy kázde nálze/ y mocy namofnieyfze nálze w niwecz záfwe będa obrocone *RejZwierc* 255v; *BudBib Is* 8/10; *ModrzBaz* 144; Rady wielkich Monárchów pan w niwecz obraca [reprobat *consilia principum Vulg Ps* 32/10] *KochPs* 45; *KochPieś* 41; Onéy [fortuny] rákofze/ y łéymy łłucháią: A ludzkie rady wlpák łye obrácią. *KochWr* 16 [*idem KochPieś*]; *ZawJeft* 15; ODpuś wyłtepkki/ łzy me ofufz/ Pánie/ Oddal odemnie nádzieie fałzywe/ Brzydkie rady zniłcz *GrabowSet* N3v; *SkarKazSej* 668a [2 r.].

»uczynić radę« = *podjąć decyzję* [szyk *zmienny*] (7): Niegdy łe záiące rádźili/ Iákoby łwey nędze zbyli: [...] A ták złzedłzy łe w gromáde/ Vczynili táká radę: By dáley żywi nie byli/ A włzyłcy łe potopili. *BierEz* L2; We łrodę po kwietné niedzieli/ licemiernicy ij xiążęta żydowłcy/ ofłatecznie radę wczynili ijżby koniecznie Iezufa zabili. *OpecŻyw* 82v [*podobnie* (5)], 69, 82v [2 r.]; *OpecŻywSandR nlb* 3, 3v.

»radę uradzić, umyślić; rada uradzona, postanowiona« [w tym: *na co* (1)] = *consiliare a. consultare consilium PolAnt* [szyk *zmienny*] (3:1;1:1): Potim Rada polska y rada vengierłka y rada Moldawłka niwyyem czo za radełczie vradzyły y yakofczie vyednaly. *LibLeg* 11/55v; Ludu moy/ wlpomni teraz łobie/ co zá radę vmyłł był Bálák [quid *cogitaverit Balac*] Krol Moábłki *BibRadz Mich* 6/5; *RejPos* 334; Tá (iełt) rádá vrádzona [Hoc est *consilium quod decretum est*] ná włzytkę ziemię *BudBib Is* 14/26, *Is* 8/10, *Ier* 49/30.

»radę (u)taić (a. zataić), (za)kryć; zachować w radzie tajemność; rada (ma a. może być) tajemna, skryta (a. zakryta), tajemnie chowana« [w tym: *tajemna i zakryta* (1); *czego* [= *dotycząca czego*] (1), w czym (1)] = *consilium occultare; consilium occultum Modrz* [szyk *zmienny*] (4:2;1;12:3:2): Zachować w radzie tajemność iełt wyłoka dobroć. *BielŻyw* 96; *RejPs* 215; [*przysięga pisarza miejskiego*]: przyłfyęgam [...] tciemnych rad Mieyłkich ktore poznam álbo kthorych mi łye zwierzą nikomu nie obiáwiác *GroicPorz* d4; *BielKron* 327v; *RejPos* 189; Biádá głębokim [tj. *ludziom skrytym*] ktorzy przed Iehową kryią radę [abscondatis *consilium*]/ y bywáią wciemności vczynki ich *BudBib Is* 29/15; ten ze pniá Izáiego vrodzony kwiatek [tj. *Jezus*] łądźić miał/ ále nie z widzenia y powiełci/ [...] ále bes tego włzyłtkiego łpráwiedliwie miał łądźić/ iáko ten/ przed ktorym tciemne y zákryte nie miály być rady/ łprawy y myłli ludzkie *CzechRozm* 179v; Nie wyda nálz [tj. *Krzysztof Głowa*] tajemney wierz mi ni w czym rady/ Weyrzawłzy ná ofobę nie łękay łe zdrády. *PaprPan* Pv; ktemu też ma [hetman] vmieć [...] huffy nieprzyácielłkie ábo miełzác ábo ofkoczyć: rady ich wylzpiegowác/ á łwoie vtáić *ModrzBaz* 115, 114v, 115; Ná koniec/ popiłał łe przed naywylzym Sędzią/ ktory włzytkie rady łkryte widzi/ z łumnieniem y z myłłą twoią. *ModrzBazBud* ¶6; *KochPs* 142; powiedzieli mu [panowie *Aleksandrowi*] ná to/ poniewáżes ty przed námi radę łwą zátáił przedłwzięcią [!] łwego/ my z tobą dáley nie poydziemy *StryjKron* 672, 215; *KochPieś* 4; *ZawJeft* 23; To zápewne/ wiem/ będzie/ że Collátinus godne karánie krzywopryłięłtwá łwego od Bogow odniełe/ ktorym ludzkie rady tciemne być nie mogą. *Phil* E3; *LatHar* 562; ABowiém czeńtokroc różność wiáry/ przywodzi

różność wmyślów: y rady bywają wydawane/ które mają być tajemnie chowane [*consilia ... quae traduntur secreta observanda JanStat 747*]. *SarnStat 116 [idem 989], 142, 868, 989.*

»radę wypełnić, wykonywać; dosyć uczynić radzie« = *consilium confirmare Vulg; consilium facere PolAnt (1:1;1): WróbŻółt 19/5; a wżakoż nie przyzedł [Nikanor] ktemu/ aby był mógł dożyć uczynić oney swej nędznej radzie [tamen non obtinuit perficere miserum suum consilium]. BibRadz 2.Mach 15/5; BudBib Is 44/26.*

»rady się zwierzać (a. zwierzyć); radę zwierzyć; rada zwierzona« [*w tym: o czym (1)*] = *consilium communicare Modrz [szyk zmienny] (4;1;2): GroicPorz d4; [przysięga biskupów papieżowi:] Rady ktorey mi się zwierzą/ łami przez sie/ albo przez polly/ albo przez listy/ ku ich śkodzie moją wiadomością żadnemu nieobiawię. KrowObr 128; ModrzBaz 25v, 115; StryjKron 492; iżeś ty tajemną radę tobie zwierzoną/ [...] nieprzyjaciółom na zdradzie wydał [Consilia tibi credita ... prodidisti JanStat 540]. SarnStat 142, 1125.*

Wyrażenia: »dobra rada« = *bonum consilium Modrz [szyk 11:2] (13): RejZwierz 91; Należy mniemając by wciekali [wrogowie] gonili ie s łtrzelbą/ zwłazczą/ lekcy ludzye/ chcący im zabieżeć na drugą łtronę rzeki/ aby im bronili przeprowiania/ y dobra by tho była rada by byli wczás przyłzli. BielKron 411v, 415v; RejZwierz 76v; ModrzBaz 144; KochDryas A2; LatHar 102, 182; Łakomłtwo dobre rady o oyczyźnie rozprałza. SkarKazSej 668a marg, 668a, 694a, b, 695b.*

»głupia, mało mądra rada« [*szyk 1:1 (1:1):*] Bo niełufzna/ by corá płáciłá Zdrowiem łwym/ głupia rada moia co łprawiłá. *ZawJeft 43, 27.*

»jedna (a. jednostajna), zgodna (a. zgodliwa) rada« = *unum consilium Vulg [szyk 9:1] (8:2): KrowObr 241v; I z łfedł sie wlyłthek lud łráhelłki do miáłthá/ iákoby ieden człowiek/ iednołtháyną myłłá y rada [eadem mente unoque consilio] Leop Iudic 20/11 [idem SkarKazSej 673a], Apoc 17/13; Cefarz przed Senátem Kłiążąt powiádał [...] aby wżem rzeczám ktoreby łkázę miáły wczynić w rzeczy polpolitey/ wczás zgodliwą rada łwoia zabieżeli. BielKron 219, 417v; RejAp 144, 145; SkarKazSej 673a [2 r.], 677b.*

»nierozmyślna rada« (1): Należy téż Polłowie Rułcy/ ták iákochmy im w Wiśni rołkazáli/ ná to bránié [*tj. egzekucję dóbr*] nie zezwálaia. Skąd miérziączká Górnych Ludzi przeciwko nam łye mnoży: groźby y odpowiadania/ iedności Korony polłkiéy przeciwne. (-) Takci wmié nierozmiłna rada: zá ktorá idzie niezgodá. *OrzQuin B2.*

»omylna, [kogo] omyliła rada« [*szyk 3:2 (4:1): [Achaz]*] cokolwiek mógł piéniędzy wydrzeć zgromádził/ y kołciółowi nieprzepułcił/ Krolowi Ałsyriyłkiemu dawał/ áczłkolwiek go rada iego náołtáthek omyliłá. *BielKron 265v; Biáda wam ktorzy iestelcie głębokich łerc/ á chcecie zákrýć omylne rady łwe przed oblicznością Pána łwego [Vulg Is 29/15] RejPos 189; gdyż kázda omylna á zła rada musi być záwždy wyiáwioná RejPos 323, 323 marg, 334v.*

»pilna rada [*w czym*]« (1): ieden zacny człowiek ták o w.W. w łwoich kłyážkách niedawno nápiłá. Ktorego theż czuyna praca/ [...] okołó pilney rady w rozmnożeniu Spráwiedliwłci łwiętey/ [...] byłá záwždy [...] łwietna. *GroicPorz A4v.*

»płocha rada« = *temeritas Modrz (4): RejRozpr D2; MycPrz II B[3];* Ale ielłiby polpolłtwo łamo się rządzilo/ płochá rada się łprawiáć/ [...] tedy ono Páńłtwo zowá *Dymokratia/* to ielł polpolitego

człowieką pánowánie. *ModrzBaz* 3v; [głupi ojcowie nasi] Ták znaczne przykłády Gniewu páńfkiego widzác/ prze fwe płóché rády/ Nic fye nie polepżyli *KochPs* 161.

»pożyteczna [czemu] rada« (1): [niewybrani na urzędy poselskie] z fercá ná vrzędy oboftrzonego/ ábo z głódu ná fwe dobre mienie/ ábo z waśni ná duchowne/ rofterki sieią/ y dobrym pożytecznym Rzeczypołpol(itej): rádom przełzkadzáią. *SkarKazSej* 694b.

»przewrotna rada« (1): O przewrotnelz to fą tákowe rády á myfli wáfze [fałszywi prorocy]/ ktorými ták zwodzicie lud moy [*Perversa est haec vestra cogitatio Vulg Is* 29/16]. *RejPos* 189.

»rozmyślna [= rozważna] rada« (1): Iáko wiązánie y bálki drzewiáne w budowánium mocnie zięte/ záchwianiem nie bywáią rozerwáne/ thák ferce vmocnione rozmyflną rádá [in cogitatione consilii] żadnego czáfu fię nie włęknie. *BibRadz Eccli* 22/19.

»słuszna rada« (1): Bo kthora rzecz nie będzycie słufzną rádá á roftroptnym rozmyfłem rozważona/ trudno kiedi ma być y ftátieczna y dołkonáła. *RejZwierc* 162v.

»spolna (a. zobopolna) rada« [w tym: spolną radą (2)] [szyk 10:2] (12): Ípolną rádá kázali go wiéść fýnum iégo do Padwi *MurzHist* Ev; Wízákęście fobie brácia/ v was ípolne rády/ Poki cícho być może/ nie fzukáycie zwády. *Prot* C4v; *RejZwierc* 188 marg [idem] Bbb2v; poki iefzczę w wierze Krześciánfkiey rozłterku Dyabelfkiego y chćiwości niebyło/ kościóły wżyftki ípolną rádá y połługá ftárfznych bywáły rządzone. *WujJudConf* 154; *RejPosWstaw* [143⁴]. Cf »za spolną radą«.

»zła rada« (3): W mieście byli łotrowie dwá Hetmáni/ ktorzy wżytek lud fwą złą rádá záfiedli [= oszukali]/ ktorým była wżytká ípráwá obrony poruczóná *BielKron* 147; *RejPos* 323; á niewiełciuchow/ á ludzi nizezemnych náfádę ná mieycá ná ich [sprawiedliwych]/ ktorzy prze złą ípráwę á ráde fwą fámi ie [niesprawiedliwe królestwo] fnádnie zágubić będá mogli. *RejZwierc* 40v.

Szeregi: »dekret i rada« (1): Tenze [wojewoda poznański] do deputatow z lifti połelal na tribunali zalecaiac íprawi fwoich/ i tak muáfalo bic iako kazal y chcial/ iaki Decret y Rade połlal, Dixit et facta funt. *PaprUp* I4.

»rada i dyskurs« (1): Bo iákoś sie W.M. dobrze przypátrzył/ Króla tego ták mądręgo rozumowi wielkiému/ á we wżytkich rádách y difcurfách [...] dołkonálemu/ ták trudno któregó mego rownia/ biegłość álbo vmieiętność/ do tego przyść może *Oczko* A2v.

»gadka ani rada« (1): A ya M.kroliv tey gadkj niemam nygdi any radi abich ya gothowal woynę na wasche zyemie *LibLeg* 11/48.

»myśl (a. rozmyśl, a. umysł), (i, a) rada« = *cogitatio et consilium PolAnt, Modrz; mens et consilium Vulg; mens et sententia Mącz* [szyk 7:6] (13): Pán záfwdy dziwną możność fwą ná wífem okázuye/ Rády ludzkycy y myfli ich w niwecz rofypuye *LubPs* H4v; *Leop Iudic* 20/11; *Mącz* 216b; *RejAp* 145; *RejPos* 189; Tákze y z nieprzyiacielem gniew muśi być/ ále rozmyflny á porádnny gniew. Bo iefli go rozmyfłem á dobrą rádá nie zwalczyłz/ byś też nań nabárzicy z dáleká zgrzythał zębámi/ tedyć mu to nic nie záfwdzi. *RejZwierc* 76v, 162v; głęboke záfóżyli fundáment dla miełzkania obywatęle Chácorá/ mowi Iehowá/ lecz vrádził na was Newuchadrecar krol Bawelki ráde/ y vmyślił ná was myśl. *BudBib Ier* 49/30; *ModrzBaz* 144; Zmácaj fercá/ wytrząśni wżyftki mé rády/ Wżyftki myśli/ o pánie [interroga me, et cognosce semitas meas *Vulg Ps* 138/23] *KochPs* 204, 142; rychło

potym niespodziewana śmierć nieboszczyka Króla wszystkie myśli i rady nasze pomięszała *ActReg* 159; *SkarKazSej* 677b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»rada i pieczętowanie« (1): Y zleby sie s tą Rzecząpolskithą działo/ gdyby tylko na jednego człowieka radzie i pieczętowaniu zostawić miała. *Phil* 12.

»rada, (i, a) (po)stanowienie (a. ustawa)« (7): *Diar* 66; O świętąz to była rada á święte postanowienie [*zwrócenie się ludu izraelskiego w oblężeniu do Boga*]/ daleko mocniejszy niżliby byli wszyscy ludzie i wszyscy dzyćć zwiedli na wspomnienie swoje *RejPos* 213v, 104v, 188; Radzili potym o potrzebach/ nakładach/ y początku podniesienia wojny na Polaki/ wżakże zdało sie im zmyślać/ y taic tę radę/ y postanowienie do cząfu/ ażby pierwej rzeczy przynależące/ y potrzebne na tak wielką wojnę zgotowali. *StrykKron* 215; Milczenie Pánińskiey płci nawięcey przyłtoyne/ Ich rady á wstawy/ nie bārzo są łtoyne. *BielSjem* 16. Cf »za radą i postanowieniem«. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»praca i rada« (1): [*Luter pocieszał Melanchtona*:] bądź tego pewien/ yż nālze rzeczy Pan Bog przed sie wziął y strzeże ich/ krom nālzey prace y rady *BielKron* 209v.

»rada, przedsięwzięcie« [szyk 1:1] (2): Mea sic est ratio et sic animum induxi meum, Ta yeft moyá rada moye przed sie wzięcie/ y na tom sie yuż vdał. *Mącz* 347b, 191c. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(i) rada, (i, a, a(1)bo) sprawa« = *consilium et actio PolAnt, Modrz, JanStat; consultatio et actio Modrz* [szyk 15:8] (23): *RejPs* 48, 215; Ich Zelyflawskyego widall v Balczer Kalkraythera wblumberku fama wthorego, widall thesz tham nyemale Zyazdi thowarziłstwa łoby nyeznayomego Aye nyewye czo załprawy albo radi gich bywali *LibMal* 1553 /179; A gdybych chciał wyliczyć wszyscy do jednego/ Miałbych łnadz tu co czynić aż do dnia ładnego. Iákiekolwiek są rady y łprawy Seymowe/ Iákiekolwiek są zálie postępk domowe. *Prot* D; *RejPos* 251v, 334; A łprawy nālze y rady nālze tak záwždy zamieszane będą/ iż ku żadney rzeczy poćciwey á potrzebney nigdy sie przygodzić nie będą mogły. *RejZwierc* 264v; A mieymy vpełną nadzieię z Dawidem o tym Pánu łwoim/ thedy pewnie y łprawy nālze/ y rady wszyscy domowe nālze poydą nam/ iáko ono łtara przypowieść ieft/ iáko wianki wił. *RejZwierc* 265v, 40v, 263; *BudNT Luc* 23/51; A tak wszystkie rady y łprawy/ máią być odložone do tąd/ aż ono zápalenie krwi [tj. gniew] opłonie *ModrzBaz* 7v; A ielli sie to będzie znaczyło/ że rady y łprawy iych [ludzi] będą sie ściągály ku wojnie/ trzebá w tem wšelákiemi łpołoby/ by jedno wczłiwemi/ przekázác. *ModrzBaz* 103, 8, 9v, 23v; *KochPieś* 4; *ArtKanc* Q5v; *LatHar* 726; A niechay siedzą [sekretarze] przyłuchawáiac łkarg po Młzy nālzey/ aż do godziny obiedniy: po obiedzie zá sie do wieczery/ ábyłmy wolniy mogli radam y innym łprawam nālzym przypilnowác. *SarnStat* 324 [idem] 946; *GrabPospR* N3; *PowodPr* 53. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*]

»rada i uczynek« (1): A oto mąż imieniem Iozeph/ Senatorem będąc/ mąż dobry y łprawiedliwy/ (ten nie zezwalał na radę y na vczynki ich [Żydów] [*consilio et actibus*]) *WujNT Luc* 23/51. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»rada i usiłowanie« (1): Habeo certam viam qua omnes illorum conatus investigare et consequi possum, Mam pewny obyczay którym wżiłtkich ich rad y wśiłowania łatwie dóyde. *Mącz* 490b.

»rada a wotum« (1): *Dividere sententiam*, Gdy kto w radzie ze swego mieyćcá wotuyąc dwie albo więcej rzeczy olięga/ których sie yedná podobác może druga nic/ Tám bywa żądanie áby tá rádá/ á to tákowe wotum dwie álbo trzy rzeczy w sobie zamykáyące/ było ná części rozdzielone *Mqcz* 91b.

»rada i zabieganie« (1): Bo gdy naypilniey rády y zábiegánia potrzebá/ przekłete opilftwo wftytko sobie lekce waząc/ przyszłemu niebefpieczeńftwu nie ták iakoby potrzebá zábiega. *PowodPr* 72.

Wyrażenia przyimkowe: »wedle (a. według) rady« (2): [*Panowie, chcąc zabić cesarza Domicjana, umyślili*:] przenaymiemy gofpodarzá z gofpodyniá/ áby gdyż sie Cefarz vpokoi/ nas ku niemu puścił/ á zábijemy go tám/ y vczynili według they rády. *HistRzym* 59; tedyby sie iednák ludzie mogli nie ládáiáko contentowác tá moią edicią teráznieyşzã/ ná poşlednieyşzych Séymów Conştituciách przeşstawáiąc/ wedle rády ştáręgo Królá Zygmuntá/ który ták ştanowiąc mowi: [...] *SarnStat* *4v.

»z rady« (1): [*ten obyczaj jest opuszczony*] (nie żeby vmyşlnie: ále iż zá żywotá náşzęgo/ gdy iefcze królestwo nie wákowáło/ y więcęcy z przezyrzenia bożęgo/ á nişli z ludzkięy rády [*magisque divina ordinatione, quam humano consilio JanStat* 10] obránié Ie⁸⁰ królewkięy M. ştáło sie) *SarnStat* 10.

»z radą« (1): Mądrzy/ pobożni y ştáteczni niech przy nim [*młodym królu*] sie bawią/ áby sie náuczył wftytko z radą czynić *SkarKaz*)(4.

»za radą« = (*cum*) *consilio JanStat* (10): *OrzRozm* T; á ták zá radą tego Synodu [*hoc sacro approbante concilio JanStat* 224] to şkázuiemy: áby *Ordinarii locorum* nie tylko przy Tumfkich koşciólách/ ná şzkólách Rectory/ Miştrze mieli/ [...] ále téz po miáfteczkách więtyşzych y mnieyşzych niech Bákálarze będą *SarnStat* 199.

~ *W połączeniu szeregowym* (1): zá vważoną radą y opátrzností pilná/ y zá przypátrzeniem Królewşkim [...] oné [*obywateli ziemi belzkiej*] w náşzé [!] y potomków náşzych obronę Królewşką y Korony znou wşielişmy *SarnStat* 1053.

Wyrażenie: »za spolną, społeczną radą« = *cum communi consilio JanStat* [*szyk* 4:2] (5:1): *Coniunctis sententiis decernere*, Zá şpoleczną radą co zámknąc. *Mqcz* 178a; Którzy to Senatorowie z X. Arcybiskupem zgromádeni/ będą mieli *facultatem* te lişty przynieşione [*przez poşła*] otworzyć/ [...] á potym zá şpólną radą Senatorów wedle tego/ zkąd iákie poşelştwo przybędzie/ y iáko potrzebá R.P. vkaże/ odprawić *SarnStat* 45; A wşákże o targowym polnym/ tedy tá moc niech będzie záchowaná do Hetmáná Wielkięgo: áby zá şpólną radą zaplátá rzeczy byłá dawaná. *SarnStat* 312, 1012, 1022 [2 r.].

Szeregi: »za radą i postanowieniem« (1): Ale yeflybi yachacz mvfyala [*królowa*] za ych [*panów węgierskich*] radą y postanowyenym tedi bi niech yey <m.> the rzecz pretko odprawowala abi yey m w tim kto yni nyeprezekazyl *LibLeg* 11/42v.

»za wiadomością i radą« (2): żadni téz Poşłowie w rzeczách wáżnych do obcych ştron poşłáni bydż niemáią: iedno zá wiadostí y radą şpólną obudwu Narodów. *SarnStat* 1012 [*idem*] 1022. ~

W przen (7) : Y owşfem to iefş moią rádá/ abychmy wşfyfcy wierni ięgo dufáli iemu [*Panu*] á wşfytki **rády** şerc náşşych ácz iemu wiadome położyli przed nogi ięgo *RejPs* 90v; Şcişną sie kroki mocy ięgo [*bezbożnego*]/ á zepchnie go ná şfyię rádá ięgo. *Leop Iob* 18/7; *BibRadz* 1.*Cor* 4/5; *WujNT* 1.*Cor* 4/5; *GosłCast* 39.

W połączeniu szeregowym (1): Stądże y z wielu innych przyczyn pochodzi skaza Rzeczypospolitej rzeczy/ iż leży iako napóły vmarła/ tak w Radach/ w sprawach/ iako y w Rycerskich rzeczach *BielSpr* b4.

Zwrot: »radę proć [= niszczyć]« (1): Ale fortuna zawsze jego [Włodzisława] rady próbła/ A nawet y żywota zayrzała mu zgoła. *KochFrag* 44.

Przen (1) :

Szereg: »rada i siła« (1): A przeto ia tak dzierzę/ iż nie to było główne przed się wzięcie natury/ żeby ludzi chorobom/ niewczasom/ y doległościom poddała/ (bo nie to s tym nie rymuje/ aby ona kthora iest matką wżytkiego dobrą/ miała nie na to radą/ y siłą swą náfadzić/ abyśmy my tak wiele złego mieli) ale co? *GórnDworz* H8v.

α. *O planach, zamysłach bożych (107) :* *PatKaz II* 24; Wtore pan bog wradzye troycze szwyatey pytal yestly by bog myal nyeuyaftha stworzycz ktora by myala upad szwyata napraucz *PatKaz III* 89, 88; A tak nyechay wśytek swyāt chwali cyebye Pánye/ A na część twą wydawa rozliczne spywánye/ Wyznawając tak strallne rady twoye Boze *LubPs* P3v, Y5; Y Odpowiedzial Iehowā liowowi z wichru/ ā rzekł. Kto to zācma radę słowy bez vmieiętności. *BudBib Iob* 38/2; [*Panie tyś*] Wielkiej rady [*Magnus consilio*] ā obfity wśprawie/ bo oczy twoie otworzone na wżytki drogi synow człowieczych *BudBib Ier* 32/19; To co Pan Bog od wieku w swey radzie włożył/ Posławszy tu ku Pannie/ to nam iscie ziawil *ArtKanc* A3v; PO co się wznośzę? czemu tufzę sobie/ Z moiey krewkości/ spodobać się tobie? Gdyż/ twoie rady/ są niezrozumiane/ A przecz co czynisz/ przyczyny nieznanę? *GrabowSet* 12v; *LatHar* 312; Abowiem ludzie na wietzszego niż łami przysięgają; ā káždego sporu ich koniec ku potwierdzeniu/ iest przysięgā. W czym chcąc Bog dziedzicom obietnice obficyey okazāc nieodmienność rady swey/ przysięgę na to vczynił: abyśmy przez dwie rzeczy nieodmienne/ [...] namocnieyszą poćiechę mieli *WujNT Hebr* 6/17; *GosłCast* 13; [*Leop Is* 47/13].

rada około kogo (1): Vczlię [!] nikim/ by był nagrzesznieyszy nie gārdzić/ ā na skrytą radę [!] Bożą około nas pamiētāc. *SkarŻyw* 82.

rada przeciw komu (1): A zeydā nie narodowie do ciebie w gromādę/ Gdy zāczniesz przeciw złoŃnikom Pánye twoyę radę *LubPs* B6.

rada o kogo (1): O dołtoynofzcz yesth uyelka czlouyecza oto nye o anyoly byla rada smylouaczly są yulf nad nymy ale o czlouyeka/ any/ anyol myal zwabycz sına bozego znyeba ale czlouyek *PatKaz II* 34.

rada na kim [= o kim] (1): wżytek lud y mytnicy vczili Bogā y chrzcili się Ianowym chrztem: Lecz Pharyzeufzowie/ y vczeni w zakonie/ radā Bożą na sobie wzgārdzili/ y chrzczeni byc od niego niechcieli *SkarKaz* 514a.

rada nad kim (1): Chodźcie ā oglādaycie sprawy Boze: strālny w radach swych nād sınıy ludzkimi. *Leop Ps* 65/5.

rada o kim, o czym (6): O barzo [...] z dawna dawnego o tey pannye rada byla wbofskich tayemnychach *PatKaz II* 31v, 34v; Nowa radā o zbāwieniu ludzkim. *RejPos* 101v *margin.* Cf »radę mieć«, »uczynić radę«.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść [w tym: że, iż (3), zaimek pytajny (1)] (4): *PatKaz II* 30; O boze uyelky jako dzywna mądrofzcz thwa jako nyeprzebadana rada twa ylf tak przefz nyeuyafthā

pomoglełz łzwyatu łthraczonemu *PatKaz III* 106v; *KochPs* 39; A tu obácz dziwną rádę Bożką/ że przeto chciał/ áby Piotr S. książę Apoftolłkie do Sámáriei był poślány; áby napierwłzge haeretyká/ [...] zgromił y potępił *WujNT* 430.

Z przytoczeniem zdania pytajnego (5): othym y pyłche Szwyąthy Augułtyn rzekącż byla rada zwyecznołzczy wtayemnyczach bołkyey vyelmoznolzczy yułzly łyą zmylouacz nad czlouyeykem ktorego zyecznołzczy umyłlyłymy łtworzycz napodobyenłtwa nałche *PatKaz II* 32; Utorá rada w bołthwye byla ktorą [*lege: ktora*] {by} t{o} panna myala łyna bozego porodycz *PatKaz II* 30v, 32v, 33v, 34.

I sg w funkcji okolicznika przyczyny (3): Abowiemci Dawid wieku łwoiego włłuzywłzy/ Bożą rádą záłnął [*voluntati Dei dormivit*] *WujNT Act* 13/36, *Act* 2/23, s. 403.

W połączeniu szeregowym (1): Opułciłz kęš łwoiey woley łwiátá tego/ y márných łpraw y táiemniciego/ á włtápiłz w rádę y w táiemnice y w zacne łpráwy Páná łwoiego. *RejPos* 326.

Zwroty: »radę mieć« [*w tym: o kim* (1)] [*szyk zmienny*] (2): a yułch włzrechmocnołzcz bołka przed włzemy uyeky myal radą othobye myla panno y uybrał czyą matką łobye *PatKaz II* 35v; *PatKaz III* 88.

»radę poznać, wiedzieć« (1:1): *PatKaz III* 114v; Włzakże łz iego powinowáci iako ludzie/ bołkiéy rady niewiedzieli: gdy pán bóg łwá łwiétą wołá przes nie wypełniál: oni téłz czynili/ to/ na co byli przyiachali *MurzHist* Ev.

»uczynić, zacząć radę« [*w tym: o czym* (2)] = *podjąć decyzję* (3:1): *PatKaz II* 33v; Ale łz dekretiego [*Pana*] iuz zgwałcony być nie mołł/ wnet záczłł [!] nową rádę w táiemnicach Bołtwá łwego *RejPos* 101v; [*w księgach Genezis napisano:*] Gdy Pan Bog w Troycy łwey iedyny/ wczynił rádę o łtworzeniu człowieká [...] Stworzył tedy Pan Bog człowieká z ziemie *WerKaz* 282, 282.

»radę wykon(yw)ać, wypełniać« [*szyk zmienny*] (2:1): *PatKaz III* 128v; á Pan Bog [...] rádę łwá Bołką/ wykonać obiecuie: to ielł/ łz miał tego łwego pomázáńcá łyná łwego miłego/ krolem ná gorze Syońłkiey wyłtáwić *NiemObr* 21, 118.

»w radzie zamknąć, uradzić, zamknienie, zamkniony; rada postanowiona, zamkniona, postanowiła, przeznaczyła; postanowić radę« [*szyk zmienny*] (2:1:1:1;3:2:1:1;1): bouyem łyn bozy mądrołzcz oczcza boga zamknłł to w radzye łwey/ yłz chczyl łtápycz na łzwyath przyáwłzy plecż czlouyeczą *PatKaz II* 45v; y tą panną ofyeroual wbołtwye łwym łynu bozemu/ aby yá przyál łobye matką y łtalo łyą zamknyenye wradzye bołzkyey yłz marya dzyeuycza wybrana matka bołtwa/ o yełcze przed włzemy vyeky *PatKaz II* 48, 30, 45v, 67; *PatKaz III* 114v; PAnie thył ielł Bog moy/ wywyżłzác cię będe [...] ábowiemeł dżiwne rzeczy wczynił/ á rádę zdawná połtánowioną [*consilia quae dixisti a longe*]/ wczyniłł pewną. *BibRadz Is* 25/1; *RejPos* 73, 101v; Abowiem łię zgromáđziłi [...] Herod/ y Pontłki Piłat/ z pogány y z ludźmi Izráelłkimi: áby wczynili cokolwiek ręká twa y rádá twa przeznáczylá (*marg*) połtánowilá. G. (–) áby łię słtáło [*quae manus Tua et consilium Tuum decreverunt fieri*]. *WujNT Act* 4/28; Aż ié zásię Pan włzytki połpołu zgromáđził/ Kiedy iuz w ónéy rádźie łwéy bołkiéy wráđził/ Ize cię do łiebie miał wziác z tego łwiátá *SiebRozmyśl* K4. Cf »z postanowionej rady«.

Wyrażenia: »rada boska, boża, bostwa, w bostwie, (Pana) Boga« = *consilium (Domini) Dei PolAnt, Vulg* [*szyk 37:14*] (20:17:7:5:2): y łtalo łyą w bołkyey radzye uyrzeczenye yłch nykt boga ogarnáčż y wzyuoczye nołzycz nyemoze yedno uybrana nayczyłthłcha panna *PatKaz II* 30v; Obral łyn bozy

tą myślą panną matką z wieczności w radzie bożym *PatKaz II* 31v, 22, 23v, 27, 30 [3 r.], 30v (18); *PatKaz III* 114v; *MurzHist* Ev; A przetoż wy nie obowiązujcie rad Páná Bogá náłzego. *BibRadz Iudith* 8/10; Sybillá álbo Theobulin wšytko to iedno/ wykłáda lie rádá álbo wola Boża *BielKron* 132, 134v; [*Pan a Zbawiciel*] zázwdy lie opowiedá byc s takim głósem y s taką náuką/ ktora nie iest według fwiátá tego/ iedno z oney rády á z onego poštánowienia wiekuiftego Boštwá fwego *RejPos* 121v, 300; Y Syn Boży íam lie ofiárowáł wšedšy w przybytek nášwiétłzy/ to iest/ w táiemną rádę Bošką. *WujJudConf* 244; *SkarŻyw* 79 [2 r.], 82, 230; *NiemObr* 21; *WujNT Luc* 7/30, s. 222, *Act* 2/23, s. 430, *Act* 13/36, Bbbbbbb3; *SiebRozmyśl* K4; *SkarKaz* 514a. Cf »bez rady bożej«, »wedle rady bożej«, »z rady bożstwa«.

»rada pańska« [*szyk* 2:2] (4): Ale Pan wšytko odmyeni co oni zmyšláya/ Sámá yedno rádá Páńka ná wyeki trwác będzyc/ Myšl íercá yego po wšytkich narodzyech trwa wšędzyc. *LubPs* I; *BiałKat* 208v; Niechcá [*ludzie nieprawi*] rozumiec páńkiéy rády twoiéy/ Ze mię podwyzłzafz ty íam z íáńki fwoiéy *KochPs* 39. Cf »z pańskiej rady«.

»społeczna rada« (1): A thúš íuž íłyzáł [...] íž Pan twoy [...] nic lie nie domyšláł ípráwowác s człowieczeństwá fwego/ iedno ná co go przywiódł Duch s. á oná ípołeczna rádá od wiekow z Bogiem Oycem y z Duchem s. poštánowiona. *RejPos* [73].

»świéta rada« (3): *LubPs* I *marg*; Wnet tenze miłóšciwy Pan/ poštánowiłzy onę fwiétą rádę w onym Boštwie fwoim/ támze wnet ná onego złóczyńcę [*tj. czarta*]/ [...] táki dekret wczynic raczył *RejPos* 101v, 300v.

»tajemna, skryta (a. zakryta) rada« [*w tym: skryta (a. zakryta) i tajemna* (2)] (7:4): To tak niechay zoštánie [...] w tháiemnych á w niezrozumiánych fwiétych rádach iego. *RejPos* 300v; *WujJudConf* 244; IÁko ten S. Apóštoł nád porzucenim Żydowskiégo tak Bogu wmiłowánégo narodu/ [...] zdumiewáiac íię nád íkrytą y táiemną rádą Bożą/ krzyknáł mowiac: O [...] íáko íá nie zrozumiane íády iego/ [...] tak my tešz [...] záwołác možem: O íákie zákryte á táiemne íá rády Bogá náłzego *SkarŻyw* 79, 82; PRzecž tak ná Bogá cžęšto kołácemy/ Głupštwem žądzey íwey/ á po fwoiey chcemy Woli miec niebo/ y w nim íkryte rády/ Wieczne pokłády? *GrabowSet* T3. Cf »wedle tajemnej rady«, »z tajemnej rady«.

Szeregi: »myšl i rada« (1): íákož mácie zrozumiec Bogá ktory to wšytko ípráwił/ á íáko poznaćie myšl iego/ y ogárniece rádę iego [*mentem eius ... et cogitationem eius*]? *BibRadz Iudith* 8/10.

»rada i obyczaj« (1): Ale íešli przed oczymá miec będzicmy rádę y obyczaj/ ktorym on [*Pan Bóg*] to [*poczęcie Jezusa*] raczył ošobliwie wczynic: tedy záprawdę nád tę íáńkę y dobrotliwošć iego/ nic zacnieyšzego áni ípániálšzego nienaydzicmy. *KuczbKat* 30.

»rada i (a) postanowienie« (4): Páńka možnošć zázwdy wšytko ípráwuie/ á choç co ludzie okrutni chcá ítánowic nád wolá iego/ tedy to on od kóšciołá fwe⁸⁰ možnošcýá fwą odeymie/ tak íž iedno íámá fwiéta rádá á poštánowienie iego/ wiecznie zoštác muš. *LubPs* I *marg*; *RejPos* 121v; *NiemObr* 118. Cf »z rady a z postanowienia«.

»rada i przežrzenie« (1): tego [*Jezusa Nazareńskiego*] náznáczoną rádą y przežrzeniem Božym [*consilio, et praescientia Dei*] wydánégo/ przez ręce niezbožnikow przybiwłzy do krzyžá zátráćilišcie. *WujNT Act* 2/23.

»przykazanie i rada« (1): Czwarthe dla tego [Maryja] rzeczona przyaczyolką yż uoley bofkyey byla barzo przyrownana uypelnyayacz yego przykazanye y radą *PatKaz III* 128v.

»sprawa i rada« (2): O wyelkyeżeś rzeczy íprawił možny Pánye Boże/ Dziwne íprawy y rády twe ktoż wyflawic może *LubPs Lv; SkarŻyw* 230. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»rada i (albo) wola« (2): *BielKron* 132; Abowiem rádá Pánífka/ ítać wiecznie będzie: y wola iego we wżyftkim wypełnióna będzie. *BiałKat* 208v.

»żądza i rada« (1): Day tobie pan bog według żądzey [!] ferca twe⁶⁰ á wżytkę radę twą niechay wypełni [*Ps* 19/5] (*koment*) Day tobie) panie Ieśu, Iakoby rzekł, ítań fie tho iako będzie żądza twoia y rada głęboka, aby męka twoia y ímierc była pożyteczna ludu wżytkiemu. *WróbŻółt* G2.

Wyrażenia przyimkowe: »bez rady« (2):

~ *W połączeniu szeregowym* (1): Bez rády y opátrności twej [*Panie*]/ á bez ílufzney przyczyny nic fie nie dzieie ná ziemi. *LatHar* 592.

Wyrażenie: »bez rady bożej« (1): Izáli v BOgá íeťt co niepodobnego? [...] Tákze fie tu przy poczęciu Iezulá Páná z pánną ítało: á nie bez przyczyny y ofobliwey rády Bożey. *CzechRozm* 155v. ~

»wedle (a. według) rady« = *secundum consilium Vulg* (6): Abowiem/ ielliby to wola boża bylá/ żeby on wedle niedoścígłey rády fwey kogo z ziemi iego rużył (iáko to o Abráhámie y iego potomftwie czytamy) á mieřkánie mu gdzie indziew náznáczył. *CzechEp* 58.

~ *wedle (a. według) rady czego* (2): W ktorým teź [*w Chrystusie*] my wezwáni íeťtefmy: będąc przenáznáczeni wedle pořtánowienia iego który ípráwuie wżytko/ wedle rády woley fwoiey: ábyfmy byli ku ílawney chwale iego *WujNT Eph* 1/11, Bbbbbbb3.

Wyrażenia: »wedle rady bożej, boskiej« (2:1): *KromRozm III* B3v; Iákořz fie teź ták wedle náznáczoney rády Bożey z ítało: że ten obiecány potomek Dawidow/ [...] vrodziwřzy fie czáfu fwego náznáczoney y íkończonego/ ímierciá íwá ímierć zgládzil *CzechRozm* 24v, 25.

»wedle tajemnej rady« (1): który [*Kościół ziemski*] pan Kryřtus [...] náuká zbáwyenná y krwyá íwá náfwyęćfá z ludzi budowál. Co ácz fye nye rychło/ áż po kilku tyfęcy lat po vpádzye ludzkim (wedle táyemney rády bofkyey) ítało/ ále yednák [...] *KromRozm III* B3v. ~

»z rady« = *consilio Modrz* (15): Pan buog rořkazuie Gabrielowi ku pannie Marij pořelřtwo z fwe rady. *OpecŻyw* 7; Z Głębokiey rády fwoiey przyzwał P.Bog Krole y Pány z dáleká/ ktorzy Národzenie Syná iego vczćili *SkarKaz* 516a.

~ *Wyrażenia*: »z rady bostwa, bożej, boskiej« [*řzyk 6:2*] (3:3:2): BOg wřfechmogáci/ [...] z fwé bofkié rady/ chciál nam zeflatz fweé wielebneé řlowo/ to íeťt fyňa fwé⁶⁰ iedynego. *OpecŻyw* 7; WSzechmogácy Pan á Zbáwicyel nářz/ [...] wżytko czynil ku náuce nářzey/ á ku pocieřze wielkiey nářzey. A wżyřtko z dziwney rády á opátrności Bořtwá fwoiego *RejPos* 48, 275; á ktoraz íeťt pewnieyřza náuká? iedno ktora pořřlá z vřt onego iedynego Syná Bořzego nam tu obiecánego/ y ná řwiát s thá řwięťá náuká z oney wyřlokiey rády řpołecznego Bořtwá zeřłánego. *RejZwierc* 42; Pánno czřternářtego roku Iozephowi/ z řkrytey rády Bořzey/ rořtropnie pořł[u]biona/ modl fie zá námi. *LatHar* 501, 335; *WujNT* 403; Bog ná poczętku gdy niebo y ziemię Stworzył y morze/ y řywyř duřz plemię: Rozřzielił Chaos ná czřtery ořády Z fwey Bořkiey rády. *KlonFlis* B4.

»z nieomylnej rady« (1): Iż oto ten iuż ieft báránek Boży/ który przyšzedł s pewney á nieomylney rády ípolecznego á świętego Boŝtwá wiekuíftego. *RejPos* 275.

»z pańskiej rady« (1): Zá czyią ípráwą wednie łóńce chodzi? A miešiąc ŝwiéci/ kiedy noc nádchodži? Káždy znać muší króm wšzelákiéy zwády/ Ze lie to dzieie wšzytko z Páńkiéy rády. *KochFrag* 16.

»z postanowionej rady« (1): Tego [*Chrystusa*] z poštánowionej rády [*Hunc definito consilio*]/ y przewidzenia Bożego wydanego/ przes ręćę [!] niecnotliwych przybiwłfy/ zábilićie. *Leop Act* 2/23.

»z tajemnej, skrytej rady« (2:1): Zda fię też/ iákoby Bog znieiákicy táiemney rády íwey [*consilio quodam secretissimo*]/ iáko przeciwko inšzym narodom/ ták też przeciwko nam/ w łásjedztwie bliŝkie nieprzyiációły poštáwił *ModrzBaz* 109; *SkarŻyw* 543; *LatHar* 501.

Szeregi: »z rady a z postanowienia« (1): Abowiem wierz mi żeć komža y kápicá nic prawdy podeprzec nie może/ iefliże iey s łobą nie przynieŝie s łczyrey rády á s łczyrego poštánowienia mądrošći Páńkiéy á Duchá s. *RejPos* 284.

»z rady i przewidzenia« = *consilio et praescientia Vulg* (1): *Leop Act* 2/23 *cf* »z postanowionej rady«.

»nie z rady ani z zrzádenia« (1): Ale Iudałz y Żydzi wydáli go [*Pana Jezusa*] y vkrzyżowáli ze złošći á z nienawišći/ á nie z rády áni z zrzádenia Bożego. *WujNT* 403. ~

»za radą« (1): áby tedy pámieć ich [*wszystkich rzeczy, które łatwo z pamięci wypadają*] zoštála [*stworzyciel wszystkich rzeczy*] pímmem/ zá wielką íwą rádą z przeýzrzenia [*alti consilii providentia JanStat* 756] to rozrzádził: zá którógo podpomożeniem ordinácię/ vmowy/ y ípráwy rzeczy bywáią záchowáné. *SarnStat* 998.

a. Knowanie, podstęp, intryga, spisek (73): Bowiem tegom íft/ iż oni [*sprzeciwnicy moi*] wšlytkiemi rádámi íwemi á ziednoczeniem íwoiem ítáráią lie o to/ áby mi nawięcey záłzkodzić mogli *RejPs* 83, 181v; *MurzHist* V; Wšfetcznych wymyšłow ich [*złóšników*] iuż wycznye [*Pan*] vkroći. Bo wšlytkę vporną myšl k temu przykłonili/ Táką rádę zácžęli [*cogitaverunt consilia Vulg Ps* 20/12] ktorey nye łkończyli *LubPs* F, B2, hh5v; *KrowObr* 128; [*Arystobol*] padł w košćiele Nánee/ podešly [*tj. oszukany*] rádą káplánow Nánee. *Leop 2.Mach* 1/13; Miecz fię werwie do miašt ich [*Egipcjan*]/ á poniłczy wš ich dla rad ich. *BibRadz Os* 11/6, *Ps* 5/11; [*książęta*] przyšzli do Mifibošetá [...]/ áby go wybráli zá krolá nád Izráelem. Który niechciał ná to przyzwolić/ y iefzcze wydał ich rádę Dawidowi. *BielKron* 69v; *RejPos* 283; lecz ráda niezbożników dáleko odemnie. *BudBib Iob* 22/18, *Ps* 5/10[11], *Esth* 14/10[11]; Karz ie [*złych ludzi*]/ pánie/ prze ich zdrády/ Zámiełzay ich wšlytki rády *KochPs* 8; Powštań/ o pánie wieczny/ w gniewie twoim Przeciw złych ludzi niepobożný rádźie *KochPs* 10, 15, 37, 60, 91, 102, 103; *CzechEp* [3], 99; *NiemObr* 19; *GrochKal* 13; Bo broń żołnierštwa nášzego nie ieft ćiełfna: ále Bogiem mocna ná zburzenie mieyfc obronnych/ ktorą rády burzemy *WujNT* 2.*Cor* 10/4 [*przekład tego samego tekstu: CzechEp* (2), *NiemObr*].

rada (na)przeciw komu, przeciw czemu (7): Złóšnicy zdradną rádę przeciw mnye zácžęli *LubPs* F2; Spráw [...] áby byli poráżeni z wielką íwą łzkodą/ ći ktorzy [...] przeciw domowi w którym miełzkáią łynowie twoi zácžęli írogie rády. *BudBib Iudith* 9/14[18]. *Cf* »poznać radę«, »radę wziąć«, »radę zmyšláć«.

rada o kim (5): Ty tedy Pánie oznaymileś mi to y poznałem/ ich łprawy otworzyłeś mi. (*marg*) To iest/ rády ich o mnie że mię zabić chćieli. (-) *BibRadz Ier* 11/18; *RejPos* 331. Cf »radę mieć«, »radę (u)czynić«.

cum inf (1): Rádá wálzá dobrym łzkodźić/ A w trudności ie przywodźić *KochPs* 88.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść [w tym z zapowiednikiem: *ona* (1); *że* (2), *aby* (1)] (3): *BibRadz I* 388d *marg*; Ktemu iefzczę gdy [*niegodziwi ludzie*] onę rádę záczyłi/ áby niemowiátká świętych twoich mordowáli/ [...] tedyś ty ie pozbawił obfitości dziatek *BudBib Sap* 18/5; *KochWz* 138.

W połączeniu szeregowym (1): zloń a rołrucz przes twoye myłofyerdzye włitka nyenawyfc ij włitky chitrołcy zle radi przewrotnołcy włitkych nyeprijacyol nallich *BierRaj* 16.

Zwroty: »radę czynić« [w tym: *o kim* (1)] [*szyk zmienny*] (2): A zły człowiek tym czáfem czynił o mnie rádę/ Y mówił co chćiał/ y zmyślał zdrádę. *KochPs* 56; *ArtKanc* Q10.

»radę mieć« [w tym: *o kim* (3)] [*szyk zmienny*] (4): Táymne rády myeli moi zázdrońnicy [*adversum me cogitabant mala mihi Vulg Ps* 40/8] *LubPs* L3, I2v; Nieprzyjaciele moi o mnie rádę máią/ Ná mię włzytki fortéle łwoie obracáią *KochPs* 103, 85.

»odwrocić radę; rada się zmieni« (1;1): Boże moy przydź mi ná pomoc/ potłum ich włzytkę wśilność/ co fię ze mnie vrągáią/ bo ciebie Páná nie znáią. Niechże fię ich rádá zmieni/ aby byli pohánbieni [*Vulg Ps* 70/13] *ArtKanc* Q10 [*przekład tego samego tekstu*] *GrabowSet* Q3v.

»poznać, ubaczyć, wiedzieć radę« [w tym: *przeciw komu* (1)] [*szyk zmienny*] (1;1;1): *OpecŻyw* 82v; *RejPos* 251; Włzákże Pan Bog prorokom y innym świętych [...] dáie moc poznánia łkrytości ludzkich. Iáko dał Piotrowi poznać zdrádę Anániałza y Sáphiry/ Elizeułzowi zdrádę łługi łwego/ [..] y wiedzieć táiemne rády w komorze Syryiłkiego krolá zámknione przeciw Izráelczykóm *WujNT* 582.

»rozerwać (a. rozproszyć, a. rozrzucić itp.) radę; wniwecz się obroci, zginie, była roztargniona rada« [w tym: *obroci się a zginie* (1)] (5;1;1;1): *BierRaj* 16; *TarDuch* D4; Rozerwiemyłz rádę ich [*nieprzyjaciół naszych*] w ktorą fię tak wdáli/ [...] Zrzućmyłz łrogye iárzmo ich ktore ná nas kłádą *LubPs* B2, B2; złościwy ácz będye drzał á zgrzythał zębami ná łpráwiedliwego/ ále fię w niwecz obroci á prętko zginie oná złościwa rádá ie^{go}. *RejPos* 127; *RejZwierc* 265; Czekálem ciebie Pánie/ byś [...] przez dobroć twoię Ich [*ludzi wszetecznych*] ięzyki vtulił/ y wywrocił rádę *GrabowSet* F3v.

»radę wziąć (przed się)« [w tym: *naprzeciw komu* (1)] [*szyk zmienny*] (2): Super populum tuum malignauerunt confilium: [...] Oto iakoć naprzeciw ludu twemu złościwą radę wzięli j myłlili naprzeciwko łwiętim twoim. *WróbŻołt* 82/4; [*Sinoryks*] rádę niepobożną wzięł przed łye/ że dał potáiemnie Sinátá zábić. *KochWz* 138.

»radę zmyślać (a. zamyslić)« [w tym: *przeciw komu* (2)] [*szyk zmienny*] (3): *LubPs* A4; Ale Krol Ptolomeus opánował miáftá áz do Seleuciey pomorłkiey/ y zámysłił przeciw Alexándrowi złe rády [*cogitabat in Alexandrum consilia mala*]. *Leop* 1.*Mach* 11/8; Alem był iáko báran y woł ktore wiodą na rzeź/ niewiedząc iż oni [*złośnicy z domu izraelskiego i judzkiego*] rády łwe zmyłłáli przeciw mnie [*contra me cogitaverunt cogitationes*] mowiąc/ Popłuyemy chleb iego trućizną [!] *BibRadz Ier* 11/19.

Wyrażenia: »chytra, podstępna, pokryta rada« [*szyk 6:1*] (5;1;1): Y ten że mię łtrzegł y od nieprzyaciéla náymoźnieyłfe^{go}/ [...] Y od tych ktorzy podłtępliwemi rádami łwemi mnie

nieopátrznego włóvíć chćieli cafu [!] rołtyrkow moich *RejPs* 24v, 92v; iáko chytrymi rádami poduľzczać á podľzczuwać mieli [źli ludzie] zacne á możne oľoby á mocarze łwiátá tego *LubPs* A4; *Mqcz* 55b; *CzechRozm* 255v; *KochPs* 205; *SkarKazSej* 681b.

»jednostajna rada« (1): A pomocnicy [ku mężobójstwu] máią być rozumiani/ kthorzy łye ná mężoboyłstwo iednołtáyná rádá á pomocá łpiknęli y ziednoczyli. *GroicPorz* ll3.

»tajemna, skryta rada; by się rada nie taiła« (4:1;1): *WróbŻółt* 56v; VSłysz miły pánie głos moy abych wyliczył przed tobá wćilki łwoie/ ktoremi mie łtráľłá łprzećiwncy moy/ á zákriy mię wpochronki łwoie/ áby mi nic nieľkodzyły táiemne á pokryte rády ich. *RejPs* 92v; *LubPs* L3; IAwni złoczyńce y w dzień Święty mogą być ná mękę wedle Práwá dáni/ y w dzień Wielkonocny/ y Bożego Národzenia/ dla tego áby łye łotrowłkie rády y zdrády dľugo nie táily *GroicPorz* hh2v; *Clandestina consilia*, Skrite á Chitre rády. *Mqcz* 55b; *WujNT* 582.

»zdradliwa (a. zradna) rada« [szyk 3:1] (4): Y ći ktorzy zdradliwą máyá o mnye rádę/ Nyech łpráwy ich yáko proch wiátr márnnye roľproľły *LubPs* l2v, C2v, F2, ee2.

»zła (a. złościwa, a. złośliwa) rada« = *malum consilium Vulg* [szyk 9:1] (10): *BierRaj* 16; y przidz na wlpomożenie moie/ Bo nieprzijiaciele mogli nademną czyniá y chczá czynić wiele Tako panie Iezu kryłte raczi zniľzczyć gich złe rady *TarDuch* D4; *WróbŻółt* 82/4; *LubPs* L3 marg, Pv; *Leop* 1.Mach 11/8; *RejPos* 127, 251, 331; Zámieľzay/ wieczny pánie/ ich [nieprzyjaciół moich] rády złośliwé/ Rozdźiel ná mowy rózne ięzyki kľamliwé. *KochPs* 81.

Szeregi: »rada a chytróć« (1): Y powieda tu Prorok/ iż dziwne rády á rozmáithe chytróći ći źli ludzye ku wykorzenieniu náuki prawdziwey zmyľłáć á wynáydowác mieli *LubPs* A4. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»myśl i rada« (1): Pan poznał onę złościwą myľł y rádę ich [łług Heroda]. *RejPos* 251.

»rada a pomoc« (1): *GroicPorz* ll3 cf »jednostajna rada«.

»rada, (i) schadzki« [szyk 1:1] (2): Boiáźni nie znáią [ludzie srodzy]: Ich łchadzki/ ich rádá Fáľłz tylko/ á zdrádá. *KochPs* 91, 85.

»rada i sprawa« (1): A thám [w Piłmie łw.] łie potym powoli docźcieľz co łie potym sťáło z onemi nieprzyjacióły iego [Dawida]/ iáko rády ich y włzytki łpráwy ich były márnne á nikćzemnie roľtárgniony *RejZwierc* 265.

»rada i staranie« (1): A iego [Antychrysta, tj. papieża rzymskiego] chytra rádá y vprzeyme łtáranie namniey mu nic nie pomoże. *CzechRozm* 255v.

»rada i wynalazek« (1): od diľputácyey/ ná ktorey vľtáwicznie tráćili/ do chytrych rad/ y wynáľzkw łwoich wćiekáią fię [heretycy]. *SkarKazSej* 681b.

W przén (1): A ták tu prołi [psalmista]/ áby wierni w łáľce záchowáni byli/ á niewierni áby w rádach łwych zdrádlivyh łámi łie vpletli/ á wiecznie z nimi poginęli. *LubPs* ee2.

a. O podstępach szatańskich (1) :

W połączeniu szeregowym (1): Bowiem gďzye mocna wiárá/ iuż ich [czartów] łłábe rády/ Iuż ich łtáną chytróći/ vľtáną y zdrády. *RejWiz* 170.

3. Rozum, rozsądek; umiejętność doradzania; *consilium Mqcz, PolAnt, Modrz* (67) : [mówi Ezop:] Dármo łie ze mnie łmieiećie/ Przyczyńy łámi niewiećie. Boć nie trzeba ná twarz pátrzyć Ale rozum

w mężu baczyć: Acz perfoná nie pocźciwa/ Częłtokroć rádá pod nią bywa. *BierEz* E4v; *LubPs* gg5; Lepłza niż v Pántulá rádá v nálzego [tj. *Jerzego Żórawińskiego*] *PaprPan* K4; *ModrzBaz* 99; Zginie práwi [Bóg] zakon od káplaná/ łowo od proroká/ rádá od mądrego [peribit ... consilium a senioribus *Vulg Ez* 7/26]. *WujNT* 184 [przekład tego samego tekstu] *PowodPr* 86.

rada czego [= *dotycząca czego*] (1): Męłtwo iełt rádá dobra/ póspolitey rzeczy/ Iełt dobrym forytarzem/ ma ią w pilney pieczy. *PaprPan* D2.

rada do czego (1): Bo niemálz nic łprofnieyłzgo nád nieumieyłnego wodzá/ ktoremu niedoštawa rády/ mocy/ y vmieyłności do łprawowánia powinności iego. *ModrzBaz* 115.

rada w czym (1): Rácź mi dáć rozum wyełłzy/ [...] rozłádek y rádę w rzeczách duchownych y łwieckich doyrzálłzą *LatHar* 34.

rada czyja [w tym: *pron poss* (5), *ai* (poss) (5), *G sb i pron* (4)] (14): *LubPs* ee; *KrowObr* 163v; *RejZwierz* 48v; *BibRadz Eccli* 39/9; gdyź ták żadney rzeczy trudney niemálz/ ktorey by niemogłá wypráwić ludzka rádá/ łmyłneć iełt á dowćipne ludzkie przyrodzenie (ktho łie czúie) ku łwoiey obronie *BielKron* 244, 244; *GrzegŚm* 30; *BiałKaz* H3v; bołmy iednák dotąd nie ták dálece bronią nálzą łtali/ iáko wyećy łczęściém y rádą wálzéy kró: M. którą Pan Bóg hoynie wálzę kró: M obdárzyć raczył. *OrzJan* 91, 78; *SkarKaz* 519b; *SkarKazSej* 660a. Cf z *rady czyjej, za radą czyją*.

W połączeniach szeregowych (19): Racź datz dary/ [...] Mądrołtz/ radę/ rozumienijé/ Motznołtz/ lutołtz/ ij vmienijé/ Boiáźn téz ninijé. *OpecŻyw* 177; I iełtze dále y zátzęcú Pánny Máryey ták w tym Wiáthyku píłzećie y mowicie/ iakoby Pánná Marya miałá o łobie thák mowić: moiá iełt rádá/ y práwość moiá iełt mądrość/ moia iełt moc/ przez mię Krolowie kroluią *KrowObr* 163v; pilnie baczyć mamy iáko píłmo ten członek [tj. *ducha człowieczego*] záleca/ okázuiąc go być gruntem myłli/ rády/ rozumu/ pámięći/ y żywotá człowieczego. *GrzegŚm* 30, 20; *BiałKaz* H3v; *StryjWjaz* Av; Zadnego v nich [*ludzi zagniewanych*] mieyłcá niema rołtropność/ áni rádá/ áni rozum. *ModrzBaz* 80v; Sam tedy Hetman/ ktorego rzecz iełt o to włzytko łię łtárác/ ma inłze przechodźić/ dobrą o łobie nádzieią/ kárnością/ rádą/ męłtwem/ łtałością/ y włzelákiem cnotámi *ModrzBaz* 116, 99, 115; *WerGość* 203; tedyć teź tego trzebá/ ábyś wálzá kró: M. obmyłlawác tákze raczył/ iákobyś włzyłtkiemi łkárby łwémi/ włzyłtką rádą/ y włzyłtką mocą łwoią temu Turczynowi/ gdy przyedźie/ odeprzéc mógl. *OrzJan* 78, 46; *LatHar* +++; *SkarKaz* 610a; *SkarKazSej* 662b; Teć łą wiátry y wichry ktore łzkutą nálzą ná morzu tego łwiátá igráią/ y częłto ią pogrążáią y topią/ iełli nieumieyłnego Sterniká y Rotmáná mamy: to iełt/ iełli nas nie rządźi naprzod łowo BOZE, potym rozum/ náuká/ zdrowá rádá y dobre baczenie *KlonFlis* B; Bo tego zwycięzył zacny Pan/ Poimał/ tryumfował/ zgromił lułtinian/ Przez Belifáryulá/ Hetmáná męźnego/ Rádą/ ręką/ mądrością/ cnotą potężnego. *KlonWor* 7; *SzarzRyt* C2v. Cf »wedle rady«.

Wyrażenia: »dobra (nalepsza) rada« [szyk 4:3] (7): *RejZwierz* 48v; (*nagł*) Iárolz Sieniáwłki Káłztellan Kámieniecki (-). [...] Nie przeci w łie że łłowá by kámieñ po łáwie/ Ták z włt iego pochodzą/ ále łłuchay pilnie/ [...] Bowiem tu rádę dobrą mamy w tey to głowie. *PaprPan* V4, D2, N3; Niemniey teź y to iełt rzecz potrzebna/ áby o rzeczách podobnych/ podobne práwá łtánowiono: boby łię wtey podobności/ rołtropność/ dobra rádá [*bonum consilium*]/ y przyłtoyność iáśnie okázowálá *ModrzBaz* 99; *SkarKazSej* 662b. Cf »wedle nalepszej rady«.

»rada płocha« (1): Był ten Kálimach rodem z Włoch z miáftá Florencyey/ człówiek vczony/ Miátrz Krolá Olbráhta/ wiáry roftárgnioney/ rády płochey *BielKron* 399.

»wielka [jest] rada; człówiek wielkiej rady« [szyk zmienny] (1;2): *BielKron* 189; Wielkać to rzecz Krol v nás/ wielka iego rádá/ Iesliby w czym wyftąpił/ wízem ízkodliwa wádá. *BielSat* N4v; Maćie téż W.M. drugiego zacnego/ y wielkiéy rády człówieká/ Piotrá Kmitę *OrzJan* 66.

»zdrowa rada« [szyk 3:2] (5): *BialKaz* H3v; Minerwá dáłác rádę w młódych leciech zdrowá/ Ktorá Oyczyźnie pomoc dawáł íwey gotowá. [D]áłác téż Pállás męftwo y Marfowe dáry *StryjWjaz* Av; Abowiem gđzie opilftwo pánuie/ rozum/ zdrowa rádá/ roftropność/ mądrość wftępuią *WerGość* 203; *KlonFlis* B. Cf »wedle zdrowej rady«.

Szeregi: »(tak, i, ni) mę(ż)stwo i (jako, ni) rada« [szyk 3:1] (4): *StryjWjaz* Av; TYch [*Michalewskich*] ná wftzym to mi wierz ízczęście nie przeyrzáło/ Owízeki częgo trzebá doftátek podáło/ Ták męftwo iáko rádę tám dobrá záfátaniefz *PapPan* N3; *ModrzBazStryj* ¶2v; O miátrzu wízey niecnoty/ fałfzu/ złości/ zdrády/ W którym niémálfz ni męftwá/ ni pobożnéy rády. *GórnTroas* 52. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»rozsádek i (a) rada« [szyk 2:1] (3): y lámá tá chęć [*przewyższania i przełożęństwa*] ítáteczná rádá/ á dobrym rozfádkiem [*consilio et recta ratione*] ma być rzádzoná. *ModrzBaz* 58; *LatHar* 34. Cf »z rozsádkiem a radá«.

»rada i rozum« [szyk 4:2] (6): Bo iákiż tho wđdy rozum/ y iákaż to rádá/ Máiac płoty gotowe/ od złęgo fáiádá/ Wolá áby tám Wilcy/ Kozy drapyác wyli/ Niżby íe zacni ludzye/ y páńftwá/ mnożyli. *RejZwierz* 110; *BielKron* 189; *HistLan* F4v; Zgubi P. Bog mocy y tyráńftwá nieprzyációł twoich/ y rády ich y rozumy powichle *SkarKaz* 519b; *SkarKazSej* 660a; *SapEpit* [B2]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»nie siła ani rada« (1): CZęść pirwíza Pfallmu tego [*tj. psalmu 138*]/ íeft dzyękowánie Pánu Bogu zá ítworzenie/ zá dziwny porzádek/ [...] á nie íá tho rzeczy nálfzych ííł áni rad człówieczeńfkich. *LubPs* ee.

»smysł i rada« (1): [*Skanderbeg mówił do książąt*:] íá rzeczy przyfzłe tháiemne ludziem. Ale co íe thycze ludzkiego smysłu y rády/ prętkie wam vkaże wftzymkich rzeczy lekárftwo *BielKron* 244.

»rada i umiejętność« = *consilium et scientia* *PolAnt*, *Modrz* [szyk 1:1] (2): *BibRadz Eccli* 39/9; cí [*leniwi*] iáko powiedam/ chocia vmieiętnościá y rádá wiele mogá/ ále íz tego nieużywáią/ [...] bywa to/ íz y to co w nich przyrodzenie ábo pilność ípráwiłá/ zniífzczeie á potym y zginie. *ModrzBaz* 8v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

Wyrażenia przyimkowe: »wedle rady« (2):

~ *W połączeniach szeregowych* (2): *GroicPorz* e3v; *CzechEpPORz* **v cf Wyrażenia.

Wyrażenia: »wedle nalepszej rady« (1): [*przysięga prokuratorska*:] Rzecz ták od powodney ítrony iáko odporney przyiętá/ wedle dowćipu mego/ wedle íumnienia/ y wedle nalepfzey rády bronić będę *GroicPorz* e3v.

»wedle zdrowej rady« (1): z tákáż téż y ochotá y pilnym rozmyfłem: [...] ty [...] książeczki przeczytáż [!]. Abyś W.M. wedle zdrowey rády/ y dowćipu y rozfádku wrodzonego/ iáko ínfze rzeczy rozfádzálfz: y to téż rozfádzáł. *CzechEpPORz* **v. ~

»z rady [czyjej]« (1):

~ Szereg: »z baczenia i z rady« (1): Tu naiáfnieyfy M. Królu/ tu/ z tego baczenia íwégo/ y z téy rády twoiéy/ ípráwić to wáfzá kró: M. maízf/ ábys oyczyznę íwoię co naprędzéy wybáwił *OrzJan* 134. ~

»z radą« (1):

~ Szereg: »z rozsądkiem a radą« (1): A mądry z czáfem popráwi z rozáfdkiem á radą/ co lepszego będzie baczył. *GostGosp* 1. ~

»za radą [czyją]« (1): Słyffeli thez [Żydzi] o bitwách ich [Rzymian]/ y o dzieiach ich [...] á iz opánowali wífelkie miefcá zá radą y cíerpliwofcią fwoią [*consilio suo et patientia*] *Leop* 1.*Mach* 8/3.

W przen (1) : iáko mowi pímo: Ia mądrość w rádzie miefzkam [*Ego, sapientia, habito in consilio Vulg Prov* 8/12]/ y przy myślách vczonych íeftem. *SkarKazSej* 663a.

a. *W odniesieniu do Boga* (12) :

Wyrażenia: »Anjoł rady wielkiej« = *Chrystus* [szyk zmienny] (3): *BielŻyw* 114; Być Bogiem/ kthory wízytko rzádzi y ípráwuie Ktemu że Anyoł rády wielkiej z wyfokiego Niebá/ będac zesłány w nífkość fwiátáte⁸⁰ [!] Wziął ná fię ludzkie cíáło z Panny *GrzegRóżn* O2; [*upada księdza kanonika fundament*] o ktorým iáko y íam wątpi/ y iáko y tego y owego pozwala/ raz zgołá fyná Bożego ániołem nie tylko zowięc/ ále też y w íkutku czynięc y ániołem go wielkiej rády *angelum magni confilij*, czynięc: częgo nigdziey w Ebreyfkim texcie nie málfz. *CzechEp* 265.

»[kto] rady dobrej« (1): *SkarKazSej* 657b cf »Duch rady«.

»Duch rady« = *Duch Święty; Spiritus consilii PolAnt* (4): *PatKaz III* 111v; *BibRadz Is* 11/2; *LatHar* 553; Proším tedy teraz [...] Páná Bogá/ [...] áby nas wízytkich wyfłuchawfzy/ dał Duchá rády dobrej ná pomoc wízytkiemu ludowi Bożemu/ kthory fię w tey Koronie zámyka. *SkarKazSej* 657b.

»rada Pana Boga« (1): Będę ya wyfławyáł rádę Páná Bogá mego *LubPs* D3.

»([kto]) wielkiej rady« [szyk 3:2] (5): A będzie zwano imię iego Dziwny/ á będzie rády wielkiej/ á będzie to Bog mocny/ Ociec przyfzłego wieku *RejPos* 16; przeto nam [*prorok*] to dzyecię [*tj. Jezusa*] opowieda być/ y namędrfze/ y nawiętfzey rády. *RejPos* 16v. Cf »Anjoł rady wielkiej«.

Szeregi: »mądrość a rada« (1): Przezwał go też [*prorok dziecię Jezus*] być mądrym ábo rádny. O they mądrości á o they rádzye wízyfcy Mędrcy y wízyfcy Prorocy myfłac vftáli. *RejPos* 16v.

»rada i męstwo« (1): Dzieciátko národziło fię nam: [...] Odpoczywáć nád nim będzie Duch Pánfki/ Duch mądrości y rozumu/ Duch rády/ y męstwá [*spiritus consilii et fortitudinis Vulg Is* 11/2]/ Duch vmieiętności/ y pobożności *LatHar* 553.

»rada i moc« (2): *RejKup* p4; Y Wyniknie rozczká ze pniá Íláíowego/ á látorołká z korzeniá iego wyrofcie. Y odpoczynie nád niem [...] Duch rády y mocy [*spiritus consilii et fortitudinis*] *BibRadz Is* 11/2.

»rada a stałość« (1): y napelnyona byla [*Maryja*] wízytkych darow ducha ízwyátęgo yakofz byl napyfłal Eíayás velthu w yedennáfzczye capitulu^m odpoczynye nád nyą [...] duch rady a stałofczy [*spiritus consilii et fortitudinis Vulg Is* 11/2] *PatKaz III* 111v.

4. Sposób, możliwość wyjścia z sytuacji; consilium Vulg, Mącz, Modrz (141) : *RejWiz* 88v; w tákley zámięfzánęy myfli iuz áni rády/ áni nádzieie/ iedno iuz thák chodźić by íárná przed fięcią kthora ią iuz

widzi/ á pší iey przedfię doganiáią. *RejZwierc* 85v, 251; *ModrzBaz* 104; Striy iey gdy fię dowiedział [o jej nierządny^m żywocie]/ [...] wpadł w wielki łmutek: á niewiedząc o inney rádzie/ Páná Bogá vřtáwicznie zá nie [!] prošíł: áby do końca niezgynęła *SkarŻyw* [237]; Táką iego w Bogu śmiáłością y czuynymi pořtępkí gdy zemdleli Heretycy/ rzućili fię do iney rády: pořtánowali/ iáko wilcy iádowici pła owiec Bożych [...] vkáľac *SkarŻyw* 373, 14; Táilám wprzód/ rzeczy té/ nikomu wiadomé Nie były/ komuż wierzyć? cóż mówić? znikomé Są rzeczy. Cóż zá rádá? zá wiárá w miłości *GosłCast* 32; Przychodzą ná nie [na królestwa] tákie przypadki y trudnořci/ z ktorých żadná mocą y rádą wyniřć nie mogą: áż zá pomocą nawyżřzego krolá y Bogá/ ktory wřzytko może. *SkarKazSej* 678b.

rada czyja [= dla kogo] (2): Pánie cobychmy iuż dáley czynić mieli/ to iuż ieřt ořtáteczná rádá náľzá/ ábychmy oczy řwoie podnořili k thobie Pánie Boże náľz. *RejPos* 213v, 328v.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treřć [w tym z zapowiednikami: *taka* (3), *ta* (3), *to* (1); *zaimek pytajny* (6), *(a)by* (3), *iż* (3), *gdy* (1), *bez spójnika* (1)] (14): *BierEz* F2; *RejKup* r6v; *BielKron* 59, 392v; *RejAp* 103v; Widząc Pan ten wielki vpadek narodu ludzkiego/ vřzaliwřzy fię go/ náľzał tę rádę w táiemnořci Troyce řwiętey/ iż miał tu zeľľac Bořtwo řwoie ná řwiát/ y vkázac w człowieczeńřtwie Syná řwoiego *RejPos* 152v, A4v, 213v; [wspaniałemu człowiekowi przystoi] z rořtropnym vważeniem á rozmyřlnie rádj řzukac á przyczyny/ iákoby fię to [rořgniewanie] poćciwie náwetowáło *RejZwierc* 80v; Widząc Sędzia iřł [řw. Teodora] w wierze řtáteczná/ [...] náľzał ná nię táką rádę/ áby iey pierwey dla záchowánia czyřtořci Bogá y wiárę S. odiáľ: á potym y dziewictwo iey řtráćil. *SkarŻyw* 341, 492; *GórnRozm* N2; Przodkowie náľzy/ woľáli ku tobie/ Ilekroć/ iáką cięřzkořć/ czuli w łobie/ [...] Gdy im/ co czynić/ rády nie řtawáło *GrabowSet* I2; Bog řnádnieyřzey rády w niebie nienáľzał do zgubienia niezbożnego Achábá y króleřtwá iego/ iedno to/ gdy řzátan przez fáleřzne Proroki zá złá religią wniwecř go obroćil. *PowodPr* 29.

Ze zdaniem przydawkowym referującym sytuację wymagającą zaradzenia [w tym z zapowiednikami: *ta* (4), *taka* (1); *zaimek pytajny* (9), *aby* (1)] (10): *LibLeg* 10/115v; Y náđźiewálem řye ná Studźieńřkiego/ iż on to przed w.M. powiedział: y wymawiałem mu tho/ przáľ řye tego. A ieřli mi řye on niewywidźie z tego mniemánia/ naydę tę rádę/ iáko on w tym zořtác muři *OrzList* dv; *BielKron* 106; Gdyż iuż nam inřzey rády nie řřthawa náľz miły Pánie cobychmy s łobą czynić mieli/ tho iuż ieřt ořtátek rády náľzey/ nielza iedno ábychmy oczy náľze podnořili do ciebie Pánie Boże náľz. *RejPos* 328v; *HistLan* Cv; A iż widział iż fię mocą obronić nie mogł/ řzukał rády iákoby wřdy łobie chytrořciá iáką pomoc mogł. *RejZwierc* 163; Ale ieřliby to mogłó być z pożytkiem Rzeczypořpolitey/ řeby tákowa źiemiá pod náľzym pánowánim być mogłá: [...] tedyby trzebá tákiey rády řzukac/ ábyřmy iá wpokoii/ á obywátele iey łobie řprzyáźne mieć mogli *ModrzBaz* 126, 126; *KochProp* 14; *PaprUp* Fv.

Z przytoczeniem treści [w tym: w *inf* (4)] (5): *RejAp* Cc8; dobrze fię im [książę wenecki Wenetom] bronil y dľugo: áľz tę rádę nań náľzli. wedle páľacu iego/ Piotr Vrřeolus páľac řwoy miał: ztym fię zmowili Wenetowie/ áby dom řwoy řpalić im dopuřćil *SkarŻyw* 570; [ów zbrodzień] nákazawřzy ieřcze o iednánim/ á nie mogąc przyřć k niemu/ y widząc wrřkomo zdrowřzú rádę łobie/ pomřćiwřzy fię vćiec ná Niřł/ niřli po wywoľánim tuľac fię po przyiáćioľách/ [...] powie/ řem ták vczynić muřiał/ bo [...] [poszkodowany] iednac fię niechćiał. *GórnRozm* B4v; *CiekPotr* 59; *GosłCast* 29.

W *połączeniach szeregowych* (2): Niemáz áni mądrości/ áni opátrności/ áni rády/ náprzećiwko Pánu. *Leop Prov* 21/30; nákoniec [okręt] niemogąc fie gwałtowney nawáłności oprzeć/ [...] puści fie ná fortunę/ nie wzywáiąc iuż áni Styru/ áni Compáfu/ áni żadney iney rády/ áby z niebefpieczeństwá onego wyłzedł. *GórnDworz* Ff4v.

Frazy: »[o kim] rady mało« = *nikt nie pomaga* (1): Ze wíząd o mnie rady mało A nielza iey z ynąd łzukać Iedno [...] *RejFóz* D8.

»[w kim] rady mało« = *nie wie co robić* (1): Ale czoż daley czynić gdy iuż fie tak łtało Iuz czyńcie czo raczycie wemnieć rady mało *RejFóz* N3v.

»nie masz (a. nie było a. nie będzie) rady« [w tym: *naprzeciwko komu* (1)] = *non est consilium* *Vulg* [szyk zmienny] (8): Owa czo fie kolwiek łtało Lezy kxiążę a niewłtało. Niemaż nadzieie ni rady Dziwnie wyłłá na ná łdrady. *RejKup* c4; A iułczy teras fkladam czas A odwlecż go rady niemas. *RejKup* c4v, dd7v; *BielKom* B8; Bo iuż łłába nádzyeíá/ gdy iuż gwałt w obronie/ Ielli rády nie będye po woli ná łtronie. *RejWiz* 173; *Leop Prov* 21/30; *GórnDworz* Ll3v; Ale zda mi fie iż fie omylimy/ bo y pan y my iuż fie ná tho łpuścimy/ łkąd łnádnie/ nie będyeli iney rády/ y pan lekkość y Koroná wpałek wzyąc może. *RejZwierc* 194v.

»rady nie zstawa(łto) (a. nie zstaje, a. nie stanie, a. nie dostaje)« [szyk zmienny] (5): Tedyć będaż znáki ná łłóńcu/ miełiácu/ y gwiazdách/ á ná źiemi wćiśnienie narodow/ gdy nie łtanie rády [w niedołatku rády *BudBib*; *in determinatione*]/ á gdy zálzumi morze y wáły *BibRadz Luc* 21/25; Non suppetit consilium, Nie dołtáye mi rády. *Mącz* 296b; *RejPos* 328v; Widząc S. Bernat iłż iułż ludzkiey rády niezłtáie: do Bofkiey fie wćiekł. *SkarŻyw* 164; *GrabowSet* I2.

Zwroty: »dać radę [komu, czemu]« = *zwyciężyć, pokonać kogoś, coś* (6): (nagł) Gábriel Rožen Rotmiłtrż R. P. P. T. (–) DO włzytkiego ten Rožen práwie fie nam zeydzye/ Bo da radę włzytkiemu co iedno nań przydzye *PapPan* I3v, R, Ee4v; *ZawJeft* 28; gdy lekki nieprzyáciel/ á ktemu domowy/ ták nas trapi/ że mu rády dáć nie ták nie możemy/ iáko nie wmiemy *PowodPr* 73.

»radę mie(wa)ć (a. rady nie mieć)« [w tym: *w sobie* (2), *o sobie* (1), *w czym* (1)] [szyk zmienny] (10): Ha ha głupy pánny powiedáią/ A ony iuż lepłżá radę máią/ Niżli drugie co przy mężu kłułżá *BielKom* G5; A iż mie ták łtrwożyły [myśli moje] á iż nie mam rády/ Boię fie bych nie przyłzedł w iákie dziwne zdrády. *RejWiz* 34v, 35v; Lełtko przez rycerłtwá łmęcien będaż rády nie máiąć/ Krákwółkim miełżczánom Niemcom zamek/ miáłtho/ y żonę łwoię Grifinę polecił *BielKron* 365; Temere et nullo consilio regi, Zádney rády nie mieć o łobie. *Mącz* 442c; *RejPos* 67; Abowiem máłóć ná tym iż kto powrozy tárğa/ álbo potkowy łlamie/ á daley nic/ áni łpráwy/ áni rády zádney w łobie nie ma/ też tylko zá iednego tákież iáko y inłzy łtanie. *RejZwierc* 163v; *BielRozm* 7; ále tęń pobłádzi/ ktory y łam w łobie nie ma rády/ y niczyiey rády łłuchác niechce. *GórnRozm* H3; Lecż ia/ rády nie mam w tym/ co trapi łerce *GrabowSet* R4v.

»radę naleźć (a. znaleźć, a. wynaleźć, a. (wy)najdowác); nabywác, wynajdowanie rady« [w tym: *na kogo, na co* (4), *do czego* (1), *czemu* (1), *o czym* (1)] = *consilium reperire* *Mącz*; *consilium exquirere* a. *inquirere* *Modrz* [szyk zmienny] (20;1:1): *BierEz* G2v; Y znaliezłychmy to [lege: tę] radę A práwie na Boga zdradę Iż łwem wćzinkom dúfámy *RejKup* r6v; A dopirko gdy iuż tákie przyczyny y rády wynáleść mieli [źli ludzie ku wykorżenieniu nauki prawdziwej]/ tedy fie iuż iáwnym gwałtem á

odkrytym okrucieństwem oborzyc mieli na wierne ludzi *LubPs* A4; *OrzList* dv; Nabywałś łobie rady na polromocenie domu twego [*consuluisti pudorem domui tuae*]/ mordując wiele ludu/ a grzejąc przeciw łwey dułzy. *BibRadz Hab* 2/10, II 47b *marg*; De hac re cum aliquid constitueris velim mihi perscribas, Iełli yąką radę wynaydziełz *Mącz* 412c, 279b; *RejPos* 152v; aby ten czas który łprofne polpolstwo obraca na biełiady y na gry oni [*przedniejsi panowie*] obracali częścią na łpanie/ częścią na wynaydowanie rady o dobrem rządzeniu Rzeczypospolitey. *ModrzBaz* 26v, 127; Na obronę czyłstości Pániełłkiey/ obacz iąką radę naydowála tá S. Pánna *SkarŻyw* 162, 171, 283, 341, 492, 570; a [*Synoryks*] nie mogąc żadney rady wypitéy truciznie nálésć/ mordowawłzy łye dłuęo/ téyże nocy vmarł. *KochWz* 140; *GórnRozm* M2, N2; *PowodPr* 29; *CiekPotr* 59.

»radę podać« (1): A yełlybi yey M. wwęgrzech zołtacz myala. a spodłkarbieęo rołkazania winycz chcziala bedzie żadal K.yey M. abi yey M. obyczaj y rade podala, kędi bi ktemv przidz mogly ych m. abi tego podłkarbieęo prozna bicz mogla *LibLeg* 10/115v.

»przyść ku radzie« (1): A tak myłłac on łtárzec o tym to przykłádie/ Acz niewiedziál iákoby miał przyść ku tey radzie. Czy mby wđdy mógł ábo łkąd nędze łwey wetowác *HistLan* Cv.

»(sam) sobie rady dać nie moc« = *nie poradzić sobie z czymś* (7): Mamy włpomagać opcze łudzy [...] ktorzy łobie niemogą rady dać dla niedołtátku zdrowia łwego *SeklKat* L4; *RejKup* f5v, g3; A gdy łámego Bogá nie chcą wzywác [*katolicy*]/ mułżą wzywác [...] tych ktorzy łami łobie rady dać niemogli/ alz iey łami od Bogá żądáli [*tj. obrazy i figury łwiętych*] *KrowObr* 193; a owłzem on [*Pan*] więłżą záwżdy pieczę ma o nędzniku który łobie łam rady dać nie może/ niżli o tych mocarzoeh/ kthorym łwiát vłtáwicznie łłuży *RejPos* 255v, 211; *PowodPr* 67.

»szukać rady« [*w tym: około czego (1), przeciw komu (1), na kogo (1), o czym (1), w czym (1)*] = *consilium capere a. inire* *Modrz* [*szyk zmienny*] (15): *LubPs* D2v; Na ołtátku powiedziál Arnus [...] aby łzukał tey rady iákoby mógł z nieprzyiacieli vczynić przyiaciele *BielKron* 106, 59, 386, 392v; A iż też iuż widzi iż tey niewiełcie á tej oblubienicy Pánłłkiey nie mógł nic vczynić [*smok*]/ oto łłyłzyłz iż łzukał iney rady/ iż wypułcił zá nią rzekę á wodę łmrodliwą z márney páłzczeki łwoiey. *RejAp* 103v; *RejPos* A4v; *RejZwierc* 80v, 163; A tak/ iełli łię iuż połtánowi łkołztowác woyny/ trzeba łię o to łtárác/ aby włzytká była w źiemię nieprzyiacielłką przeniełioná. O czym trzeba rady łzukać/ łkoro iedno iáki słuch woyny gruchnie *ModrzBaz* 104; [*pokonanemu nieprzyjacielowi*] pobory á pomoc przeciw nieprzyacielowi/ iełliby do te^{go} przyłżło/ trzeba rołkázác. Co iełliby źiemia iych mogła łię ołáđzić/ tedy trzeba w tem rady łzukać/ iákoby ábo komu iá poruczyć *ModrzBaz* 126, 126; boże wieczny/ Oto przeciwko tobie powłtał lud włzeteczny. Nieprzyaciele twoi hárdzi wznolżą rogi/ A dźiwnych rad łzukaia na twóy lud vbogi. *KochPs* 125; *KochSz* C3v; Aleł ty/ wielki królu/ w ten czas o biełiady Máło dbał: y owłzemeł pilnie łzukał rady/ Iákobył przywiódl w iednołć dwa wielkie narody/ Zycząc Litwie/ y Polłcze wiekuiłtęy zęody. *KochProp* 14.

»radę umyłłić« (1): Wilcy myłłac co vđziálác/ Iż niemogą owcam zdołác: Taką radę vmyłłili/ By pierwey pły zátráciłi. *BierEz* F2.

Wyrażenia: »dobra (nalepsza) rada« (2): Gdzye dobrej rady nie máłz/ lud włzytek vpada *BielKom* B8; *RejAp* Cc8.

»mdła rada [około kogo]« = *złe z kimś* (1): A gdyż tho thák iuż s pewnego piłmá fłyfzyfz y wiefz/ iż wfzędý á wfzędý zła á bárzo mdła rádá około ciebie/ gdyzekolwiek namniey odłthąpifz od opátrznóci Páná tego *RejPos* 240.

»słaba rada« = *ograniczone możliwości* (1): Dopiro fłác do Węgier y dáleý po Konie/ Gdy widzim przeciw łobie iuż dobyte bronie. Gdyby nas pan Bog nie ftrzegł fłába ludzka rádá *Prot* B4.

»trudna rada« = *nic nie można zrobić* (2): TRudna rádá w téy mierze/ przyidzie fye roziechác/ A przez ten czás wefela/ y lutnie zániechác *KochPieś* 8; *GosłCast* 29.

»zdrowa rada« (1): iáko ia mniemam zdrową rádę Nalazłem. (-) A iákąfz to? (-) náiąć by iákiego Człowieká, ktoryby mógł wiśc zá cudzoziemcá. *CiekPotr* 59.

»rada zła« [szyk 1:1] (2): [Ten w przybytku twym Panie będzie przebywał] ktory w yęzyku fwym nye wczyni zdrády/ A przeciwko bliżnyemu nye fłuka złey rády *LubPs* D2v; *RejPos* 240.

Szeregi: »droga i rada« (1): [Rytwiański mówił do króla:] wiec [lege: wiedz] to zec oni [Litwini] nigdi niebeli wierni twoiemu Oicu ani tobie benda/ bo gdi fcie im prawem nałzem co rofkazali/ fzukali tei Drogi y Radi/ iako bi fie tego nadwami pomfcieli *PaprUp* Fv.

»rada a nauka« (1): byerz łobyie przykład/ przypátruiącz fie praczey á doczełney pilnóci Rycerzow fwiátá tego/ iáko oni byegáią/ fzukáiącz około thego rády á náuki/ iákoby mieli wczciwie ftać w fprawach fwoich *RejPos* A4v.

»rada i (takież) obyczaj« [szyk 1:1] (2): *LibLeg* 10/115v; Bacząc Wituł dwu potomku Iágiełowych/ [...] fzukał rády takież obyczáii/ ktorymby mógł dzyedźicznóć mieć ná Kłięstwo Litewłkie *BielKron* 386.

Wyrażenie przyimkowe: »bez rady« (1):

~ *Szereg*: »sam jeden, bez rady« (1): Wydze że lám jeden lieżij Człowiek bes rady/ gdzie bieżij Diábeł kniemu *RejKup* o3v. ~

Żart. (1): [koziół piskorza łykał, ale ten żywy przez niego przechodził] Koźle prędko wždy trawifz: znouu znim do láku/ Piłkórz téż dawnéy sciefzki nieuchybił znáku. Myśli koźieł co czynić: brodá doktorowłka/ Przypátrrze fię/ iefli téż y rádá żakowłka. Piłkorzá połknał/ á rzyć przyciłnał do sciąny *KochFr* 124.

W przeni (1) :

Zwrot: »sobie radę moc dać« = *poradzić sobie z czymś* (1): iż drewno yeft tákye/ ktore do fiebye tey mocy nye czuye/ żeby łobyie rádę mogło dáć/ á ná to myełce ná ktoreby potrzebá było przyplýnać *GliczKsiąż* H5.

a. lek. *Pomoc, sposób postępowania w chorobie* (42) : Iefłłizeby tą radą/ to iefł rułzaniem/ chwianiem y przewraczaniem matki: dziecię głową niemogło ku rodzeniu przydz/ tedy baba ma z pilnócią o thym praczowác iżby mogła onę drugą nołzkę naciągnąć *FalZioł* V 21c, V 31v; *SienLek* a4v; lecz ktoby fłábé z przyrodzenia oczy/ albo owé co kátáráktámi á błónkámi porołły/ wodą tą léczyć chciál/ y wodzie/ y rádzie/ przygáná rychléyfa/ niż oczóm popráwá. *Oczko* 14v.

rada komu, czemu (9): Stłuczoney głowie rádá/ 1.146b. *SienLek* T[tt]v. Cf »radę da(wa)ć«, »radę naleźć«, »rady potrzebowác«.

rada k(u) czemu (5): oley też ceglány radę vkaże ktey chorobie gdy o nim przeczytałz. *SienLek* 104v. Cf »radę naleźć«, »rady potrzebować«.

rada o czym (4): á tu zás rádę będziefz miał/ o proŝtych á prętkich lekárŝtwách przeciw bolowi głównemu. *SienLek* 50. Cf »radę naleźć«, »rady potrzebować«.

rada w czym (2): *SienLek* a4v; naprzód położywŝy náukę łłufznęgo żyćia/ ku záchowánui zdrowia: y koni/ iáko napotrzebnieyŝzego dobytku niechćiałem opuŝćić: ázeby téz y temu/ rádá była w ich niedoŝtátkach *SienLekAndr* a3.

Ze zdaniem przydawkowym referujácytm treŝć [w tym z zapowiednikiem: *ta* (2); *zaimek pytájny* (5), *aby* (2)] (7): A przeto trzeba aby tę radę trzymał [chcácy uchronić się od morowego powietrza], Naprzod aby ciála od złych á zbytnich wilkoŝci były wyproźniony á zawźdy dobrem wŝtrzymawaniem y podczas lekarŝtwy były dzierzány *FalZioł* V 61v, V 18v, 31v, 73v; A ták poczawŝy od wierzchu głowy/ przez wŝyŝtki człónki/ áz do łtop noźnych/ naydziefz porządek chorob/ y niedoŝtáthkow: przy ktorých tudziefz rádá będziefz/ iáko ktoremu s nich pomagáć. *SienLek* 45v, 110v; *RejPos* 327v.

Z przytoczeniem (1): *SienLek* 108v cf »rady używać«.

W połączeniu szeregowym (1): Gdyż to ieŝt obyczay wŝytkich dobrych lekárzow/ opátrzywŝy ránę ábo wrzod onego pácientá chorego/ kthorego łie leczyć podiáł/ dawa mu téz potym rádę/ náukę/ y plaŝtry/ czymby potym on człowiek miał łobie dogoić rány oney łwey *RejPos* 327v.

Zwroty: »radę da(wa)ć« [w tym: *komu* (3)] [*szyk zmienny*] (4): W tym łie mądrich lekarzy radzić/ ktorzyby radę dali Iako każda rzecz z tych mogła by być vlecźzona. *FalZioł* V 31v, V 2; *RejPos* 327v; bo ieŝli co/ tedy to/ y ćieplice/ y każde lékárŝtwo/ ołławić á omierzić moźe/ kiedy do choroby niewłaŝné będziefz: á miáłto pomocy kiedy łye iem chorobá rozdraźni á chory niebędziefz mógl iedno ná lékárŝtwo/ przy tym ná lékárzá/ co mu tę radę dał teŝkliwie nárzékáć. *Oczko* 12.

»rady nabywać« (1): Iuź przypádnieli chorobá iáka/ álic drugi iuź biega Doktorá y rády kędy moźe nábywáiąć. *RejZwierc* 90.

»radę naleźć« [w tym: *czemu*, *sobie* (2), *ku czemu* (1), *o czym* (1)] (4): Utinam salutí nostrae consulere possimus, Boźe day to ábyłmy mogli yáka radę náleŝć zdrowiu náłzemu. *Mqcz* 510a; Ma łye radzić tych Czwartych Kłfyąg/ w ktorých radę ku lekárŝtwu naydzie/ rozmáitých niedoŝtátkow *SienLek* 45; Ale ku goieniu muŝi iney máŝci goiáćy przykłádáć/ o ktorých thęz radę naydziefz w vkazáczu. *SienLek* 130v, 10.

»rady potrzebować, (po)trzeba; rada jest (a. była) potrzebna« [w tym: *komu*, *czemu* (3), *k czemu* (3), *o czym* (2)] [*szyk zmienny*] (3;6;2): Iednák iz omieniáloŝć téz gárdłowa zawádá ieŝt/ potrzebá téz rády kniey. *SienLek* 82v; TRzewam téz áłbo ielitom niekiedy rády potrzebá/ gdy w nich nie iáki bol áłbo wrzod pánuie *SienLek* 100; Ale iz zátzymánie moczu nieiedno s kámieniá ále y z innych przygod przychodźi/ ołbliwa rádá ieŝt ktemu potrzebna. *SienLek* 107, 3v, 87, 102v, 107v, 110v (11); Doktor téz ábo Cyrulik mądry nie iedno łobie dobry/ ále y owym dobry czo iego rády potrzebuią. *RejZwierc* 71v.

»rady szukać« (2): *RejKup* q2v; [*tej wody używać się godzi*] kiedy przez pendent/ wnétrznę plugałtwo zgniło ćiecze. co iz więć Niewiałt/ iáko y Męłzczyzn niemnię dolęga/ które prze głupi włtyd/ rády zá czáfu łzukáć nie łmieią. *Oczko* 23.

»rady używać« (1): gdy fye [niewiasty] z przygody zákázą/ they rády niech vzywáią. [...] Weźmífz fiołkow żółtych w nowy gárniec/ [...] *SienLek* 108v.

Wyrażenia: »lekarzow (a. lekarska), doktorowska rada« [szyk 2:1] (2:1): według dořtátku fwego maíą [niewiasty po porodzeniu] lekarzkiey/ to ieřth Doctorowfkiey rady y pomoczy oznaymiwfzy fkutecznie przyczynę niemoczy: vzywać. *FalZioł* V 28; *SienLek* 34.

»rada mądra« (1): ieřtliby brzemienna niewiařta miała wmacicy [...] bolączkę/ albo zranienie boleřne, Tedy ma być we zwan [!] vmieiętny barwierz albo doctor: iżeby przez radę mądrą przed czářem rodzenia [!] mogła ona pani wziąć zdrowie *FalZioł* V 19a.

»pilna rada« (1): á tę chorobę vplávámí zową/ dla tego iż niektore [lege: niektorem] w they przygodźie krew vchodźi. Przeto y ktemu pilney rády potrzebá íákoby temu zábieżeć. *SienLek* 110v.

»słuszna rada« (1): ma być řlufznym obyczáiem zachowana vřina: od tego ktory chce iżeby Lekarz prawdziwie niemocz iego obaczył. A potym iemu řlufzną radę á vřyteczną dał. *FlaZioł* V 2.

»rada użyteczna (naużyteczniejsza)« (2): TA ieřth rada na vřytecznieyřza [!] aby człówiek richło mieřtce zmienil: gdy baczy że ieřt powietrze zarażone. *FalZioł* V 73v, V 2.

Szeregi: »nauka i rada« (1): Thu mařz naukę y radę: iako mařz pomagacz takim paniam y niewiařtam/ kthore przereczzone przypadłóci/ z cięřzkořciami namienionemi: przyrodzeniu [lege: przy rodzeniu] dziathek řwogich miewaią. *FalZioł* V 18v. [*Ponadto w połączeniú szeregowym 1 r.*]

»rada (jako) i pomoc« (2): *FalZioł* V 28; Gdy teřz czářu řlufznie donoři [brzemienna]/ potrzebuie zász rády ludzkiey íáko y pomocy *SienLek* 113.

Wyrażenie przyimkowe: »za radą« (1):

~ *Wyrażenie:* »za radą medykow« (1): Z řtąd [...] chorzy/ prze pozbyćie choroby/ vczęřciác fye ieřli [do wód]: iedni zá radą Medyków/ drudzy zá przykłádem ówych/ co tám choroby pozbyli. *Oczko* 12. ~

Przen (2) :

Zwrot: »[czemu] radę dać« (1): Głowie radę dać muřfemy Abychmy wygnali dimy Złych pliotek Złęgo mniemania *RejKup* r2v.

Wyrażenie przyimkowe: »za radą« (1): [człówiek kařdy blizn na sobie wiele nosi i nie moře ich zgoić] Iedno gdy ty lekárřtwá iemu okařecie [wy, moje księgi]/ Ktore z wieczney ářteki tu w řobie nieřecie. A řą z wierney náuki nie ledá doktorá/ Kto mu vřa íuř iego ciáło/ duřzá chora/ Zá iego řwięťą radą bęďzye vzdrowiona *RejPos* C4v.

5. *Narada, obrady; consilium Vulg, HistAl, PolAnt, Mącz, Modrz, JanStat, Cn; consultatio Modrz, JanStat, JanPrzyw; senatus Mącz, Cn; consessus, curia, deliberatio, synedrion Mącz (260) : March¹ A4; W tey rádzie [z człówiekiem niecnotliwym] nigdy nie byway/ Ani złęgo radzce wzyway BierEz G, I3; [Jezus w Wielką Środę nie przyszedł do Jeruzalem] a to dlá tego aby íjm [biskupom řydowskim] nie przekazil rady a Iudařřowi zřady *Opecřyw* 82v, 83; *March³ V3v; Rejřóž* O2v; Gdy były teďyř artykuły ty czytane pospolicie, niewdzięcznie ich KJM řluchał i wziąwřzy k sobie odszedł z Rady. *Diar* 63, 55 [2 r.]; *LubPs* S5v; Thedy Ozyařz dokończywfły they rády [tj. przesłuchania Achiora przez starszyznę Izraela]/ wziął go do domu řwe⁸⁰ *Leop Iudith* 6/19; Dáryus przyřzedřzy z rády/ wezwał k řobie mářztálerzow *BielKron* 116; odłóž mi [lege: odłóžmy] długie rády/ kthore czekáć nie mogą*

woienney potrzeby/ czekaymy nieprzyiaćielá gotowo *BielKron* 244v, 107v, 206, 208, 219, 356, 414v [2 r.]; *Conciliabulum* [...], est locus ubi convenitur, Mieyńce do rády. *Mącz* 62d; *Senatus mitti et dimitti dicitur*, Powtáć/ rośchodźyc fie zrády. *Mącz* 382b, 62d, 191c [2 r.], 382b, c, 398a (11); *HistRzym* 72 [2 r.], 72v; *BielSat* [I4]v; (*nagł*) Piotr Streikowfki pleban Ianczen(ski). (-) TEn nam rády biefiády namniey nie zepfuie *PapPan* F3; *ModrzBaz* 103, 121; Ale mnie čás do rady: bo dziś Krol chce pońy Odpráwować *KochOdpr* A4, B2v; *KochPs* 29; (*did*) Annas do Strożow. (-) Pánowie/ máło potrfayćie Ná ftronę troche wftápcie. Iż fie do rády íchylimy Wnet was zásię záwołamy. *MWilKHist* D2v; *StryjKron* 607; *BielSjem* 9, 15 [2 r.], 16, 30; *PapUp* I4; *ActReg* 4v; *SarnStat* 122 [2 r.]; także też Bog one rády obráca w zwády/ iż co Seymik ábo Seym/ to w Polńce gorzey *PowodPr* 53; Więć rády/ ktore fie po iedzy choć mierney dzieią/ ítrofuie pímo ś. *PowodPr* 72, 72 [2 r.]; A ty po co fie wtrácałz, y czemu do rády Wrażáłz fie niewezwany? *CiekPotr* 56.

rada około kogo, około czego (8): Czwartá rádá Seymowa íełt około hándlow/ iákobyńmy te rzeczy ktorych názyt mamy odbyć mogli/ á tych ktorych niemamy łatwie doftáli *OrzRozm* S4v, S4v; Rádá około Pomorńkíey ziemie. *BielKron* 373v *marg*; Krol w rádzye będąc około tey rzeczy/ chwiał fie thám y lám/ nie wiedząc co czynić *BielKron* 389v; A ktho rzeczé brátu íwemu Rachá/ będzie winien rády [tj. *narady sanhedrynu*] około íiebye [*Matth* 5/22]. *RejPos* 178v; *StryjKron* 195. Cf »uczynić radę«.

rada przeciw(ko) komu (12): *LubPs* B2; Rádá przełożonych Zydowńkich przeciw Chrińtułowí. *WujNT Matth* 26 *arg*, *Mar* 3 *arg*, 14 *arg*. Cf »iść do rady«, »uczynić radę«, »wniść w radę«.

rada o co (2): *BielKron* 413v; Do rády o Rzeczpońpolitá modlitwą fie przypráwować. *SkarKaz* 609b *marg*.

rada z kim (2): Była potym Rada z Krolew de ratione vniuersi belli de expaediendis leg^{ati}onibus do roznych Panow *ActReg* 4v; Kluczńik/ gdy młyn blizu dworá/ Młynárzá ma mieć ná pieczy/ áby Páńfka miará dochodziłá do dworá ípełná: á kędy daleko/ z Vrządńikiem ípolná rádá o tym. *GostGosp* 58. Cf też »radę mieć«, »uczynić radę«, »wniść w radę«, »w radę zasieść«.

rada o kim, o czym [*w tym: de aliqua re* (1)] (20): czego Sędziowie powinni przełtrzegáć/ áby záklęthemu [tj. *wyrzuconemu klątwą z Kościoła*] Powodowi/ niedopuńćili ípráwy żadney v Sądu/ y ná innych mieyńcach/ gdzie bywa rádá o pońpolitey rzeczy. *GroicPorz* f2v; *Leop Matth* 5/22; *OrzRozm* P3; *RejZwierc* 86; *ModrzBaz* 27; *StryjKron* 616 *marg*; *ActReg* 4v; *GostGosp* 58; *LatHar* 703; *CzahTr* D4v; Y Pogánie to czynili/ gdy íwoie íeymy y rády o dobrym pońpolitym záczynáli: rádźili fie bogow íwoich przez káplany íwoie. *SkarKazSej* 657a. Cf *Ze zdaniem przydawkowym*, »radę mieć«, »uczynić radę«.

rada czyja [*w tym: pron poss* (9), *G sb i pron* (8)] (17): [*posłowie mówili:*] A przeto gdyńmy słyszeli radę W(aszych) W(ielmożności), żeńcie o potoczney obronie pirwey radźić namawiili [!], iż się to nam szkodliwo Rzeczypospolitej i nam nieprzystojno widzi przysźlińmy znowu ku WM Panom *Diar* 26; *DiarDop* 108; *GliczKsiąż* K5v; W rádzye íwoyey wílytko íkrycye záwždy ípráwowáli Mowyąc podźmy á z narodow iuz íe rońprośfemy *LubPs* S5v; *BibRadz Eccli* 9/19; *BielKron* 217v, 398v; *BudBib Eccli* 9/19; *SkarŻyw* 413 [2 r.]; *NiemObr* 160; *WujNT Matth* 26 *arg*, *Mar* 3 *arg*, 14 *arg*; (*marg*) Niemieckie opilńtwo y zbytki/ męžność w nich ítraćily [...]. (-) Co Boże żeby fie y w náńzych Rádách nie dzieáło.

PowodPr 72; Dáleko więcey przyftoi wam oświeconym wiadomością Bogá práwego/ tym vczćić Páná Bogá fwego/ y tym łobie pomoc: ábyście od niego rády fwoie poczynáli *SkarKazSej* 657a, 660a.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść [w tym z zapowiednikiem: o tym (2); zaimek pytajny (15), (a)by (9), jeśli 'czy'(3)] (27): *RejKup* t4v; Iako Darius czynił radę s fwemi kfiążęty/ iákoby fie mógł fprzećiwieć Alexandrowi. *HistAl* E; *MurzNT Matth* 12/14; Tedy oddfedy Licemiernicy/ vczynili o tym rádę/ by go podchwycili w mowie. *Leop Matth* 22/15; *BibRadz* 2.Par 32/3, 1.*Mach* 4/44; Wefzli tedy w rádę iefli máią przedmieście zburzyć iáko radził Bárkocz y Birous/ czyli go bronić *BielKron* 316, 27, 208, 309v, 327, 415v, 457v, 460v; Gdy tho widzieli przyiaciele/ wefzli w rádę/ coby s tym czynić *GórnDworz* O7, Zv; *HistRzym* 72; *RejPos* 250, 283; Zacne dżiwy á vczynki Bołkiem wam czynił/ wyście rády znałzali/ ábych ia zágubion był. *ArtKanc* E14; *GrabowSet* C3v; *LatHar* 696; *WujNT Matth* 12/14, 27/11, *Mar* 3/6; *SarnStat* 410; *CzahTr* D4v.

W połączeniach szeregowych (2): [Rzymianie] zwykli byli zaráz fyny fwe s łobą brác [na obrady] [...]/ á to nye dla czego infwego/ yedno áby zá młodu mogli obaczawác fprawy/ á rády/ y wotowania ftárłfych rádzyec oycow fwyh *GliczKsiąż* K5v; *PowodPr* 19.

W przeciwstawieniach: »rada ... wojna« (3): *ActReg* 53; [król powinien] Wfzytkich niebefpieczeństw obmyślávání, piérwéy rádą niz woyną kofztowác. *SarnStat* 122; *SkarKazSej* 659b.

Zwroty: »dać na rozmyślną radę« = *dać pod rozwagę* (1): Senat [miejski] im [pospólstwu] to rozvodził ná obie ftronie/ iz byłmy tym [usunięciem z kościołów mszy i wyrzuceniem obrazów] rozgniewali Cełárzá/ y wiele inych zwierzchnich pánow/ [...] á ták im dał iefzcze ná rozmyślną rádę *BielKron* 205v.

»iść (a. przyść itp.), jechać (a. zjeżdżać się), stawić się, zgromadzenie do rady; ześć się (a. schodzić się), zebrać się w radę; zgromadzenie, schodzenie ku radzie; schodzić się na radę; dla rady schodzić się« [w tym: przeciw komu (2)] = *in (ad) consilium venire* *Modrz*, *JanStat*; *consedere* *PolAnt*; *in senatu* a. *in curiam venire* *Mącz* [szyk zmienny] (21:2:1:1;4:2;2:1;1;1); SEÍłli fie rano zafie w radę żydowie/ ij połłali po Iezufa do ciemnicę [!] cekłárze *OpecŻyw* 116v, 69; wfzyfcy bogowie do tey iáskiniey fchodzą fie ná rádę [concilium ... concelebrant]. *HistAl* M; *Diar* 19; Zebrałfły fie w radę chcyeli fwą chytrofcyą/ Wyniífczyć yą [mą duszę] ná wfłem zá mą nyewinnofcyą. *LubPs* Q3; *RejWiz* 92v; *Leop* 1.Reg 5/9; *BibRadz* 3.Esdr 9/16; Pánu Bogu zá tho dżiękuię/ zem do tych Zurowic kiedy przyiechał/ á zem tu ná cię trefił piérwey á niżlim do támara tey rády iechał/ gdzie fye teraz o tey Exekucyey rádźić mamy *OrzRozm* D, A4 [2 r.]; Potym Priamus połłał po Antenorá y Eneálá áby przyfzli do rady *BielKron* 59v, 103v, 120v [2 r.]; Oecumenium concilium, Zgromádzenie ze wfzech ziem/ kroliewftw ku rádźie. Vulgo generale concilium. *Mącz* 260b, 382c [2 r.], 435c, 504d; Bo ktorzi ábo fpawfzy całą noc/ ábo kofztownemi potráwámi y trunkámi báwiwfzy się/ przychodzą do rady nierozmyśliwfzy się/ áni się do tego zgotowawfzy/ ci záprawdę bez przygány wtey mierze być niemogą. *ModrzBaz* 26v; *KochPs* 4; *SkarŻyw* 413 [2 r.]; Choćiam iá iefť żeńfka płęc/ w podwikę záwita/ Gdy do rady mąż idzie/ mnie o wfzyftko pyta. *BielSjem* 4, 11; *ActReg* 11; Conciliabulum – Miełce gdzie fzie dla radi zchodzą, radni dom. *Calep* 232a, 231b; *LatHar* 359; *WujNT Mar* 15/1; PORZÁDEK NA SEYMIE Wálnym, do obiéránia Páná y króla nowého, [...] á do Rády ná mieyfca fwé/ káždy áby o ófméy godzinie ná pułzegárzu áby fie ftáwił. *SarnStat* 17, 15, 171; *SkarKazSej* 661a [2 r.].

»radę mie(wa)ć; rada miewana« [w tym: z kim (5), o kim (2), w czym (1)] = *consilium facere* PolAnt [szyk zmienny] (12;1): *RejZwierz* 138; Iáko możelz napilniey doświádczay przyziáćioł/ á rády twe mieway z mądrymi. *BibRadz Eccli* 9/19[21]; *KochSat* Bv; *Mqcz* 6a, 191c, 268b; *BudBib Eccli* 9/19[21]; ktory iufz od nich [król od panów] zewlżąd łciśniony/ z ósmią przednieyfzych Pánów koronnych radę táiemną miał *StryjKron* 616; *NiemObr* 160; Przetóz máiác łtáteczną Rádę [maturó *consilio JanStat* 260]/ z Pręłaty y pány náłzemi/ [...] piłániém ninieyfzym łkázuiemy [...] *SarnStat* 218, 1216; *CzahTr* D4v [2 r.].

»(u)czynić radę« [w tym: około czego (2), z kim [w tym: z sobą (1)] (9), o kim, o czym (5), przeciw(ko) komu (3), między sobą (1)] = *consilium facere* Vulg, *HistAl*; *consilium inicere* Vulg; *consulere* PolAnt [szyk zmienny] (28): *WróbŻółt* 70/10; Vczyniwłfy táiemną radę zrzekli łie [tj. zmówili się] mocnem vpewnieniem/ krolowie włfyłcy Tyrłcy y Pálełtínłcy *RejPs* 124; *HistAl* E; *LubPs* A3, A4v; *Leop Matth* 22/15; Potym vczynili radę [*Et cogitaverunt*] coby mieli czynić z onym ółtarzem ofiar palonych/ ktory był zgwałcony. *BibRadz 1.Mach* 4/44, 1.*Mach* 9/59; *Goski* A2v, A14v; vczyniwłzy radę między łobą/ dáli znáć/ yz Ferdynándá niechcą mieć krolem Rzymłkim *BielKron* 209v, 111, 131, 208, 209v; y vczynił [*Lucyfer*] radę z onymi Anioły łwemi mowiąc/ áby mu vczynili Máiełthat ná włchod łłóńcá/ áby łie był vczynił rownym naywylżemu. *RejPos* 101, 43, 104v, 197v, 250; *BudBib 1.Mach* 9/59; *BudNT Mar* 15/1; *MWilKHist* D2v; *LatHar* 710; *WujNT Matth* 12/14, *Mar* 3/6; [kowanie monety ma być poruczone tym] którzy łie z tym dobrze rozumieią/ áby przód namowę y radę z łobą vczynili/ iákoby co nápotym około kowánia myńce téy połtánowiono bydź miáło. *SarnStat* 410; Kiedy one Maenades zefłzy łię w gromáde/ O czárách y o gułłách czyniły wıęc radę. *KlonWor* 7.

»wniść, wstąpić (a. wstępować) w radę« [w tym: przeciwko komu (3), z kim (13), między sobą (2)] = *inire consilium* Vulg, PolAnt; *consulere*, *dimittere in consilio*, *habere consilium*, *cogitare* PolAnt; *habere consultationem* JanStat [szyk zmienny] (46:4): A takóz włłedłłfy w radę [arcykapłani żydowscy]/ kupili za nie [za 30 srebrników] rolą Figulową [*agrum figuli* = pole garncarza *Matth* 27/7] ij dali ią na pogrżéb plełgrzymo^m [!] *OpecŻyw* 118v, 3v, 74v; Czo łłiłchącz pany [lege: pani] wradą stym tho Ianem a złabączkym wełchła. *LibMal* 1551/165v; Tu iufz czi trzey [...] włłąpili wrade yako łie mayą łtroyć y yako od powiedác przet łędziem *RejKup* t4v; *MurzHist* T3v; *MurzNT Matth* 12/14; Wıęc kiedy łie dwa zeydą to wnet wnidą w radę *RejWiz* 57; *Leop 2.Par* 32/3, *Is* 41/28; *BibRadz 1.Reg* 12/6, 8, 1.*Par* 12/19, 2.*Par* 32/3, *Eccli* 8/20, 1.*Mach* 9/58; Náłzy wełzli w radę co s tym poczynác *BielKron* 460v, 12v, 27, 47v, 54v, 57 (20); *GórnDworz* O7, Zv; wełzli między łobą w radę żydowie oni/ áby go [łw. Pawła] byli mogli iáko o gárdło przypráwić. *RejPos* 283; *BudBib 2.Par* 10/6, 8, 1.*Mach* 9/58; Iutro co narániey W radę wnidzmy: á ztámłąd iufz áni wychodźmy Aż obronę wrádzim. *KochOdpr* D3; *GrabowSet* C3v; *LatHar* 696; *WujNT Matth* 27/1; *SarnStat* 555, 930; *KmitaSpit* C4v; *KlonWor* 51.

»wziąć radę« = *naradzić się* (1): Ktorzyto zgromádzıwłzy łię s łtarłżemi i naradźıwłzy łię (*marg*) wziąwłzy radę (-) [*consiliumque accipientes*] dali żołnierzom mnoho piéniędzy *MurzNT Matth* 28/12.

»na radę wznieść« (1): Pápiez Páweł połłal połłty łwoie Kardynały/ łtánawiác pokoy między imi/ [...] profłząc áby ty łwoie krzywdy włáłne odłóżyli ná rzecz połpolitą/ á ná łpokoiną radę to wzniełłi *BielKron* 220v.

»wzywać, zwoływać do rady; wezwać k radzie, w radę; być przyzwan ku radzie« (1:1;1:1;1): Xiąże zwoliwa towarjłłow doradi *RejKup* t4v; Rzekł Abfálon/ wzołmy Chuffego k tey rádzye. *BielKron* 72, 64v; Admisceri ad aliquod consilium, Być przyzwan ku nieyákiey rádźie. *Mącz* 224a; *SarnStat* 313.

»zamknąć w radzie; radę zamykać; zamknięcie rady« = *zakończyć obrady podjęciem decyzji* [szyk zmienny] (4;2;1): Potym w rádzye zámknęli áby tych trzech Papieżow s łtolcá łóżono *BielKron* 188; Krol Olbrácht oznaymił był Sthefánowi Bohdanowi Wáláfkiemu Woiewodzye potáiemnie zámknienie rády ich w Liwoczy/ áby był w tym wierny á łtály *BielKron* 398v, 99v, 217v, 254, 309, 309v.

»w radę, do rady (za)sieść (a. zasiadać); w radzie siedzieć« [w tym: z kim (2)] [szyk zmienny] (4:1;1): *LubPs* aa5v; Szedł tedy Rabi Ruben Zyd/ vbrał łie iáko ieden Rzymiánin łiadł łnimi w radę *BielKron* 463v; ktory [*Katon*] wten czas gdy Senat Rzymłki w radzie łiedział/ częłtokroć zwykł był Xiąźki ná ratułzu czytać *KwiatKsiąź* G3v; *PaprPan* V3v; Ná ten czas kiedy vmyłł fráłowliwie O rzeczách myłłi. Fráfunek złożywłzy W radę zásiędźiem *ZawJeft* 28; *SarnStat* 16.

Wyrażenia: »rada społeczna (a. spolna, a. społem), pospolita, zobopolna« = *consilium in unum Vulg* [szyk 6:4] (7:2:1): *WróbŻołt* 70/10; á ci ktorzy łtrzegli ná dułżę moię/ vczynili radę łpołeczną/ mowiąc: łuźci łeft opułzczon od Bogá *LubPs* A3, A4v; *BibRadz* 1.*Mach* 9/59; *BielKron* 413v; *BudBib* 1.*Mach* 9/59; *GostGosp* 58; Włzákże łź [...] ná Séymiéłł Wálnych y Powiátowych/ [...] rozmáitę łpory á z nich potym zwády przekázuiącę połpolitéy rádźie [*publicas consultationes JanPrzyw* 46] zwykły łie włczynąc: vłtáwiami [...] / áby [...] ku oddaleniu téy złéy rzeczy było zábieżano. *SarnStat* 945; My tedy z Rádą náłżą y Połły Ziemłkiemi y łtany ná ninieyłzym Séymie zebránemi [...] máiąc piérwéy zobopolną ná to radę y namowy/ zwałájąc ná próbę przerzeczoných Połłów [...] vłtáwiami [...] *SarnStat* 1216. Cf »za spolną radą«.

»rada tajemna« [szyk 6:6] (12): *RejPs* 124; tám nowe rady niektore były miedzy imi połpolite y włafne [*tj. przy obecności wszystkich i w wąskim gronie*]/ iawne y tháiemne/ w rozmowie łpolney/ vthwierdzone miedzy Krolmi á Cefarzem/ thak o małżeńłthwo iako o z iednánie y o ine rzeczy. *BielKron* 413v, 211, 248v; w Rzymie niektorego czáłu gdy była rada táiemna włzedł tełż tám był ieden młodzienáłzek [...] z oycem łwoim Senatem Rzymłkim. *HistRzym* 72, 72; *PaprPan* N; Táiemna rádá o Litwie. *StryjKron* 616 *marg*, 616; A zową łe [*senatorów*] dla tego *Maiores*: bo kiedy táiemna Rádá bywa, tedy ci zołtáią z Królem *SarnStat* 42, 42 [2 r.].

Szeregi: »rada i namowa(-y)« [szyk 3:1] (4): Tákci y Papież ma okołó łiebie Kárdynały/ [...] z ktorými tełż miewa łwoie rády/ y namowy *NiemObr* 160; *SarnStat* 410, 1216. Cf »za radą i namowami«.

»rady a postanowienie« (1): *Consors consilii publici*, Vczefnik rad á połtánowienia połpolitego. *Mącz* 403c.

»(i) rada i rozmowa« (2): *RejZwierc* 86; Przeto trzebá Radnemu Pánu wiedźieć žeby łię do rády y do rozmowy [*ad consultandum dicendumque*] dobrze nágotował. *ModrzBaz* 26v.

»schodzenie i rada« (1): [*Tarkwiniusz*] Ófobne łchodzenia y rády zakazał. *BielKron* 104.

»sjem i (albo) rada« [szyk 2:1] (3): Sed agere cum populo, significat, Syem [!]/ albo rádę s ludem mieć. *Mącz* 6a; co we dnie zrobić/ to fię w nocy obáli: y błogofławieńftwá żadnego z wáfzych rad y feymow nie máłz. *SkarKazSej* 660a, 657a.

»rada i towarzystwo« (1): gdy fie tedy Cefarz z Papieżem ziącháli w Bononij tám wefzli w táiemną rádę y w towarzýftwo *BielKron* 211.

»rady i traktaty« (1): A wáfaków Król Alexánder poftánawia, żeby Wielki Márzalek, Márzalká Nadworného do wáfýftkich rad y tráktátów wzywał *SarnStat* 313.

»zjazd, (i) rada« (2): Ieft w támtem Mieście [w *Trydencie*] teraz ziazd ze wáfytkiey okolicy światá tego: ieft tám dziś Rádá o wáfytkich Páńftwách/ y Kroleftwách Krześćijánfkich *OrzRozm* P3; Ziązdy y rády Polskie/ czemu fie nie dárzą. *PowodPr* 19 marg. [*Ponadto w połączeniu szregowym 1 r.*]

Wyrażenie przyimkowe: »za radą« (1):

~ Wyrażenie: »za spólną radą« (1): My tedy z Rádami náłzemi ze wáfýftkiemi ftany Króleftwá y Pańftw náłzych tu ná tym Séymie zebránemi/ y z Połty Kśięftw przerzeczonych/ zá fpólną radą y namowámi przez niektóry czás miánemi [...] poftánawiamy: áby [...] *SarnStat* 1211.

Szereg: »za radą i namowami« (1): *SarnStat* 1211 cf Wyrażenie. ~

Iron. (1): Lieć mi fie zda yż ten [czart] z Bogiem Mało wradzie bywa *RejKup* t4v.

Przen (3) :

Zwrot: »do rady się schodzić« (1): Iuż też pomy do ftárfzego wyftępku náłzego iáko do fontany/ do ktorego fie máło nie wáfýfcy do rády fchodzą to ieft do gniewu fzkodliwego. *RejZwierc* 75.

Wyrażenie: »tajemna rada [czyja]« (1): (marg) Sen prawdziwy [tj. ukazujący prawdę]. (–) Ale gdy wolna głowá trzeźwo fie wkładzye/ To iuż dułzá z rozumem w fwey táiemney rádzye. Iáko Prorok przypádłę rzeczy prorokuie/ Y fzczęście y niefzczęście co przyść ma winfzuie. *RejWiz* 120v.

a) O współżyciu płciowym (1) :

Zwrot: »ić na radę« (1): (nagł) Dla pomnożenia płodu [...] (–) [...] Także o poł noczy ma iedne [piłulkę] pani włożyć fobie do macicze/ y dzierżec w fobie przez kielko godzin, Potym wypuściwfy one piłulke z fiebie: Ma ić do męża na radę. *FalZioł* V 86.

α. O Bogu (3) :

Zwroty: »uczynić radę [z kim]« (1): Ocietz maiątz lutoftz nad iego fwiętą milofcią [nad Jezusem w *Ogrójcu*]/ vczyńil radę w niebie z anioly pytaiątz tzo by z fwym fynem/ tak barzo załmutzony^m miał wdzialatz. *OpecŻyw* 103.

»zamykać radę« (1): Buog ocietz zamykaiątz radę [wszystkich mieszkańców nieba o wniebowstąpieniu Maryi]/ fpytał: ktoby ią miał prowadzitz [do nieba]? *OpecŻyw* 181v.

Przen (1) :

Zwrot: »w radę wnić [z czym]« (1): Przed tym Bog mowił. Niech wydádzą wody. Niech rodzi ziemiá. A teraz záfię mowi/ Vczyńmy. Zkąd obáczác mamy nowy fprawowánia fpołob: A nie inák iákoby w rádę Bog miał wnidz z mądrościá y z możnościá fwoiá *BibRadz* I 1d marg.

a. Rozmowa, pogawędka [o kim, o czym] (2) : (marg) Rozmowá białyh głow. (–) A o tymże [o kołnierzyku] wáfytká rádá Gdzie fie zeydzie ich biefiádá *RejRozpr* H3.

Zwrot: »sieść w radzie« (1): Y łtychałem [...] Gdzie [młodzi] łobie o rodzicoch fiedli w łpolney rádzie. Ze drugi rzekł iuż też znam gdzieby liać pńzenicę/ Gdyby iedno wziął czárt tę łtárą łzubienicę [tj. ojca]. *HistLan* B2.

Wyrażenie: »spolna rada« (1): *HistLan* B2 cf *Zwrot*.

6. *Zespół, grupa, gromada; concilium Vulg, PolAnt, Calep, Cn; coetus Mącz, PolAnt; consilium Mącz, Cn; contio, curia Mącz (702) : KrowObr C2v; Consilium et coetus, Rádá. Mącz 59a, 53c, 73b; Prot Cv; Zálkoczyła mię wściekłych pów gromádá/ Obégnáła mię niecnotliwa rádá. KochPs 31, 84; PaprUp C; GrabowSet F3; CzahTr I4.*

rada kogo [= z kogo złożona] (17): Bowiem mie ogarnęli pfi zgromadni/ rada złońnikow obfiadła mie [*Vulg Ps* 21/17]. *TarDuch* A3, B6; *LubPs* Z4v; (*marg*) Zrzucić go zokná [!] chćieli zli mnifzy. (-) Ale go ieden ktory w tey rádzie ich był/ przełtrzegł *SkarŻyw* 570. Cf *W przekładach Ps* 1/1 oraz 1/5, »siadać w radzie«, »wchodzić w radę«.

W przekładach i nawiązaniach do Ps 1/1 oraz 1/5 [w tym: rada kogo (9)] (11): Beatus vir qui non abijt in confilio impiorum [...]. BOgołławiony mąż ktory nieodłzedł w radę złońnikow/ ani łtanął na drodze grzełfnych *WróbŻołt* 1/1, 1/5, k. B; *KrowObr* 151v; Przethoż niepowłstawiaią złi á bezboźni w łądzie: áni grzełfnicy w rádzie łpráwiedliwych. *Leop Ps* 1/5; Błogołławiony mąż kthory nie chodźi do rády złośćiwych *BielKron* 464; Odwiedzze fie ná łtronę od złośćiwych tłufzcz łwiátá tego/ [...] Gdyż ná cię Dawid mocno woła/ ábyś fie nie wdawał w radę złośćiwych/ á łtrzegł fie Káthedry fáłeczney *RejPos* 205, 334v; *Szczełliwy/* ktory nie był miedzy złęmi w rádźie/ Ani łtóp łwoich torem grzełfnych ludzi kładźie *KochPs* 3; *ArtKanc* P19v; *LatHar* 737.

W charakterystycznych połączeniach: rada fáłeczna, mądra, niecnotliwa, niezyczliwa, pańska, szyderstwa [tj. szydercza], zacna, złościwa (złóśliwa) (2).

Zwroty: »brać sobie w radę« (1): (*did*) Czart dziekuye za Decret (-) Dziekuye za Decret Panię [...] A biore ye [grzeszników] łobie wradę Poczczęż [*lege*: podźcież] miłofniczy moy Gdy yuż przywas nikd niełtoij *RejKup* ee5.

»przyjąć do swej rady« (1): Assumere aliquem in consilium, Przyjąć kogo do łwey rády álbo záwołác. *Mącz* 432c.

»siadać (a. siedzieć) w radzie [kogo]« = *sedere cum concilio Vulg* [*szuk zmienny*] (3): Nigdy nie fiedział w radzie próżnych/ á z ludzmi złośiwemi) á nie miłofiernymi nie będę połiadał. *WróbŻołt* 25/4; *BudBib Ier* 15/17; W ktorymem miał nádźieię/ ktory chłéb moy iadał/ Ten w rádźie nieprzyiaćioł moich iáwnie łiadał. *KochPs* 61.

»wchodzić w radę [kogo]« (1): przez tego młodziennialzka mozem rozumieć káźdego człowieká [...] [który] wchodzi w radę mądrá/ to ielt naboźnych ludzi *HistRzym* 72v.

Szereg: »rada abo zebranie« (1): A przytym pomył łobye/ gdy iáka fáłeczna rádá ábo iákie fáłeczne zebranie záwrze fie w pokoiu łwoim/ rádząc ná vpadek á ná krzywdę łpráwiedliwego/ iużci też tám wielki pokoy á iednołtáyny duch miedzy zebraniem onym. *RejPos* 334v.

Przen [kogo] (2) : [Jakub umierając prorokuje swoim synom:] Symeon á Lewi brácia/ nacznynia złości boiuiącey/ nie włtępuy do ich rády dułfo moiá/ á w zebrániu ich nie bądź łławá ma [*Vulg Gen* 49/6]

BielKron 18v; O mądrości twa rokofsz z ćwiczonym fie báwić/ A w rádę wńzech roftropnych nie lenifz fie ftáwić. *WisznTr* 23.

a. *Zespół ludzi powołanych przez władcę lub wybranych przez pewną grupę społeczną, pełniący funkcję doradczą lub podejmujący decyzje w określonych sytuacjach; senatus Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Modrz, Calep, JanStat, Cn; consilium Mącz, Modrz, JanStat; consulatus Mącz, JanStat; senatorius ordo Mącz, Cn; curia, patres, senatorum conventus Cn (603) : BierEz Fv, P4v; Senatus Der radt Rádá Murm 176; Mymer¹ 11v; BartBydg 142; LibMal 1553/177; Zatym sie Rada rozeszła, a posłowie żałościwi odeszli *Diar* 60, 56; Ale w Krákwie y we Lwowie ná mieyftcu Burgrábie wedle ftárego zwyczáiu/ Burmiłtrz fyada/ álbo ieden z Rády/ ktorym Burmiłtrz záládzi mieyftce fwe *GroicPorz* iv, b4, f4v, g2, bbv, hh2v; *RejWiz* 168; *RejFig* Ee3v; *RejZwierz* 6v, 32; [księża biskupi] Przysięgáli w Rádę Krolowi [tj. przy powołaniu do rady królewskiej] *OrzRozm* I4v, F2 [2 r.], Q3v; A w tym czáfu ná rynku (iefzcze przy rádzye liedzácey) vkazał fie ftáry Rycerz [...] wołáiąc ludzi o wfpomożenie *BielKron* 107; Pawłow ociec iáko fthárfzy z rády y z drugimi zacznymi ludźmi wyfzli przeciw Rzymiánom *BielKron* 143, 99v, 101, 104v [2 r.], 105, 105v [2 r.] (35); Coram senatu, Przed rádą. *Mącz* 65b; Pariter patribus et plebi gratus, Iednáko rádzie yáko y połpółftwu wdźięczen. *Mącz* 279c; Aristocratia, Gdzie wiele dobrych á zacnieyfzych ludzi pánuyá/ to yeft gdzie zacna á vczciwa rádá Rzecz połpolitá fprawuye. *Mącz* 308b, 3c, 27d, 35b, 36b, 38c (62); Arcybifkup Gnieźniénki/ ieft w Polfcze Káplán naywyżfzy/ *Primas* Królestwá Polfkiego [...] początek Rády: ręká y vftá Bożé. *OrzQuin* [Aa6], D2v [2 r.], Zv; Moskiewfki kniás/ ma wielką **rádę**/ á żadnego s tego wielklego [!] kołá rády nigdy nie fłucha *GórnDworz* Hh5v, C6v, Q3v, Hh5v; *HistRzym* 72; *BielSat* N4v; *RejZwierc* 41 marg, 70v, Aaa3; *BielSpr* 45v [2 r.]; *KochMon* 26; ále ták iáko Burmiłtrz w Rádzye ma zlecenie pytánia/ y zbieránia podpomózenia/ [...] tákże też nie inákfzy był vrząd Bifkupi w Koſciele Bożym *RejPosRozpr* c3v, c3v; *BudBib Iudith* 6/1[5/27]; W lifcie było/ iżeby/ Nábotá pozwáli/ Przed rádę/ y fałfzywe/ fwiádki nań wydáli. *HistHel* Dv, Dv; *CzechRozm* 252; *Paprpán* [Hh5]; Wfzákże Krol/ ábo ten ktory przodkuie w Rádzie/ [...] łácnó tákowemu obráżeniu zábieży. *ModrzBaz* 29v, 18v, 26v [2 r.], 27 [2 r.], 29v [2 r.], 30 (13); Ale oto Helenę widzę: co też teraz Niebogá myfli/ wiedząc/ że dziś o niey w rádzie Ostáteczne namowy *KochOdpr* B, B3; [faraon Józefowi] dał w fzfáfárltwo Wfzytkę máiętność fwoię/ wfzytko fwé Carftwo. Aby [...] rádzie mędrfzy doradzał. *KochPs* 158; *SkarŻyw* 225, 357 marg; *ZapKoſcier* 1586/68v; *BielSjem* 5 [2 r.], 8, 9, 10 [2 r.], 30 [2 r.]; *ArtKanc* Q5v; *GórnRozm* H4; Bifkup nie dobréy myśli/ bo infułę kładzie/ Potym go z miłtrzem widzę/ y z Pruffaki w rádzie. *KochProp* 11; *Paprup* E3v; *ActReg* 17, 22 [2 r.], 67, 68, 140 (9); Curio – Nąwizfzy radni pán, fprawca wfziftkiey radi, cakowi [lege: takowy a. jakowy] ieft marfzolek vnąs. *Calep* 279a; *Regulus* przyiechawfzy do Rzymá/ powiedział w Rádzie to co mu było poruczono. *Phil* O3, O3, Q4; *KochAp* 6; [przodkowie naszy] ná to naprzód oko mieli/ áby Królowie nád práwá/ y nád Rádę nie więcéy w Królestwie mogli *OrzJan* 60; TEż vftáwiamy: iż iefli będą Zupy przedané [...] tedy ten/ ktory Zupy kupi/ ieft powinien Sól/ [...] pilnie fpifác: y onę fpifáną wedle Státutów rády [iuxta statuta consilii *JanStat* 39] przyiác. *SarnStat* 374, 17, 38, 39, 41, 42 (17); A ten drugi [gniew, tj. zelżenie kogoś]/ ieft grzeche^m: ále nie tákim żeby pieklá był godzien: ále infze mniefze karánie zálfluguie/ ná ktore fię rádá [tj. sąd] fchodzi. *SkarKaz* 313a; Nie táką Monarchią chwalimy/ iáka ieft v Turkow/ Tátar/ y Moskwy/*

ktora ma bezprawné pánowanie: ále taką ktora práwy ípráwiedliwemi/ y rádą mądrą podpárta íeít *SkarKazSej* 691b, 691b [2 r.].

rada kogo [= *złożona z kogo*] (4): A bychmy więczey przykłądow nie mieli iedno z onego nieobácznego íyná Sálomonowego Roboamá/ gdy odrzuciwfzy ítárą Rádę oycá íwego/ á wíuchawfzy młodey **rády** pochlebnikow íwoich/ połamáł práwá á wolności poddánym íwoim *RejZwierc* 45. Cf »rada obojga stanu«.

rada czyja [w tym: *pron poss* (49), *G pron i sb* (35), *ai poss* (19)] (103): *MetrKor* 31/620v; *LibLeg* 6/160v; *BierEz* Gv, Q; A poíłáwfy po íwą radę/ po pana Mądrégo/ Opatrzne^{g0}/ Sprawiedliwe^{g0}/ íj Cznegó z Miłofiern^{ym} [pan *Szczęście*] rofkázáł aby íami na tey rzeczy íiedli. *ForCnR* D3v, Dv; *BierRozm* 6; [król mówi:] Alie nám y radzie náísey będzie volno vczynicz takowe líty [tj. *listy żelazne i glejty*] *ComCrac* 18; *GroicPorz* í2; á rzeczy íego [przestępcy] ruíájące rádá náízá ma íe miedzy íię rozdzycielí *UstPraw* E3v; *BibRadz* 3.Reg 12/6, 1.Esdr 7/28; dobrzeć go [kanclerza koronnegó *Jana Ocieskiego*] Krol náíz ná końcu Rády íwey poítáwił/ y íemu w Rádzie íwey *EPILOG* zoítáwił. *OrzRozm* Q4, L4; chcećielí też ía kwáízey rádzie przyíádżę kilka ludzi vczónych *BielKron* 213, 41, 194v, 196, 216, 224 (20); *HistRzym* 9 [2 r.]; *RejPos* 50v; *KwiatOpis* C4 [2 r.]; *RejZwierc* 45; *BielSpr* 37v, 46v; *BudBib* 1.Esdr 7/27[28]; *Paprpán* C2, E; [cesarz *Leo piąty*] Náíáíł íwey myíli [kacerskiej] íłuzących wiele y wrádzie íwey y miedzy kápłany *SkarŻyw* 299, 508; *StryjKron* 190; *KochFr* 53; *BielSjem* 5; *Paprup* F2, K3v; *ActReg* 5; nie ma bydż żaden w Rádzie náízéy/ iedno z Rycéríkiégo narodu/ ták Duchowny íáko Swietcki. *SarnStat* 35, 78, 297, 335, 370, 371 [2 r.] (20); *SkarKaz* 2v; Od íeymow gdzie íię vćiekáć y áppellowáć będziećie? gdyż ták zelżone íá w ktorych íeít powagá krolewfka/ powagá rády íego/ y dobrych íynow zezwolenie: íádowe dekretá moc máią/ á íeymowe vpadáią. *SkarKazSej* 659b, 681b, 693b, 694b [2 r.]. Cf *W połączeniu z nazwą urzędu*.

W połączeniu z nazwą terytorium [czego; w tym: *rada + nazwa* (14), *nazwa + rada* (2)] (16): thim ze obicayem y my y krolewftwo náíche, y rada kroliewftwa náíche^{g0} przisiągamy y slyubuyemy [...] *LibLeg* 6/78, 6/78; [Starosta mówi:] Xáncie dármo tego [aby mieć *Ezopa jako niewolnika*] bronííł/ [...]. Bowiem ía práwem Stároóćim/ [...] Z rádą Rzeczypoípolitey/ Wyzwolę go przez woley twey. *BierEz* E4v; *GroicPorz* a3v; kfiążęthá Luterskie/ [...] żádáli/ áby niebyli dekretem Konciliyíkim íádzieni/ [...] rádá theż Cefáríthwá áby byía odmienioná *BielKron* 223v, 55; *ModrzBaz* 25v, 90v; *ActReg* 45; A íeíliby íie do domów álbo dóbr przedánych/ dárowánych [mieszczanie wypędzeni z miasta] chćielí przywróćić/ [...] ofzácowawfzy íe przez Rádę onégo mieyfcá máią bydż wróconé *SarnStat* 1103, 280, 511, 1093 *marg*, 1103, 1240; *CzahTr* G.

W połączeniu z nazwą urzędu [czyja – *ai poss* (17), *G sb* (6); w tym: *rada + ai lub sb* (21), *ai lub sb + rada* (2)] (23): *LibLeg* 11/167v; yích thu v krolya yego myíofzczy wpoírothku wízythkyey rady yego krolywíkyey myíofzczy, yeíth thacowa namowa vdzyalana *MetrKor* 38/287; Głupie Kxiążęta Táneykie/ mądra rádá Fáraónowá dáły rádę niemądrá. *Leop Is* 19/11; *BibRadz Is* 19 *arg*; Ma to Arcybiskup Gnezneński [...] áby on przednieyíze mieyfcé w Rádzie Krolewfkiey miał *OrzRozm* I2, A3v, Q3v, Q4; Prufkie Kfiążę Woyciech Brandeburfski/ od Senatu Cefáríkiey Rády wywołán *BielKron* 210v, 76v, 196v, 207, 237v, 258v (9); *CzechEp* 406; *Paprup* E4; *ActReg* 3v; *SarnStat* 370,

1121; Bo między poślóftwem máło iest mądrych: między Rádą Páńfką ábo wízyfcy mądry/ ábo wíetfza część. *SkarKazSej* 695a.

Z przymiotnikiem od nazwy geograficznej [rada + ai (28), ai + rada (2)] (30): OpecŻywList C; ZapWar 1537 nr 2494; Potim Rada polska y rada vengierfka y rada Moldawfka nievyem czo za radełczie vradzyly y yakosczie vyednaly. LibLeg 11/55; BielŻyw 60, 142; LibMal 1553/177; Rozbieráli ty przygody [Antenora] między łobą rádą Troiáńfką/ zwłáfzczá krolewscy fynowie BielKron 55v, 370 [2 r.], 370v [2 r.], 390v, 401, 402, 407v, 415v; Curulis. Stolec z Elephántowych koścy á zwłáfzczá z zębów/ ná ktorým Senatorowie á rádą Rzimską byłá wożona. Mącz 74a, 440a; OrzQuin D2v; Abowiem to był Król poruczył Rádzie Krákwskiéy/ áby fpráwę ftátieczną Pánowie Krákwscy około tego dáli/ iáko Lan Fráncufki ma być mierzan GrzepGeom L; BielSpr 37v; PaprPan G [2 r.]; Te fłowá [śwíetego Wilhelma] dofzly rády Lukáńfkiey/ wnet go przyzowią SkarŻyw 167; StryjKron 592; Phil O3; SarnStat 37, 1041.

W połączeniach dwuczłonowych typu szeregowego z tytułem osoby piastującej urząd [w tym połączenia typu: krol i rada (18), krol z radą (a. rada z krolem) (12), krol albo rada (1), krol a rada (1)] (31): LibLeg 6/160v; KromRozm I N; BVrmiłtrzá z Rádą vřząd ná thym iesth/ przynamniey raz w tydzień [!] [...] ná Rathufz fye fchodźić/ o poślólitým dobrym rádźić GroicPorz b3v; Tedy ia przodkiem mocą Páná Bogá wfzechmogácego/ potým mocą Oświeconego Páná náfzego Krolá Iego Mił: y Rády iego/ [...] gáię wam Sąd wielki GroicPorz i2; LeszczRzecz A; Woyćiech Krákwfki Woyt s fwoią rádą nie wdzięcznie to przyjmował od krolá Lokietká/ iż obciążał ludzi poślólite dla woyny wielkimi dáńiami BielKron 370v, 224, 370 [2 r.], 402, 405, 407v, 410, 460; KwiatOpis C4; HistLan F2v; PaprPan E; GórnRozm K4, M3, M3v, M4; PaprUp K3v; SarnStat 37, 370, 371, 372, 374, 378, 1011; iáka z tego Pánu y Rádzie iego niecześć/ vważyć káždy może. SkarKazSej 694b, 694b. [Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.]

W połączeniach szeregowych (30): LibLeg 6/78, 158v; ZapWar 1537 nr 2494; I prze to Krolá JM wszyscy [...] obieramy i wszystkie ty Rady i ty urzędy, ktore są w Koronie DiarDop 116; GroicPorz v; Vřdźili wfyfłtkie Kxiążetá tego kroleřtwá/ Vřędnicy/ Stárořtowie/ Rádá/ y Sędziowie/ [...] Zeby koždy ktoryby profił oco ktorego kolwiek Bogá y człowieká [tj. nie uznawałby boskości władczy]/ [...] áby był wpułfżon do Lwiefy iámy. Leop Dan 6/7; Krol co z Rádą y s Pořly vřtáwi/ to ma być wywołáno [tj. stać się obowiązującym prawem] UstPraw A; O błogofłáwionyřz Pan Bog oycow náfzych/ [...] A iż mi fpráwił łáfkę przed Krolem y przed rádą iego/ y przed wfzytkimi możnemi Kfiążety Krolewfkimi BibRadz 1.Esdr 7/28; OrzRozm E2; BielKron 421v; Constituere ius, Práwo á ftátut wyłóżyć gdy zwłáfzczá zwierzchność rádą áłbo król nieyáki artikul w práwie/ który ma nie co w łobie trudności wykłádáyá Mącz 413a, 204b; gdyż fie iey [niezgody między obywatelami] W.K.M. y w Rádzie/ y w Pofelfkim kole/ y ná Sądziech z wielką [...] żálořciá [...] náłfuchác y nápátrzyć vřtáwicźnie możefz WujJud A5; BudBib 1.Esdr 7/27[28]; Kfiążetá przy nim [przy królu Henryku Walezym] iedli z Grábiámi s Fránciefy/ Rádá wfzytká/ Pořłowie teź s cudzey náciey. StryjWjaz C3v; ReszPrz 107; A zátým mi brzmiéc imá w moich vřzu fłowá/ Ktore mowíł oná pierwřza biállągłowá/ Przed oným máiefťatem/ y przed wfzyřtká rádą/ Tákże y przed pořłámi/ co ná Syem ziádá BielSen 11; ActReg 47; SarnStat 218, 280, 518, 927, 941 (9); Krol z Rádą á vřędámi fwemi powinien nam fpráwiefliwořć: á

z Rycerstwem lepak swym obronę. *PowodPr* 82; *SkarKaz* 2v; Przez wiele let lat bez posłów krolowie Polscy z łamym senatem y radą swoią potrzeby koronne y seymy odprawowali. *SkarKazSej* 693b.

W porównaniu (1): Ezopie iako ty mniemałz/ A komu mię przyrownywałz: Z tą wżyftką družyną moią/ Ktorzy około mnie stoią. Rzekł Ezop/ ciebie flońcowi/ A twą radę mieścaciowi: Bo ty świeciłz iako w niebie/ Ci mają iafność od ciebie. *BierEz* Gv.

Zwroty: »do rady brać (a. pobrać *itp.*), wziąć, wybierany, (być) wzięt; w radę brać (a. obierać *itp.*), obierany, (być) wzięt(y); ku radzie obierany« = *legere (legi) in senatum Mącz, Modrz; allectus in senatum, in ordinem senatorium venire Mącz; allectio in ordinem senatorum, cooptatio in patres Cn [szyk zmienny] (6:2:1:2;4:3:3;1): RejJóz* L3v; DLa pożytku Mieyfkiego/ mają być obierani w Radę/ Ludzie dobrzy/ mądrzy/ lat zupełnych/ przynamniemy we dwudzieftu y w pięci lat/ w Mieście ofyedli. *GroicPorz* b3, b3, nn; *BielKron* 143; *Legitima aetas ad petendum consulatum Słufzne látá* ku ftáraniu fie aby był wzięt do rady. *Mącz* 190c; *Nam honores petituri assistebant curiae foribus, et consilii publici spectatores antequam consortes erant, Naprzod tylko przigładáli yako co fprawowano w radzie niżli ye do rady brano/ niżli mieli głos w radzie. Mącz* 403c, 10d, 104c, 187c, 382c, 408d, 480d; *RejZwierc* 201v; Ześ do rady dał pobrać nikkzemne mlókofoy/ Ktorem nie ludzi rzędzić dác było kókofozy. *PaprPan* Ff3, Bv; tedycby naywięcey záprawdę o to się ftárác trzebá/ żeby dobre á co nagodnieyfe á naymędrfe ludzi obierano w radę *ModrzBaz* 30; *StryjKron* 452; *BielSjem* 5; *BielRozm* 4, 7; *ActReg* 47; [*AktaSynod* IV 152].

»[kim] radę osadzac (a. osadzić)« (2): *MycPrz* I B3v; [*polscy krolowie*] Biskupami radę swoię y bok fwoy práwy ofádzili *SkarKazSej* 681b.

»w radzie radzić; rada radziła (a. uradzili)« (2;2): *OrzRozm* A4; Ná to fie rádá fzczedfzy radziła/ iakoby thego záwichrzenia byli prózni. *BielKron* 106v, 59v; A to się ftárał/ aby o iedney rzeczy pófpolitey w iedney Radzie/ wżyfcy iednoftáynie radzili *BialKaz* Lv.

»do rady, w radę wchodzić« (1:1): *SkarŻyw* 113; Wfzák Senatorowie nie z cudzego narodu/ do rady wchodzą/ ále y z Stánu Szlácheckiego *GórnRozm* M4.

»w radzie wotowác (a. wotum mieć), wotowania; rada wotowali« [*szyk zmienny*] (5:1;1): *OrzRozm* A4; Rádá wyfluchawfzy ich [*spierających się o znaleziony skarb*] rzecz/ wotowali iedni by gi rozdzylili nápoły. *BielKron* 126, 130v; Tám [*tj. wśród Polaków*] pytay o Hetmánie o dobrym Rycerzu/ Nie rad kiedy wotuią w Radzye o przymierzu [*tj. Polacy wolą walczyć niż zawierac przymierza*]. *PaprPan* B3; *Oczko* A2v; poniewaz że [*marszałek i podskarbi koronny*] z tychże vrzędów fwych/ y mieyfce y Wotum w Radzie nálfzy [*tj. królewskiej*] mają/ [...] á niemogá zás dwoygá mieyfca w Radzie zásiádác. *SarnStat* 78 [*idem*] 335.

»radę wyb(ie)rac (a. ob(ie)rac); wybieranie (a. ob(ie)ranie (a postanowienie)) rady; wybierana (a. obrana) rada« = *cooptare senatum, creare magistratum, lectio senatorum Mącz [szyk zmienny] (9;5;2):* Práwa też [*Walerius*] wftałwił [...]. Pirwe/ izby Plebei/ to iest lud pófpolity radę wybierał. *BielKron* 105v; A gdy czás przyzedł wybieránia rady/ odmienili fwoie obietnice Márcellus s Pompeiufem *BielKron* 130v, 99v, 130v, 202, 370v [2 r.]; *Comitia consulibus rogandis habere, Syem mieć dla obránia á póftánowienia rady. Mącz* 357c, 67c, 187b, 204b, [267]b, 283c; Iefzczeby mi fie też y to

widziáło/ żeby pan obrał drugą mnieyńszą rádę *GórnDworz* Hh5v; *BielSpr* b4v; Subsortior – Przez los infza radewi bieram [*lege*: radę wybieram]. *Calep* 1021b.

»wyrzucić (*a. zrzucić*), wysadzić z rady; wysadzon, ruszon z rady« = *movere senatu Mącz, Modrz, Cn; ex senatu reicere, magistratu abire Mącz* [*szyk zmienny*] (2:1;1:1): Ieśli wyftąpił [*tj. popełnił przestępstwo*] Ráycá/ z rady go zrzucili. *BielKron* 119v; Magistratu abire, być wyfádżón z vrzędu/ z rady. *Mącz* 204b, 233d, 382c; *Duronius*, iż był fkáfował vftáwę/ ktora była vczynioná o pohámowaniu kofztownych kołácyi/ też był ruřzon z rady. *ModrzBaz* 32v.

»do rady wzywać (*a. pozwać, a. wezwać*)« [*szyk zmienny*] (5): Ab aratio arcessebantur qui consules fierent, Od pługá do rady wzywano. *Mącz* 14d; Kogo Pan Bog pozowie do Rády á do řpraw Koronnych [...] iáko ma řwoy řtan pocźciwy w tym vrzędzie záchowác. *RejZwierc* 40 [*idem*] A5v; *SkarŻyw* 483; *PaprUp* F2.

»(jako) w radzie (za)siadać (*a. siedzieć, a. (za)sieść, a. posadzić*); na radę sadzać, wysadzony; rada siadła (*a. zasiada, a. siędzie*)« [*w tym: (wespoł) z kim*] (5) = *in senatu esse Mącz* [*szyk zmienny*] (31;1;1;3): Theřch tho yeřth wyelky pozythek kořczyelny, gdy Byřkvpy řzá krolom záfzluzony a wradze řzyedzá. *MetrKor* 31/620v; *BierRozm* 6; *RejFig* Cc4; *OrzRozm* A3v, L4; pothym on Kniperdoling prorokował/ áby ná rádę niefadzano bogátych/ iedno vbogie á nędzne *BielKron* 214, 212; Consedit nunc curia, Siádlá teras rádá. *Mącz* 73b, 16d; Tu záfię muřfz włápic podobieńřtwo rozumu řwoiego/ ábyř ták nie rozumiał/ áby miał ten Pan twoj fieść/ iáko w rádzye/ po práwey ręce Bogá Oyczá řwego niebieskiego. *RejPos* 231v; *RejZwierc* 40v [2 r.], 70v, 187, Aaa4; Gdyřem iuř częgom řądał otrzymał/ zacni á ná rádę wyfádżeni Pánowie [*patres conscripti*]/ o coř infzego mam Bogá prořić/ iedno ábych to zezwolenie wálze/ do ofťátniego řywotá mego końcá mogł znořić? *ModrzBaz* 25; Skoro w rádzye záfiedli pánowie/ Krol naprzod Tę rzecz do nich vczynił. *KochOdpr* B3; *KochPs* 165; *CzechEp* 229; *NiemObr* 171, 172; Był wziętym v wřzech ludźi: řiedział w páńfkięy rádzye/ Co mu wiefńzá czeř niořło/ niř złoto w pokładźie. *KochFr* 53; *BielSjem* 4, 30 [3 r.]; *BielRozm* 8 [2 r.]; odłóżyli też ná tenze Séym řpólny przyřfzły rozmowy [...] naprzód o mieyřcách Pánów Litewřkich: gđzie/ á iáko/ w Rádzye nářzęy międy Radą Koronną záfieřdź máię *SarnStat* 1013, 16, 41, 78, 335, 1041, 1140; Zebyřcie fię do tego zgodnie przyřhylili/ Abyřcie międy řobą wilká vpátryli. Ktory owce z owczářnie poćichu wykrada/ Y z wámi pocźciwemi weřpoł w rádzye řiada. *CzahTr* F2.

»zezwać, zgromadzić radę; wezwać rady; zgromadzenie rady; rada wezwana, zgromadzona, zebrana« = *cogere senatum Mącz; vocatum consilium JanStat* (2:1;1;1;1:1): *GroicPorz* hh2v; *BielKron* 115v; *Mącz* 382b; Y hnet zezwawřzy rádę/ kazano káždemu powiedzieć řwoie zdánie/ o nábyciu pieniędzy. *GórnDworz* P3v; *ModrzBaz* 91; *SkarŻyw* 225; á ták chcąc záfieřeć gniewu Bořému ze wřzyřtką Rádą nářzą w Opátowie zgromáđzoną [*cum omnibus Consiliariis nostris JanStat* 725]/ tákifmy náleřli y pořtanowili pořrzodek *SarnStat* 906, 370.

Wyrażenia: »rada duchowna (*a. duchownego stanu*)« = *consilium spirituale JanStat* [*zawsze w połączniu typu: rada duchowna i řwiecka*] (9): Tho wřfřthko wyřzey pyřřano, řlvbvyemy yego miłofczy panv a panu Sigmvnthowy krolowy polřkiemv [...] y daley y synovy ye⁸⁰ miłofczy Krolowy mlodemv y pothomkom yego krolom polřkiem y Radzye yego dvchowney y řwieczskiej y wřfřthkiem poddanym

w panstwie ye⁸⁰ Krolewskiej miloŹci *LibLeg* 6/160v, 6/158v, 160v; *ConPiotr* 30; Yedno iŹ nyedŹiwowali lye temu krol y rada koronna/ tak Źwyeczka yako duchowna. *KromRozm I N*; A tam pod przyŹięga wŹyŹtek zwycyay przez nie podany/ Krol Ie⁸⁰ M. Kazimiierz/ ze wŹyŹtka Rada Źwa/ to iest/ Duchowna y Swietka [*cum toto suo consilio videlicet spirituali ac temporalis JanStat* 36]/ na wieczne czaŹy aby byŹ chowan potwirdŹili. *SarnStat* 371, 370, 1015, 1026.

»komorna rada« = *prywatna rada przy krolu* (3): Panie BOŹe dayŹe mu [*krolowi*] Ducha Swiętego/ a racz vpor a zŹa rade od niego odiać/ ktora rade poŹpolicie nazywaia Komorna Rada *OrzRozm F2*, *F2* [2 r.].

»Rada Koronna (a. Korony Polskiej)« = *dignitarii regni JanStat* [szyk 30:1] (31): *KromRozm I N*; *Diar* 33, 64, 87; Ale dalibog mamy nadzieje te, Źe to nam WM jako wierna Rada Koronna i chwalić i sami pomagać tego bedziecie *DiarDop* 112; RŹecz ktora wczyniŹ do namocniejszyego Krola Zygmunta AuguŹtha/ y do wŹyŹtkiej Rady Koronney/ Vrodzony pan Rapha LefzczynŹki *LeszczRzecz A*; *OrzRozm F2*, Q3v [2 r.]; ZYgmunt wthory AuguŹtus/ [...] na kroleŹtwo PolŹkie byŹ pomazan i koronowan/ [...] z radoŹcia poŹpolithego ludu PolŹkiego/ przy kŹiazetoch/ [...] y przy inych BiŹkupiech/ Paniech/ y wŹzey Radzycy korony PolŹkiej *BielKron* 421v; *OrzQuin* S2v [2 r.]; *RejZwierc* 40v; Krol IagieŹo [...] przeciw woley wŹyŹtkiej Rady Koronney/ y przeciw prawu maŹeñŹkiemu poiaŹ tŹecia Źone ElŹbiete GranowŹka Wdowe/ [...] Matke Źwoie ChŹrŹefna *StryjKron* 547, 552; *CzechEpPorz* *4v; *ReszPrz* 107; Wiec rada Koronna nie dopuŹci tego Krolowi/ Źeby nad prawo/ nad Źwa przyŹięge miaŹ co czynić *GornRozm* C2v, M3; wŹtawiamy y rozradzamy za rada Koronna Źtanu oboyga/ y PoŹŹow ZiemŹkich: iŹ [...] *SarnStat* 208; DLa wietŹŹy powagi kŹiag tych/ dla wyrazenia lepŹŹyego Vniie Koronne y LitewŹkim KŹieŹtwem: dla Rady Koronne y TribunaŹu/ acz Źie iefcze miaŹo kilka tablic lbo figur przy oŹobie Krola I.M. przydać/ [...]. Ale [...] *SarnStat* 1315, 37 [2 r.], 37 Źp, 334, 842, 1013 (12).

»rada obojga stanu (a. stanu obojga) [*tj. duchownych i Źwieckich*]« = (*domini consilarii ordinis a. status utriusque JanStat* (3): Panowie y Rada oboyga Stanu wedle Źtaradawnego zwycyaiu/ [...] Seym walny dla obierania [*krola*] poŹtanowia *SarnStat* 11, 208, 605.

»panowie rada« = *senatorius ordo, senatus Modrz, Cn* (16): Iz my y wŹchitczy panowie rada nalchi duchowni y Źwieczczy przisiagamy mylemu bogu y naczyciŹŹŹei iego mathcze y wŹchitkym swyathim *LibLeg* 6/77v; Przithem byly panowie Rada nalza dvchowna y swyeczka *LibLeg* 6/160v, 6/79v, 158v, 10/151v, 11/167v; *ComCrac* 21v; Panowie Rada/ y PoŹŹowie ZiemŹcy [*Senatus et equestris ordinis legati*]/ dla czego do radzenia o RŹeczypoŹpolitey bywaia Krolowi przydani. *ModrzBaz* 24, 24v; GdyŹ Panowie Rada y wŹyŹtko RycerŹstwo LitewŹkie nie chcieli z nim iŹć/ odprawiŹ na pomoc Albrichtowi MarŹaŹka Źwego *StryjKron* 672, 592; TakŹe niektorzy z PP. Rady Obywatelow WKL: dozywocia bez czynienia lidzby maia *ActReg* 45; *SarnStat* 15, 860, 1024, 1026.

»(pi(e)rsze) mie(j)sce w radzie« [szyk 14:2] (16): IŹch gdy [*krolowie nasi*] ynne czczy y stholcze rady Źzwey wedlvk Źzwey woly y zdanya poddawaya thedy y byŹzkvpŹtwa pogothowyw [*tj. rownieŹ*]. Kthore thŹzimaya pyrwiŹche myefcza wradzie. a Źza wyathŹchey wagy y doŹtoynolczy. *MetrKor* 31/620v; *BielKron* 32, 130v, 131; Staralem Źie o mieŹce nie podleŹŹe w RadŹie/ Ale mi Niebo byŹo ku wielkiej zawadŹie. *Prot* Bv; *BielSjem* 18; *ActReg* 42; BiŹkupowi WendeñŹkiemu terazniyŹemu/

[...] mieysce w Rádzie wedle X. Biskupa Kámienieckiego náznáczamy. *SarnStat* 36, 36, 78 [2 r.], 335 [2 r.], 1063 *marg*, 1094 *marg*, 1192 *marg*.

»pospolita rada« = *publicum consilium Modrz, Cn* (3): Byli y Amphiktyonowie/ poşpolita rádá z siedmi Greckich miałt zebrána. *ModrzBaz* 91, 90v; *PowodPr* 78.

»rada przedniejsza« (1): Przywiodł Priamus do miáftá ku mieşzkániu co nazacnieyŕze/ moşnieyŕze/ á godnieyŕze meşze/ ze wŕzego kroleştwa/ ták iż wŕzytká rádá kroleştwa przednieyŕza z nim w mieşcie obecnie mieşzkáá. *BielKron* 55.

»przysięęła rada« (1): dayę tho nam miŕy Pánie/ áby Koronna Przysięęła Rádá/ v Krolá náŕzego ná tym Seymie waşna byáá/ á tá Komorna/ ná ktorá ŕye ludźie bárzo ŕkáręá/ áby Krolowi náŕzemu omieręá *OrzRozm* F2.

»rady rada« (1): którzy tákowy ŕpoŕób ŕtátutów y práwá popráwiony/ [...] bęęá mogli [...] oné zá potrzebá z lepŕzym baczeniem poŕtánowić/ z náŕzá y wŕzyŕtkiéy Rády mocá y rádá [*cum nostro totiusque Senatus consilio et auctoritate JanStat* 142] *SarnStat* 56.

»Rada Senatorow (a. Senatorska), panow radnych« = *consilium senatorum (senatorium) Mącz, Modrz* (2:1): *Consilium senatorium, Rádá pánów radnych. Mącz* 382b; Ná Krolá naleęý/ áby przy Rádzie Senatorow bywał. *ModrzBaz* 24; Tá tedy Elżbietá ŕtára Krolowa Węęerŕka/ rozumem ŕię niewieşćim ŕpráwuięć/ młodych y nikczemnych ludzi do Rády Senatorŕkiej w Polŕzce wybráá y podwyŕŕzyá *StryjKron* 452.

»słoęenie z rady« (1): *Abdicare magistratus dicitur cum magistratus ipse deponitur, Słoęenie z Rady. Mącz* 85b.

»rada spolna« [szyk 4:4] (8): Mowi Hieronim ŕ. Niekiedy ŕpolná rádá Stárŕzich rządzone byŕy koŕcioŕy *RejPosRozpr* c3v; Naprzód co ŕię przednieyŕzych Artykułów dotycze/ którę z tych dwu Narodów Polŕkiego y Litewŕkiego czyniá ieden lud/ y iedno ćiaá: á temu ćiaáu iednę głowę/ y iedného páná Królá/ y iednę tákięę Rádę ŕpolná przydáia. *SarnStat* 1011, 1002, 1012 [3 r.], 1021, 1022.

»rada starsza (a. starszych)« [szyk 1:1] (2): Poŕŕáli tedy Lácedemonowie ŕtárŕzá rádę ŕwoię s Kŕiáęzát przednieyŕzych dwánaşćie *BielSpr* 37v; *RejPosRozpr* c3v.

»rada szeroka« [= *w najliczniejşym moşliwym ŕkładzie*] (1): Arcybiskup w Rzymie bęęąc/ wczýnił rzecz przed Papieęem y iego rádá ŕzeroká/ okoá Rzeczypoşpolitey Krzeşćijáńŕtwá wŕzytkiego *BielKron* 410.

»rada ŕwiecka (a. ŕwieckiego stanu)« = *consilium temporale JanStat* (11): gdyę nikomu w Rádzie Páńŕkiej ŕwieckey nie przyŕtoi więęcy ná ten czás/ o tey Exekucyey myŕŕić y mowić nád W.M. *OrzRozm* A3v, A3v. Cf »rada duchowna«.

»tajemna, zawarta rada« [szyk 1:1] (1:1): áby w thym poŕŕęęku nieiaka popęędliwoşć zacnoşći páńŕtwá náŕzego nie byáá przycýtána dobrze ŕie okoá tego w rádzie náŕzey záwártey/ rozmyŕŕiŕŕzy y narádziŕŕzy wáŕzey ŕtátecnoşći odpowięđ damy. *BielKron* [332²]v; Apocleti, Táymni á náypirŕwi pánowie rádni/ Vel potius, Táymna rádá *Mącz* 12b.

[»wąska (a. auzka) [= *ścista*] rada«: Bracia mili ministrowie, [...] abyście do Consistorium abo do Wąskiej Rady obierali personsy godne *AktaSynod* IV 52; Że i biskup ma przestawać na zdaniu a stać ku usądkowi Auzkiej Rady *AktaSynod* IV 141, 141.]

»wysoka, najwyższa rada« = *altum* (a. *summum*) *consilium* *Modrz*, *JanStat* (3:1): *Amplissimus Magistratus*, Wyłoka/ *Známienita rádá. Mącz* 8b; ktore [*Koło Senatorskie*] ieft naywyższą Rzeczypospolitey rádą/ *pospolitego dobrá y zacności łtrożem ModrzBaz* 25v; *SarnStat* 368, 381.

»ziemska rada« (1): Siedli też w łwych Infulách Księża po prawicy/ *Ziemfká rádá siedziála Krolá* po lewicy. *BielSen* 8.

»zwirzchnia rada« (1): I pokoy miłowáli [*nasi przodkowie*]/ a o rowną łzkodę Dali na przijaciela/ albo na Sąfiada [*tj. zwrócili się do sądu polubownego*]/ Ze mogliá nieowłzitkim wiedzieć zwirzchnia rada. *KochSat* B2v.

Zestawienie: »rada miejs(c)ka, miasta« = *consules* (*civitatum*) *JanStat* [*w tym: rada + nazwa miasta* (6), *rada + ai od nazwy miasta* (1)] (9:9): *GroicPorz* b3, gv, nn; *UstPraw* F3v; *Widząc rádá miáftá Illium* iż żadney nádzyeie odporu nie máłz/ *vrádzili áby była Helená wydaná Grekom. BielKron* 59v; *Potym z Moguncyey* piłał Cefarz lifty do rady *Koleńfkiego miáftá/ áby kazác* nie dali *Bucerowi* takież drugim *Ewángelikom BielKron* 221v, 205, 328v; *RejPos* 282; *Ian Rybińki* łławney *Rády Miáftá Toruń. K.I.M. Sekretarz. RybGęśli* A3v; *SarnStat* 218, 273, 504, 505, 961, 962, 1179; *Byłem/ kiedy* iednego ná *tákim vczynku Záchwycono/ co ludzi do Turek wydawał/ [...] Więc* to od *Rády mieyfkiey* odnioł w *vpominku/ Ze* go *tákim łpołobem* karano ná *rynku/ Iak* był *karan v Rzymian [...] Metius Suffetius KlonWor* 31.

Szeregi: »rada i bojarowie« (1): *Panowye [mołdawscy] rada* náłza *dvchowna y swieczka y Boyarowie* przisygamy [...] y *dalyłzmy* ten *liłth* náłz przyszyazny *nayałznyeyłzemv* panu a panu *Sigmunthovi [...] yłz* od *dzyłzieyłzego dnya* mamy *miecz vieczny [...] myedzy* sobą *pokoy LibLeg* 6/158v.

»koło, rada« (1): A z nich *gdzieby* *Ich M. pánowie Márłzałkowie* łpráwiedliwóści *niechcieli/ ábo* łie *zbraniáli* *vczynić/ tedy* *Ich M. pánowie Rády y Rycérłstwo* łámi łpráwiedliwóć w *tym* *czynić* *będą* tu w *Kole [tj. w izbie senatorskiej lub radzie rycerskiej]* w **Rádzie**. *SarnStat* 17.

»książęta i rada« (2): *Krol wezwawłzy* *kliążąt łwoich y rády/* *podał* im łpifek *komorniczy/ áby* *rzecz* *miedzy* imi *rozeználi. BielKron* 115v, 254.

»rada albo magistratus« (1): *Potym* *Atteniánie* *krolá* *mieć* *niechcieli/ iedno* *áby* *rádá* *álbo* *Mágiftratus* *Rzeczpospolitá* *řządzili BielKron* 75.

»panowie i rada« = *domini et consilarii* *JanStat* [*szyk 3:1*] (4): *BielKron* 390v; *Oni [Datan i Abiron]* do *łiebie* *pierwey/ Proceres* *Synagogae/ to* *ieft/ przednie* *pány y rádę* *poćiągnęli:* *ták y dzyłsieyłzy* *odłtępcy* od *Pánów* *poczęli. SkarŻyw* 493; *SarnStat* 11; *Niech* *gory y págorki/ to* *ieft* *rádá y pánowie* *iego [krolá]/* *przyimuią* *łudkom* *twoim* *pokoy SkarKazSej* 696a.

»rada i posłowie (a. poseł)« = *senatus et legati* *Modrz; consilarii et nuncii* *JanStat* [*szyk 5:2*] (7): *Takełmy* *też* *łpany* *radą y* *połly* *náłfemi* *ziemfkiami* *połtanovieli,* *aby* *to* *vinni* *byli* *kazdemv [...]* *opravovacz* *vedlie* *pirwłsey* *coⁿłtitucyey. ComCrac* 21v; *Krol* *niemoże* *nic* *vłtáwíc* *bez* *Rády y Połłow. UstPraw* A; *ModrzBaz* 24; *Gdzi* *łzobye* *obie* *dwye* *stronye* *łzełznali [...]* *przet* *Ie⁸⁰* *M. Panem* *połzlem:* *y* *przet* *włzytká* *Radą* *ZapKóścier* 1582/29v; *Ná* *té* *namioty/* *gdzie* *Połłowie y Rádá* *záłsiadáia/ áby*

żaden tak końmi/ iako y wozmi náiezdźać/ áni między namioty ftáwiác ważyć fie nie śmiał *SarnStat* 16, 208, 605.

»rada i przysiężnicy« (3): PRzełtrégáiąc/ áby fie w mieściéch głównych Koronnych violentię nie działy ludziom ná vrzędzie będącym/ tedy Conftitucią *anni 1581*. [...] extenduiemy: Iż ma także comprehendować Rádę y przysiężniki miał Lwowá y Wárfzáwy. *SarnStat* 505 [*idem* (2)] 961, 1179.

»rada i rycerstwo (a. i z rycerstwem); rycerstwo z radą« (4;2): Nienaydźielz też tego áby Krol wftáwiác czego niemogł/ bes zwolena Rad y Rycerftwá fwego. *OrzRozm* L2v; *BielKron* 257; Cóż ty zowiefz Rzeczpołpolitá? (-) Rycérftwo Polfkié/ z Rádą Koronną. *OrzQuin* S2v, S2v; *StryjKron* 672; *SarnStat* 15.

»sąd i rada« (1): iż iedny [*grzechy*] fą ktore piekło/ á drugie ktore tylo fąd wątpliwy/ y rádę wątpliwą [*tj. taką, która nie musi potępić tego, kogo osądza*] záłługiá. *SkarKaz* 313a.

»sejm i rada« (2): Séymy y Rády ten obóy Naród ma záwždy mieć fpólné Koronné pod Królem Polfkim Pánem fwym *SarnStat* 1021, 1002.

»rada, (albo, a, i, to jest) senat (a. senatorowie)« [*szyk 4:4*] (8): Niektory Lentulus [...] fenátom ij wlfytkié radzie Rzymfkie o Kryftufie tako napifál. *OpecŻywList* C; *ConPiotr* 30; gdy mię przed Senat pociągná álbo przed Rádę/ tedy będę wiedzyał cobych miał mowić *BielKron* 109, 103v, 105v; *Mącz* 74a, 440a; Senatus – Senat, rada. *Calep* 967a.

»tak panowie rada jako i szlachecki stan« (1): Co kiedy będzie tedy się okaże fprawiedliwa przyczyná/ dla czego tak Pánowie Rádá/ iako y Sláchecki ftan [*ut senatorius, ita equestris ordo*]/ przydan iest do władności Krolewfkiey. *ModrzBaz* 24v.

»rada i urzędnicy (a. urząd)« = *consiliarius, officialis* *JanStat* [*szyk 4:1*] (5): Odepchniemyli takowego Człowieká [*tj. mądrego mówcę*] od Rády Koronney/ y od vrzędow innych/ z niemotámi pewnie nikczemnymi zoftániemy. *OrzRozm* Q3v; *Mącz* 204b; á zwálczá gdy Ie⁸⁰ Królewka M. tak falkáwą y fczodrobliwá wftáwę vczynił: iż vznánié y rozgrániczenié dóbr fwych/ Rádzie Koronnéy y Vrzędnikóm Ziemfkim [*Dignitariis et Officialibus Regni* *JanStat* 406] poddánym fwym zlécił. *SarnStat* 842, 146, 1145.

»rada, (ani) zgromadzenie (panow radnych)« (2): A wżákoż w rádách między połpolftwem nie pytáią fię ich [*rzemieślników*] zdánia/ áni w zgromádeniu zacnym będą [*In consilio populi non requirentur, et in congregatione non transilient*]. *BibRadz Eccli* 38/35[37]; Senatus, Rádá zgromádenie pánów rádnych *Mącz* 382b.

Złośl. (1): ieden z Połłów przed Królem ftoiąc/ [...] tak rzekł: Iáko piękna iest Rádá Polfka/ bes frokátéy **Rády**: Co ón rozumiejąc Bifkupy mówił. *OrzQuin* D2v.

W przen (1) : wrádę mężoboycow niechay nie wchodzi duřzá moiá *SkarŻyw* 113.

Przen (15) : *RejFig* Dd8v; Pochlebce to iego [*zbytku*] dwor/ a rada zwodnicy *KochSat* B; (*nagł*) Do człowieká ftanu poćiwego. (-) [...] Potkayże fie s fwiátem s tą márną obłudą/ Widzifz żeć rádę ma przy sobie chudą *RejZwierc* 116v.

Zwrot: »wziąć do rady« (1): Weźmifz sobie do rády ony co napřednieifze pány/ to iest fprawiedliwość/ pomierność/ pobożność/ poćiwość/ wřpaniłość *RejZwierc* 146v.

Wyrażenia: »miejsce w radzie« (1): CZłonkowie wżycy fercu/ gdy kroleństwo dáli/ Brzuch dworem/ prawą rękę mārżałkiem obráli. Dupá chćiała do rády/ [...] Dáli iey mieyfce w rádzie *RejFig* Dd8v.

»pirwszy pan w radzie« (1): Owo pan Priwat [tj. *Samolub*] zá nim to pirwfy pan w rádzye [w *grodzie księcia Zelatora*] *RejWiz* 74v.

a) *W antropomorfizowanych opisach sprawowania władzy przez Boga (na wzór władców na ziemi) [w tym: czyja – pron poss (4)] (8) :* Y kthoż kiedy poznał thy fprawy twoie moy miły Pánie? álbo kto v ciebie kiedy w rádzie twoiey mógł być [Vulg *Rom* 13/34]? *RejAp* AA3; *BudBib* 4.*Esdr* 14/8[9]; Bog/ niema rády fwoiey/ niema opiekoná *KmitaPsal* A5.

rada u kogo (1): co fie to okazało y w oney mātce Ianá á Iákubá s. ktora fie iuz ftárála o pirwze mieyfce fynom fwoim w rádzye v niego [u *Jezusa*]. *RejPos* 66v.

Wyrażenia: »rada świętych« (2): Deus qui glorificatur in confilio fanctor^{um} [...]. Abociem on ieft pan bog ktori ieft vwielbion w radzie świętych/ wielki á ftrafzliwy nad wżytkimi ktorzy ftoią zawżdy przed nim. *WróbŻółt* 88/8 [przekład tego samego tekstu] *LubPs* T5v.

»wysoka, nawyższa rada« (1:1): *OpecŻyw* 181v; W Zebraniu Bogow fthánał Bog (*marg*) Tho ieft w nawyżfzey fwoiey rádzie. (-)/ á w pośrzodku fądzi Bogi. *BibRadz Ps* 81/1.

b) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy* (1) :

W połączeniu szeregowym (1): Rycerze byftr konie rofpuścili: Nie był kąt ieden/ gdzyeby fie nie bili. Rádá/ dwor/ drabi fpołem fie miefzaią *KochSz* B3.

b. *O Sanhedrynie, najwyższej władzy religijnej i sędowniczej w Jerozolimie w czasach Jezusa* (62) : O przekłętá rada/ o mizerni wódcowie ludu poľpolitego/ w ręce waľle dál buóg fyna fwégo/ aby dlá wás vmarl *OpecŻyw* 69v; KV radzie gdy go [*Jezusa*] przywiedli/ drugi ráz iego pytali ieftliby on byl fyn boży? *OpecŻyw* 116v, 116v, 117, 118; *OpecŻywSandR nlb* 4v; *BibRadz Act* 5/27; *RejPos* 22; Teraz przeto daycie znác Hetmánowi y Radzie/ áby iy [św. *Pawła*] do was wywiodł *BudNT Act* 23/15, *Act* 23/20; Strzeżcie fię ludzi/ boć was podádzą do rády/ y w fwych zgromádeniach biczowác was będą [Vulg *Matth* 10/17] *CzechEp* 29; A przywiodfzy ie [apostóľów] poftáwili przed Rádą. *WujNT Act* 5/27, *Matth* 5/23[22], *Act* 4/15, 5 *arg*, 5/34, 6 *arg* (11); *WysKaz* 17.

rada kogo [= złożona z kogo] (3): WŁaľnie ten Pǃalm należy oľoby Pána Kriřtuľowey/ ktory fie modlił á prořil o wybáwienie z oney fáľefzney rády przeľożonych nád bożnicą. *LubPs* L2v; A chcąc wiedzieć przyczynę dla ktoreyby nań fkárzyli [*Żydzi na pojmanego św. Pawła*]/ wywiodłem go przed ich rádę. *WujNT Act* 23/28, *Act* 22/30.

rada czyja [zawsze: „sw(oj)a” ‘złożona z nich samych’; zawsze przekład tego samego tekstu] (4): A gdy fie ftał dzien: zeľfli fie ftárľfy ludu/ y Kxiążęthá kápláńcy/ y doktorowie/ y w wiedli go do rády fwoiey/ mowiac: powiedz nam/ ieliř ty ieft Chryřtus. *Leop Luc* 22/66; *BudNT Luc* 22/66; *LatHar* 721; *WujNT Luc* 22/66.

W połączeniach szeregowych (2): *CzechEp* 21; Y bárzo prędko/ poránu/ vczyniwfzy rádę árcykápláni/ z ftárfzemi/ y z Szkrybentámi/ y ze wżyftką **rádą**/ zwiázawfzy P. IEzufa/ wiedli/ y wydáli Piłatowi. *LatHar* 710.

Zwroty: »w radzie siedzieć« = *sedere in consilio Vulg* [szyk zmienny] (2): A ci [arcykapłani] ktorzy w rádzye siedzyeli á pátrzyli nań [na św. Szczepana]/ zdáło fie im oblicze iego iáko oblicze Anyelfkye. *RejPos* 22 [przekład tego samego tekstu] *WujNT Act* 6/15.

»zebrać, zwołać radę« = *convocare concilium PolAnt, Vulg; colligere concilium PolAnt* (2:1): *BibRadz Act* 5/21; Zebráli przeto Arcyoffiárnicy y Fáryzeufzowie rádę/ y mowili: Co czynimy/ że ten człowiek mnogie známioná czyni? *BudNT Ioann* 11/47; *WujNT Act* 5/21.

Wyrażenia: »rada kapłańska« (1): gdy Pan náłz w Rádzye kápłáńfkiey dziwnie był prześládowan/ á od nawyślzego Biskupá zdradliwie był pytan/ [...] Odpowiedzwał *RejPosWstaw* [21³].

»oblicze (a. obliczność) rady« = *conspectus concilii PolAnt, Vulg* (2): *BudNT Act* 5/41; A tákżeć oni [Piotr i apostołowie] fzli od obliczności oney rady [która ich sądziła]/ rádując fie iż fie stáli godnymi dla imienia Iefufowego zelżywość odnieść. *WujNT Act* 5/41.

»walna rada« (1): Boć wás podadzą do walnych rád [Tradent enim vos in confessus (marg) conciliis (-)] i w Bożnicách swoich wás biczować będą *MurzNT Matth* 10/17.

»rada żydowska, jerozolimska« [szyk 5:1] (5:1): *OpecŻyw* 49, 83; *TarDuch* C2; O pewnieć fie nie zmyli votum onego Gámáliela zacnego człowieká w rádzye Ierozolimfkiey/ gdy fie rádzili żydowie áby iáko mogło być zátrácono to święte imię Iezus y náuká iego *RejPos* 285v; *LatHar* 274; Rádá żydowfka po Wniebowstąpieniu Páńfkim/ zgodziła fie ná Dekret/ Apoštoły wygládzic *PowodPr* 55.

Zestawienie: »rada siedząca« = *concilium Vulg* [szyk 5:5] (10): A strzeżcie fie ludzi. Abowiem was będą wydáwać do siedzącey rady/ y w bożnicách swoich was biczować będą. *WujNT Matth* 10/17; Zebráli tedy Arcykápłani y Pháryzeufzowie rádę siedzącą *WujNT Ioann* 11/47, *Matth* 26/59, *Mar* 14/55, 15/1, s. 354, *Act* 22/30 (10).

Szeregi: »(arcy)kapłani i rada« = *sacerdotes et concilium Vulg* (7): á kazał fie kápłanom zyść/ y wślyftkiey rádzye/ y wywiodłfy Páwła poštáwił go miedzy nimi. *Leop Act* 22/30; *LatHar* 694, 709; Tedy Arcykápłani y wślyftká rádá siedząca fzukáli fałszywego świádectwá przeciwko Iefufowi/ áby go zámordowali *WujNT Matth* 26/59, *Mar* 14/55, *Act* 22/30, 23 arg. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»rada i starszy« = *concilium et senatus PolAnt; concilium et seniores Vulg* (2): A przyfzedłzy Kápłan nawyślzzy y ci co z nim byli/ zebráli radę y wślyftki stárfze synow Izráelfkich *BibRadz Act* 5/21; *WujNT Act* 5/21.

»rada i urząd« (1): przed rádą y vrzędem Żydowfkim byłes poštáwiony przez świádky fałszywe ofkárżony *LatHar* 274.

»rada i zgromadzenie« (1): Iezu ktorys rano do rady y zgromadzenia [!] złośnikow był wywiedzion S(miłuj sie nad nami). *TarDuch* C3.

c. O apostołach jako zaufanych uczniach Jezusa [czyja] (2) : Lecż fie był náłazł Iudáfz/ w máley Páńfkiey rádzye/ Coż owfzem iefzcze rychley/ ná wielkiey gromádzye [tj. wśród posłów koronnych]. *RejZwierz* 109v.

Wyrażenie: »zawarta [tj. poufna] rada« (1): Iż oná pogánká [tj. niewiasta kananejska; *Matth* 15/22]/ chocia tuż widziála Apoštoły y miłośniki iego/ á práwie kánclerze á zawártą rádę iego/ á wždy do

żadnego nie wołała/ [...] iedno tylko wżytkę nādzyeię położyła w łámym miłofierdziu iego. *RejPos* 76.

d. *O panteonie bogów pogańskich (1) :*

Wyrażenie: »nieśmiertelna rada« (1): Bo y Apollo łzepce mi coś w wży/ [...] Pewnie to łłyżał w nieśmiertelney rádzie/ Nie dármo tę rzecz do wżu mych kładzie. *GrochKal* 18.

7. *Doradca (574) :*

a. *Członek zespołu doradców przy władcy lub przy urzędzie, senator, radny; consiliarius JanStat, JanPrzyw; baro, senator JanStat [w tym czyj(-a) (245): pron poss (189), G sb i pron (54), ai poss (2)] (563) :* y on [cesarz turecki] chydrofczya łzwą y rad łzwoych, oblyokl yednego Thurczyna wnałze schathy, y posthanovil go Hospodare^m thv w Moldawłkiey zyemy *LibLeg* 6/190v; poflalem zrad łwoych yednego pana łwego na ymye Machmethbasche zniektorim woylkyem na pomocz themv panłtwv wegierfkiemv *LibLeg* 10/146, 7/10v, 11 [2 r.], 11v [2 r.], 98v, 10/154v (19); A on tho iako rada nałcha [...] dal nam wiedziecz powiefcz y włkazanye prethwiczowe *MetrKor* 61/224v, 61/224v; *ComCrac* 11v, 13v, 15, 16; *RejRozpr* D2v; *ConPiotr* 34v; A we czwartek raniuchno zesłzi się księża biskupi do KJM sami oprocz Rad inych. *Diar* 56, 55 [2 r.], 74; A któryby Miefzczánin á zwłalztzá Rádá nie exekwowáli by thego co Woiewodá połtánowi/ tácy máią być winą karáni/ łtem grzywien *UstPraw* A2, A, B4v, E, E3v, K3; *BibRadz Ion* 3/7; rozieždżamy fye [z obrad sejmu]/ nágániwłzy Krolá/ á zhánbiwłzy Rády [z powodu różnic religijnych]/ [...] y káptury ieden drugiemu grożąc *OrzRozm* C3, S4v; Agámenon w nocy włtał wezwał rad łwoich/ powiedzwał im połelłtwo Troiánłkie. *BielKron* 59v, 104, 130, 208, 211, 221v (14); *RejPos* 192v; Iełli Rádá vczéiwa obaczy w pánu [tj. we władcy] złą wiarę ábo máłe dbánie o boiażń Bożą/ co czynić ma. *RejZwierc* 42 [idem A6], A6 [2 r.], 42v, 43, 48v, 89v, Bbbv; *BielSpr* 49; *BudBib* 2.Reg 23/23; *BielSjem* 15; *ActReg* 15, 43, 95; *Phil* O3; Zá namową Rad náłznych/ y prośbą Połłów źiemłkich/ vchwalilifmy woynę/ álbo rułzenie połpolité *SarnStat* 117 [idem *UstPraw* K3]; OKoło Bractw/ które Céchy w mieściéech y w miáłteczkach zową/ nie zdáło fie nam y Rádám náłzym nic odmiénić. *SarnStat* 297, 32, 39, 88, 96, 98 (28).

W połączeniu z nazwą terytorium lub społeczności [czego; w tym: rada(-y) + (ai +) G sb (65), G sb + rady (3), rada skąd (1)] (69): *LibLeg* 6/158v, 11/133, 158; *ZapWar* 1545 nr 2646; wtemełmy nicz vczynicz pewne⁸⁰ na ten czas niemogli, Gdizmy rad pańłtwá náłlego Xięłtwá Wielkiego Litewskiego przy łobie niemieli. *ComCrac* 11v, 11, 11v [3 r.]; *ConPiotr* 34; *BielKron* 361; Poselstw zadnych do Cudzych Kraiow bez wiadomosci rad Koronnych y WKL wysyłac nie mąmy *ActReg* 43, 42, 43; *KołakCath* Bv; á gdzieby tego byłá pilna á gwałtowna potrzebá Rzeczpołpolitéy/ tedy zá rádą pánow Rad oboygá Pánłtwá/ [...] powinni go [*Sejm Walny Koronny*] łkłádác bęđziemy. *SarnStat* 30; Dekret roku łońłkiego w Piotrkowie o mężobóycách zá náłzym y Rad Krółelłtwá náłżego zdániém vczyniony/ káżimy/ y ón ábroguiemy *SarnStat* 608; Pánowie **Rády** náłzény onéy źiemie Kiiowłkiey Duchowni y świetccy [...] [*zasiedli*] między Rádámí náłżemí Koronnémi *SarnStat* 1063, 9, 28, 41 [2 r.], 43 [2 r.], 45 [2 r.] (53); Do Ich Młci Pánów Rad cnotliwego Narodu Połłkiego. *CzahTr* G.

Z przymiotnikiem od nazwy geograficznej [w tym: rada + ai (13), ai + rada (2)] (15): powyeczye [*lege: powiecie*]. przyałzn samłzyeczkom od Ie⁸⁰ Kro(łewskiej) mczi panv Voyewodzye. a panom radom

Volofkyem lafke ye⁸⁰ Kro(lewskiej) mczi *LibLeg* 11/183, 11/42; *Diar* 94; *BielKron* 401; *Phil* O3; y iuz Rády Inflantkie/ y od innych ftańów Połłowie/ którzy tãd tu przyflãni fã/ nam Królowi Polfkiému/ y Koronie przysięgę wczynili. *SarnStat* 1200, 36, 41, 1004, 1013 [2 r.], 1019 (10).

W połączeniu z imieniem (i nazwiskiem) [w tym: rada + imię (8), imię + rada (3)] (11): y dałem ten zamek radzie śwemv yednemv Svleyman Bafzi *LibLeg* 10/148, 10/63, 146 [2 r.]; Posłowie ziem Mazoweczkich pokornie są prosili [...] abi then nowi gwalth [...] przez Radą nasego Stanisława Sbąskiego Castellana Chelmskiego wczinioni [...] abismi the rzecz obwarowali [...] *ZapWar* 1545 nr 2646; *WyprKr* 2; *BibRadz* *3; Blud ná zdradzie będąc rádã Ieropołkowã/ radził aby wyfzedł przeciw brãtu á łãfki fzucał *BielKron* 428, 214, 361; *SarnStat* 1096.

W połączeniach dwuczłonowych typu szeregowego z tytułem osoby piastującej urząd [w tym połączenia typu: krol (i) z radami (34), krol i rady (16), ani krol ani rady (1)] (51): Ifzh fzye pan Voyewoda y radi yego [...] dzywvyã fkað bi tho bilo. *LibLeg* 11/170v, 6/77v, 158v, 10/154, 11/73, 170v; Czo iego Kroliewfka Miłószcz pan nałz Namiłóscziwłfi racz/ił [!] tho/ s Raddami [!] swemi poczwierdzicz na wieczne czasy *ListRzeż* w. 56; a nikt iny, jeno Krol z Radami o tych sprawach wiedzieć i mowić i stanowić powinni są. *Diar* 64, 25, 27, 55 [2 r.], 64, 78 (11); *DiarDop* 104, 105, 106 [2 r.], 108 [2 r.], 109; *OrzRozm* F2v, R3, T; S tey przyczyny Krol z rádãmi fwymi/ zapowiedzyeli żadnych towarów Wrocłfãwiãnom dodãwãc. *BielKron* 408, 356, 393v, 402v [2 r.], 406, 414v; *OrzQuin* Yv; ACz Król Iego Miłószcz náłz Miłóściwy Pan/ [...] z Rádãmi fwymi Koronnymi/ Sektę Trideiftów bezbóžnych z Królestwã fwęgo przez Dekrét zgłãdźiç á wywołãc raczył *BialKat* a2; *WujJudConf* 15v; *BialKaz* Kv; *ModrzBaz* 33v, 138v, 139v; *BielSen* 8; (nagł) Przysięgã Senatorów Koronnych. (-) IA N. Przysięgam: iż [...] tãiemnice/ ktore mnie przez Mãiefstat Krolewfki y Rády iego będą powiedziãne/ [...] żadnemu ku fzkodzie Krolewfkiej y Rzeczypołpolitey nie odkryię *SarnStat* 35, 119, 220, 615, [1023], 1025, 1124; *SkarKazSej* 694b.

W połączeniach szeregowych (63): *LibLeg* 6/158v, 159, 7/11; *ZapWar* 1545 nr 2646; *ComCrac* 13, 19; gdy ku iego K.M. proflba bela od wfłytkiego zebrania seymu, rad y połłow Ziemfkych, aby onego pańftwa poddane iego K.M. przywioldl *ConPiotr* 33v; *Diar* 82, 90, 95; [nasza Rzeczpospolita] jest z tych trzech stanow złožona, z Krola JM z Rad a z rycerstwa koronnego *DiarDop* 116, 111, 114; ále [pismo nasze] będzie ná ftole v Papiežow/ v Krolow/ v Rad/ v Pãnow/ v Rycerftwã/ v połpolftwã wfzego. *OrzListy* e3; *BibRadz* *3; *OrzQuin* Aa; Andrzeiã Fryczã Modrzewskiego do Krolã/ do pãnow Rad/ do Biskupow/ y iney Księżey/ do Slãchty/ y do wfzego połpolftwã ziemie Polfkiey/ y wfzytkiey Sãrmãcyey/ Spifow o poprãwie Rzeczypołpolitey Księgi pirwłze O Obyczãioch. *ModrzBaz* 1; *SkarŻyw* 357; *ActReg* 3v; *KořakCath* Bv, B3; my iãko głowã/ z pãny Rádãmi/ y z ołmiã Deputatów Połelkfich/ fãdźiç/ [...] mamy *SarnStat* 153; Pręłãci y wfzjtkie Rády y wfzytko połpółftwo Wiel(kiego) X(ięstwa) Litew(skiego) wpiłuiã fie do Królestwã Polfkiego. *SarnStat* 997 marg; My oboięgo narodu Pręłãci/ Rády/ *Barones*, y wfzytcki ftany pomagãc łobie mãmy wfzytckiemi łilãmi y možnołciãmi *SarnStat* 1022, 9, 43, 50, 51, 114 (42).

Fraza: »rada ma radzić, radziła« (2:1): A gdy iuz Vliłes połelftwo odprãwił od Grekow/ wotowãli Troiani ná nie rozmãitemi głofy/ Rádã pirwłza radziłã aby byłã Helenã wroconã *BielKron* 57; Iãko ma wierna á pocźciwa Rádã [tj. senator] radziç pãnu śwemu [tj. wladcy]. *RejZwierc* 41v [idem] A6.

Zwrot: »radzić się rad, (po)radzić (się) z radami« [szyk zmienny] (4:3): a tam gdi sye [król] łpani a radamy swimy porady przes łyftł fwoy abo przes posła panv voyewodzie odpowiedziecz dacz bedzie raczil *LibLeg* 11/48v; *OrzRozm* S4; Gdyłz ie [przymierze] Turek łam złamał [...]/ rádził łie ná to Skánderbeg rad fwoich/ ktorzy mu rádzyli áby dzierzał łłowo *BielKron* 253v; Pámiętał Lokietek co wczynili Márgrábiowie Przemyláwowi krolowi Polłkiemu/ rádžil o tym z rádami łwymi iákoby łie łego hániebney łmierci pomłłili *BielKron* 371, 386v, 406, 413.

Wyrażenia: »rada dworu, nadworna« (1:1): *WyprKr* 2; y onémi [pieniędzmi podskarbi koronny] zá rádą wżędników y Rad Nadwornych [cum consilio Officialium et Consiliariorum Curiae JanStat 309] będzłe łzáfował *SarnStat* 335.

»rada Jego (a. Waszej) Krolewskiej Miłósci itp., krola (a. cesarza), krolewska« = *consiliarius suae serenitatis JanStat* (7:5:2): łułczy thą [...] Instructia a rełolutia dawamy, [...] aby yednal sbafzamy a radamy Czełzarza Tureczkyego ze by Cezarz Thureczky [...] thakyełch wczynyl przymyerze a pokoy skrolyem yego myłóczyą wangyerłkim *MetrKor* 38/501, 37/2; I bil dlvy łpor przed Radamy łe⁶⁰ Crolyewłkyey Mczi myedzi Borzoboathim Athimy zidi okolo thich wolow *LibLeg* 11/137v, 6/158v, 11/134, 137v; *DiarDop* 109; ná przełiwko ktoremu [biskupowi krakowskiemu Jędrzejowi Zebrzydowskiemu] ia tu [...] nic nie mowię/ áni piłzeł/ [...] y owłzem/ iáko Rádę łego Krolewłkney miłósci záwżdy łłił chcę *KrowObr* B3; *SarnUzn* A2; Miłtrz álbo Ksiązę Prufkié, zá piérwłzą Rádę krolewłką y wieczną, iáko łełt przyięty [...] czytay o tym w pokoju wczynionym z Pruffy *SarnStat* 41, 41, 1096, 1125, 1127.

»rada koronna« = *consiliarius regni JanStat, JanPrzyw; dignitates JanStat* (105): *ComCrac* 11v [2 r.]; *ConPiotr* 34; Na ktory czas Krol Jego Miłósc przyjechawszy oczekiwáł na Rad Koronnych zjechanie. *Diar* 19, 20, 23, 26, 30, 49 (21); *DiarDop* 104, 105, 106 [2 r.], 110, 111 (11); *LeszczRzecz* A3; *RejZwierz* 109, bb2v; Pytay też Czechow iáko łą od Ferdynánda Krolá łwego ná gárdłlo łądzeni/ powiedzác że ná Sądzie nie łiedziáły Rády Koronne: ále łiedziáł tylko łam Ferdynánd z Maurycem Ksiązęłciem Sáłkim *OrzRozm* L3, L3v, L4 [2 r.], N4v, O2v [2 r.]; *BiałKat* a2; Tegolz roku bacząc Rády Coronne/ że Pan łch bes potomká łełt/ łtaráli łie otym. Aby Krolá łwego bes żony niemieli *BiałKaz* K, I4; *Paprpán* B4; *StryjKron* 511; *ActReg* 7, 43 [2 r.], 78; Rády Koronné z łzłáchty máią bydz wybłéráne. *SarnStat* 35 [*idem* 71]; O miełycu pánow Litewłkich międy Rádami Koronnémi. *SarnStat* 36; Ktorzy to Deputáci łłił y wáżyć páná Podłkárbięgo/ iáko Rádę y Wżędniá Koronnégo będá powłnni. *SarnStat* 361; łż Pánowie Rády Koronné ktemu łie przymawłály: áby łie łuz Wżędnicy Wielkięgo Księłtwá Litewłkięgo łnáczyé nie zwáli áni piłáli/ łedno Wżędniá Koronnémi *SarnStat* 1012, 11, 13, 20 [2 r.], 36, 39 (50); Ale o tym dołycł/ mędrłzey głowy to rozum/ y Pánow Rad Koronnych włafne obmyłławáne *VotSzl* B2v.

»mądra rada« (1): [*hetman Mielecki*] Oyczyźnie łwey połciechą y ozdobą włzelką/ Był/ y Koronie Polłkney tełz podporą wielką. Mądrą rádą/ rozłádkiem onym známienitym/ Y do włzyłtkich cnot łnnym przyłłádem okwitym. *KolákCath* B3.

»najwyszsza rada« (1): [*Attilius Regulus*] kthory będáć naywłyzłzą Rádą Rzymłką/ w Afryce przez zdráde łorthelem był połman *Phil* O3.

»(na)przedniejsza (a. co przedniejsza) rada« [szyk 5:3] (8): Radi łfwoye przednyeyfche natho wyłfadzycz raczil y ym tho polyeczicz. abi ony [...] thego łzye pylne wywyedzyely ieflybi Borzobathi panv Woyewodzye bil wynyen *LibLeg* 11/137v, 11/159, 161v; *OrzRozm* 12v; *BielKron* 361; Ná oftátek prošíł áby połłáli co przednieyfzã rádę/ oglãdãc iz mury Atheńskie obálone łã. *BielSpr* 37v; Z Kxiãżęcím ktory teraz nawyżłzym Hetmánem/ Woiewodã Wileńfkim iefł przewaźnym Pánem. Y Rãdã napřednieyfzã Kxięftwã Litewfkiego/ Głowã/ ozdoba/ domu Rãdźiwiłowfkiego. *KołakCath* Bv.

»panowie rady (N pl); pan rada« [w tym: panowie rady duchowni i świeccy (19), jak(o) duchowni tak(o) i świeccy (2), tak duchowni jako (i) świeccy (2), świeccy (3)] = *barones, domini consilarii JanStat* (169;2): Pyeczancz nałchã y tich panow Rad nałchich wyłfchey myenyonich duchownich y swieczkich kazalismy przywyefszycz *LibLeg* 6/80; A załzye przefz czye panv Woyewodzye [wałaskiemu] przyałzn łwã [Jego Królewska Mość] wfkazvye. A panam Radam ye⁸⁰ łãke łwã Krolyewfkam. *LibLeg* 11/185, 6/77v, 79v, 158v, 160v, 7/11 (17); *ComCrac* 13v, 14v, 17v [2 r.], 18; Zaty m Panowie Rady wotowali. *Diar* 24, 26, 55, 94 [3 r.], 95; Widziemy teź, że WKM i z Pany Radami swemi nic na tym siedziec lenic się nie raczysz *DiarDop* 108, 104, 105, 106 [2 r.], 109, 111 (10); ábowiém iefliže Papięz Antykryftem iefł/ [...] tedy ftátecznemu człowiekowi/ á zwłãzczã Pãnu Radzie wielkiemu/ przyftãło wlyżftko zãrzućic/ [...] cołmy od tego Antykryftã wzięli z Rzymu. *OrzQuin* K2; *SarnUzn* A2v; *GórnDworz* S5v; *WujJudConf* 15v; *BudBib Prov* 26/16; Ale gdy iufz zã wlyżftkich Pánow rad zezwolenim/ pochwalono było Małżeńftwo y Bárbárã Coronowanã/ [...]. Tegofz roku [...] vmãrlã *BialKaz* K; Słufznaby teź rzecz byłã/ żeby Krol przy Pánoch Rãdãch/ gdy o Rzeczpóspolitey rãdã [Par ... fuerit regem adesse praesentem consultationibus senatorum de republica]/ ołobã łwã był *ModrzBaz* 26, 1, 24 [2 r.], 26, 33v, 138v, 139v; tedy ná żãdãnie Pánow Rad/ Krol/ [...] decretowi łwoiemu o odłãdzeniu czci [Melsztyńskiemu] zfolgował. *StryjKron* 587, 647; ale oto tylko proszę, zebych mogł miec vpewnienie Kr(ola) I(ego) M(ości) iz gdy [pan Gnieźniński] będzie łaski przez Pany Rady szukał V kr(ola) I(ego) M(ości) ze iã naidzie. *ActReg* 119, 7, 32, 33, 78, 134 [2 r.] (13); Dofyc czyniãc prośbóm Pánów Rad nãłzych łwiectkich y Połłów Ziemfkich/ połzlemy do łwiętego Oycã Papięzã prošic o Annaty/ [...] žeby w Króleftwie zołtãły ná obronę Rzeczypóspolitey. *SarnStat* 174 [idem *ComCrac* 14v]; OPrãwę Królowey Iey M. Małżonki nãłzey/ [...] Conftituciã tã zã rãdã Pánów Rad/ y pozwoleniém Połłów Ziemfkich/ oboiego Narodu/ połtãnawiamy [...] *SarnStat* 1147, 15, 16, 17 [2 r.], 20, 25 (101); *VotSzl* B2v; *CzahTr* G.

»(panowie) rady duchowne i świeckie itp. [w tym: rady (tak) duchowne (jako) i świeckie (25), rady tak duchownego jako i świeckiego stanu (1)], świeckie, duchowne; rady duchowni i świeccy« = *consilarii spiritualii et secularii JanStat* (26:2:1;1): Na czo przyłzyagl sradamy svemy dvchownemy y swyeczłkyemy, y lyłth pod pyeczanczã łzwoyã y pod rad łzwoych thełz pyeczanczamy dal *LibLeg* 7/10v, 6/159; A iefłiby appelans chciãł miec przy sobie ktorego z IchM Rad łwiectkich, nie ma mu to byc broniono *Diar* 52; [król Zygmunt August o sobie] zã zgodnym zwoleniem Rãd nãłzych/ tãk Duchownego iãko y łwiectkiego łtanu/ y inłzego Rycérftwã łtanów koronnych ná króleftwo Połłkie obrãni y koronowanã iefłefmy *SarnStat* 11; Rãdy Duchowne, y Swiectkie iãko łã Woiewodowie, áby ná łeymikãch Powiãtowych bywãli. *SarnStat* 268; OSobliwie to wãruiemy/ iz podatkw/ ani

Poborów żadnych/ ná imionách náfzych królewskich/ y Rad Duchownych/ [...] fkládác i poftánawiác nie mamy *SarnStat* 348; A iżby ciż obywatele téy przerzeczonéy źiemie/ [...] Rády náfze Duchowni y Swietcy/ Książętá/ Paniętá/ Szláchtá/ Rycérstwo/ tákże y Duchowné ftany Rzymfkiego y Greckie⁸⁰ zakonu obfitá łáfkę náfzę poználi/ poftánawiamy: [...] *SarnStat* 1188, 31, 58, 85, 114, 170 (26); *SkarKazSej* 692a. *Cf* też »panowie rady«.

»rada panu [= *pańska*]« (1): Abowiem páná káždego vmyłł iest iáko płómién ktory fie záfwdy ku gorze ciągnie/ kiedy do niego dobrych dREW przykłádáią. [...] Thákże też dobra rádá [tj. *senator*] pánu káždemu/ álbo z nim ku gorze leći/ álbo fie z dymem po ziemi włóczy. *RejZwierc* 41v.

»rada przysięgła« (1): łádzá mię nie obce Książętá iákie z Krolem/ ále bráčia moi ftáfzy/ Rády Koronne przysięgłe. *OrzRozm* L4.

»rada rad« = *consilium consiliariorum a. senatorum, consultum senatus, consiliariorum voluntas JanStat* (43): *Diar* 64; Przeto chce wtym tak postampic za radá Ichmsciow PP rad Koronnych iako y powinnośc Krola Im niesie *ActReg* 78; My y potomkowie náfzy nic záfczynác y czynić nie mamy/ bez rády Rad Koronnych oboygá narodu *SarnStat* 430; Téż wżyfłtki fpráwy znácznieyfzé/ [...] zá radá Rad źiem przerzeczonych/ będziami kończyć y fklázowác. *SarnStat* 1118, 13, 25, 28, 30, 42 (41).

»rady obojga stanu, wszystkich stanów« = *consilarii status utriusque JanStat* (5:1): takełmy na nimieyfłem [!] Szeymie Zradami náfłemi obojga ftanu y pořly ziemfkiemi poftanowieli, aby [...] *ComCrac* 19v; zá zwoleniém Pánów y Rad wżyfłtkich ftanów Króleřtwá y Pańřtw náfzych/ [...] wřtáwiamy/ [...] áby Artykuły niżéy nápiřané [...] zá Práwo były chowáné. *SarnStat* 1212, 213, 360, 655, 820.

»wierna rada« [szyk 7:1] (8): *MetrKor* 34/265; *LibLeg* 10/113v; Naiáfnieyfzého Máieřtatu W.K.M. Zycłliwy řłuzebnik/ pořłuzny poddány/ y wierna Rádá/ Mikołay Rádziwił etcet. *BibRadz* *3; *OrzRozm* A4; Tákkże też ty vczyń moy miły Diogenefie [tj. *bądz jak Diogenes, który nie bał się krytykować Aleksandra Wielkiego*]/ ktoryřkolwiek iest wierná rádą [tj. *senatorem*] v páná řwego *RejZwierc* 46; A ták iefłi czego trzebá wielkiemu ftanowi [tj. *władczy*]/ tedy wierney rády á prawdziwego przyacielá czoby mu prawdę mowił. *RejZwierc* 50v, A6, 41v.

Szeregi: »rada i bojar« (2): [król Jego Miłóść] Nařł tho dla thego pořłal, abyřzmy thv they przyřzyangy řlvchaly kthorá t.m. mařł thv ye⁸⁰ M.K. vczynycz spány Radamy řzwemy řvchownemy y řwieczkyemy y ř ynřzemy Boyary zyemye Moldawřkyey *LibLeg* 7/11, 6/160v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»ksiązę i rada; jako rada także i książę« = *princeps et consiliarius JanStat* (3;2): [rota przysięgi:] IA N. Miřtrz Wielki/ Zakonu Pányy Máriey w Niemcach/ Książę y Rádá kroleřtwá Polfkiego/ przysięgam: iż od tey godźiny będe wiernym Naiáfnieyfzemu Książęćiu Pánu Káźmierzowi Krolowi *SarnStat* 41; że iáko Pánowie Rády náfzé Duchowné y Swietckie/ tákże y ci przerzeczeni Książętá [...] w Powiećiech řwoich [...] łádzic fie máią *SarnStat* 1063, 1095, 1099, 1192. [Ponadto w połączeniach szeregowych 13 r.]

»ludzie szlacheckie i rady« (1): A ja tego wszędy dowiodę, [...] iż Książdz Biskup [...] na ludzie zacfne szlacheckie i na Rady Koronne uszczypliwemi pozwy i záfłady się utargiwa. *Diar* 59.

»pan a (i, a(l)bo) rada; panowie z radami« = *barones a. domini et consilarii JanStat* [szyk 16:1] (16;1): *LibLeg* 11/48v; *Diar* 30, 80; I WM naszych Miłościwych Panow a Rad Koronnych prosiemy, abyście staranie swe pilnie w tym uczynić raczyli *DiarDop* 114; *BielKron* 401; IEflizeby fie też w pánu álbo kfiążęciu iákim pychá álbo wzgárdzenie iákie okazało/ ma go przełthrzegác pan ábo Rádá iego z dáleká [tj. *zawczasu*] *RejZwierc* 47v, 42v [2 r.], 47v, 48v, 49, 129; *KolakCath* Bv; Pánowie y Rády Wielkiego Księstwa Litewłkiego potwierdzáią zapiły przez przodki fwe z Królestwem Polłkim vczynioné. *SarnStat* 996, 411, 909, 1212. [Ponadto w połączeniach szeregowych 21 r.]

»(tak) rada, ((jak(o) (i)), i, albo też, a) poseł; rady (też) z posły (a. posłami); posłowie i z radami« = (*tam*) *consiliarius et (quam etiam) nuntius JanStat* [poseł zawsze pl] (66;2;1): thęmy odpowiedz dali radám nálfem y połlom Ziemłkiem *ComCrac* 12, 11 [2 r.], 11v [2 r.], 12v, 13v [2 r.], 14 (13); *ConPiotr* 34; *ZapWar* 1545 nr 2646; *Diar* 90; Vftáwiliłmy/ iż kiedyby kto Rádę nálfzę/ ktoregokolwiek ftanu/ álbo też Połły nálfze Zyemłkie/ [...] nálfzedłby gwałtownie/ [...] Tedy tákowy ma być ładzon iákoby obráził Máieftat Krolewłki. *UstPraw* B2, B2; [król wybrany spośród polskiej szlachty] Rádóm by też s połłami dla tego folgował/ By ná dań przyzwolili *MycPrz* I B2v, B3v; Atu Litwa słyszác to niewdaiác się in controuersiam wstali wszyscy y szli precz ex Senatu tak rady iak y Posłowie. *ActReg* 76; zá rádą y zwoleniem wřzyłtkich iednoftáyne ták Rad/ iáko Połłów Ziemłkich Królestwa nálfzého/ vftáwiamy y łkázuiemy [...] *SarnStat* 193, 20, 45, 47, 50 [2 r.], 66 (48). [Ponadto w połączeniach szeregowych 23 r.]

»prełat, rada« (1): Szłáchetné męże dla obrony y rządzenia ich [ziem dalekich]/ [...] zá rádą Pręłatów/ Rad [*ac cum consilio Praelatorum, Consiliariorum JanStat* 903]/ w ftárłzych miełciéich przerzeczonéy ziemi będziemy náznázczác *SarnStat* 1119. [Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.]

»rada i przełożony« (1): Pan Andrżéy Rózá/ Arcybifkup Gniéźnieńłki/ [...] przy bytności Rad y Przełożonych Duchownych y Swietckich [*in praesentia Consiliariorum et Praelatorum, Spiritualium et Secularium JanStat* 191]/ podał nam próby fwe *SarnStat* 170.

»(panowie) rady i rycerstwo (a. rycerskie koło)« (10): tak że tráctat łzkodny. Ktory Cefárzowi dan s przyięcia Korony/ Gdy od rad y Rycerłtwa nie był porutzony [!]. *WierKróc* Bv; Ták z młodu gdy [król Zygmunt August] był chowan a Rády korone [!] y Rycerłtwá wřzyłtko to baczyli/ że mu wřzyłtko dobre przyłtało *BiałKaz* I4; *ActReg* 42; A z nich gdzieby Ich M. pánowie Márłzałkowie łprawiedliwołci niechćieli/ ábo fie zbraniáli vczynić/ tedy Ich M. pánowie Rády y Rycerłtvo łami łprawiedliwołc w tym czynić będá tu w Kole w Rádzie. *SarnStat* 17; Dla tego deputuiemy/ Rewizory/ to iełt/ [...] złtrony Rad/ Kryłztofá Łántckorunłkiego/ Káłztelaná Máłogołtłkiego: á z Rycerłzkiego kołá/ Vrodzoného Ianá Biéykowłkiego/ Stolniká Przemyłłkiego *SarnStat* 1198, 11, 15, 16, 17, 58. [Ponadto w połączeniach szeregowych 12 r.]

»rada i sekretarz« (1): Iż vczćiwy Pan Wincenty Kiełbáłá Rádá y Sekretarz [*consiliarius et secretarius JanStat* 875] przerzeczoného Króla Ie^{go} M. Naiálnieyłzého Kázimiérzá do Kołciólá przerzeczoného Chełmińłkiego [przez króla jest mianowany] *SarnStat* 1096.

»senator a rada; senat, rady« [szyk 2:1] (2;1): I umiałby to JKM sobie ciężýc [że posłowie go osławili, tj. *zniewazyli*] [...] lecz za rádą a próbą senatu swego Rad Koronnych puszcza to mimo się. *Diar* 64; Przyłtoyny głos wielkiemu Senatorowi/ á wierney rádzie wielkiego ludu *OrzRozm* A4; *SarnStat* 39.

»sędzia i rada; rada i stroż prawa« (2;1): A to [Bóg przez proroka; Is 1/26] tu obycuye/ iż za przywroceniem łędzyow y rad/ to yeft za poftánowyenim rządu przez ápoftoły/ ktore y Pan łam zowye łędzyámi żydow [...] kołcyoł będzýe przezwan myáłtem łprawyedliwego páná Kryftuła *KromRozm III G4v, G4v*; ktory [upad koronny] łacno mogli by swem wielkim uporem [panowie duchowni] sprawić, jeřliby tego WKM NMP i z IchM Panami Radami Koronnemi a strożmi prawa a swobod pospolitych w czas opatrzeć nie będziesz raczył. *DiarDop* 105.

»rady (jako) i stany« = *consilarii ordinesque JanPrzyw* (7): gdzie wzyftkié Rády koronné/ y łtany inłzé/ przyięgę powinnéy wiáry/ y poddánłtwá y pořłuzenłtwá nam vczynili *SarnStat* 11; kórtzy iéy [schowanej korony] otwárzác niemáią/ iedno zá zezwoleniém łpólnym włzech Rad Koronnych y łtanów. *SarnStat* 20, 971, 1004, 1019, 1020, 1027. [Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.]

»rada i (a) stroż swobod pospolitych« (2): bo nic oni [bracia naszy] w tym nie wáptią, widząc to z praw a swobod swych, jáka ma być autoritas WM Rad Koronnych i strożow swobod pospolitych u KJM *DiarDop* 114, 105.

»rada albo (i) (i, a) urzędnik (a. urząd(ow)nik« = *consiliarius aut officialis JanStat* [szyk 7:1] (8): *MetrKor* 34/133, 265, 37/2; ICH Mczi Pan Hans Flaming. Pan Henrich Klaus. Pan Hans Szoth Rady i Vrzedniczi Dworu Kłiązeczia Ie⁸⁰ Mczi Phinlandzkie⁸⁰ [byli obecni przy dokonywaniu spisu] *WyprKr* 2; obiecuiemy/ iż [...] iednego álbo dwu z Rad náłzych/ álbo Vrzedników Kłięztwá onégo przydamy łędzi *SarnStat* 146 [idem 1145], 335, 361, 1145. [Ponadto w połączeniach szeregowych 8 r.]

b. Osobisty zaufany doradca [w tym: czyja (7) – pron poss (4), G pron (2), ai poss (1)] (11) :

rada czego [= do czego] (1): *RejPos* 120v cf »tajemna rada«.

W połączeniu szeregowym (1): Abowiem gdyż go [Ojca Niebieskiego] kázde piłmo miánuie być iednegoż łámego łprawcá á rozmnożycielem żywotá wiecznego/ á kto inych łprawiec/ iney rády/ inych opyekálnikow w tym nábywa łobie/ pátrzay iefli nie czyni lekkořci temu imieniowi łwiętemu *RejPos* 293.

Wyrażenia: »rada pańska« (1): [o św. Janie] Abowiem ácz pewny to ieft co [tj. ten, który] nam powieda/ ábowiem poprzyięgła rádá Pánłka/ bo Apořtoł y Ewányeliřtá *RejAp* 190.

»poprzyięgła [= zaprzysiężony] rada« (1): *RejAp* 190 cf »rada pańska«.

»tajemna rada« (1): á to był [św. Tomasz] łwięty/ á to był Apořtołem/ á to był miłófnikiem á táiemną rádą łwiętych łpraw Páná łwe⁸⁰ *RejPos* 120v.

Szeregi: »rada i pomoc« (2): Proszę tedy WmMM Pana zebys WmM MP. ywtym [tj. w sprawie niesłusznego uwięzienia] ykazdym przypadku moim radą y pomocą bydz raczeł *ActReg* 14; *SarnStat* 1021.

»rada a sekretarz« (1): A nie trzebá iuż więtfzych á mocnieyřzych przywileiow iedno ty ktoreć iuż łą opowiedzyáne przez vłtá Páná tego [tj. Jezusa]/ á przez ony rády á łekretharze iego [tj. przez apostołów i ewangelistów]/ iż iuż łádzon nie będzyeřz/ iż iuż nie vmrzeřz *RejPos* 196v.

Przen (5) : Boć łwiadectwo twoie ieft vłtawicżne rożmyřłanie moie/ á rada moja iefłh vłprawiedliwienie twoie. *WróbŻołt* 118/24; Bo napewnyeyřłá ma rádá thwoye rořkazánye [Vulg Ps 118/24]. *LubPs* aa5v; A wiedząc o nich [o rodzie Rejów] v nas dawni Poetowie/ Wzyęli oycá do niebá tám ná rádę łobie. *PapPan* S.

W połączeniu szeregowym (1): Bądźże ti [krwi Pana naszego Jezusa Chrystusa] moją radą moją pomocą/ moją obroną i jałfzcycyem cyała me^{go} i ja dufie moyey *BierRaj* 20.

a. *O relacji z Bogiem (1):* Kto rozprawił ducha Iehowy/ ábo kto ráda iego/ żeby mu oznaymiał? *BudBib Is* 40/13.

8. *n-pers (2): ZapKościér 1586/63v cf Zestawienie.*

Zestawienie: »Paulus Rada« (1): Actio Marteni Karwayk Cu^m Paulo Rada Anno d^{omi}ni 1586 die 19 Aprili przifzetl przet prawo na(sze) vciwy pawyel Rady di [!] nyebofczika pałzyerp *ZapKościér 1586/63v.*

9. *W rozważaniach filologicznych (2):* Wymáwiáimy tedy i piłzmy. a) (Rada/ íprawa/ ízata/ á pán/ dáwá/ dár *MurzOrt* Bv; V abo vokalifz/ abo confonans: kiedi confonans dwoiako się piłze: napřod profto/ w radzie/ władnie: drugi raz z kréfką/ iako włó w rib. *JanNKarKoch* F4.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (4):* Consilium. Rad. Rada. *Mymer*¹ 33v; Compar consilium, Równá ráda. *Mącz* 276d; *Calag* 384a; *Calep* 246b.

*** *Dubium (1):* ze nimis familiariter obchodził się zwiezniami Polskimi bosię znimi obchodzał ywradzie. *ActReg* 82.

Synonimy: **1.** konsylium, nauka; **2.** myśl, pomysł, sposób; **3.** myśl, myślenie, nauka, pomysł, rozum, umysł; **4.** dysputacja, konsylium, namowa, naradzenie, rozważenie; **5.** konsylium, zgromadzenie; **a.** maistrat, sejm, senat, trybunał, urząd; **6.** asesor, maistrat.

Cf **PORADA, PORADNIK, 1. RADNY, RAJCA**

MC, MN